(3)

DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ

HAZIRLAYAN A. KADİR

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

A. KADIR • DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ-3

DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 3

HAZIRLAYAN: A. KADİR

ÇEVİRENLER

A. KADİR

FAHRİ ERDİNÇ

AFŞAR TİMUÇİN

ASIM TANIŞ

G. SANTORO

ERAY CANBERK

HASAN KARAHÜSEYİNOV

MEHMET GÜNSÜR

ALİ MERİÇBOYU

W. SÖLLNER

GÜLEN FINDIKLI

Doğa Basın Yayın
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Galipdede Caddesi
Şahkulu Sokak
Şahin İş Merkezi
No: 10 Kat: 2
Tünel / İstanbul
Tel: 0212 293 63 45-47
Faks: 0212 293 63 31

Evrensel Basım Yayın-141

DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ-3

Hazırlayan: A. Kadir

Kitap Tasarımı
Savaş Çekiç

Birinci Basım
Ocak 1980

İkinci Basım
Mayıs 2000

ISBN 975-6865-37-7

Baskı
Kayhan Matbaası

DÜNYA HALK VE
DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 3

İÇİNDEKİLER

BULGAR ŞİİRİ

HRİSTO BOTEV
Yakarış 20
Kardeşime 22
Köşe Meyhanesinde 24
Pay 26

DİMİTIR POLYANOV
Özgür Düşünce 28
Baş Eğme 30
Ak Çiğdem 32
Ülkü 33

PEYO YAVOROV
Sürgünler 36

ARSENİ YOVKOV
Çete Dağılıyor 39

HRİSTO YASENOV
Şövalyenin Şatosu 42
Çatışma 43

VASİL KARAGOZOV
Yoksulların Katliamı 45
Yeraltından 46
Biz Yoksullar 47

GEO MİLEV
"Eylül" Destanından 49

SERGEY RUMYANÇEV
Özlem 59

GEORGİ ŞEYTANEV
Bekliyorum O Günü 62

HRİSTO SMİRNENSKİ
Gladyatör 64

Sokakta Yüyüren Adam 66
Işık Olsun 68
Kömür Madencisi 69
Delescluze'un Ölümü 71
Bir Genç 73
Bir Taşocağı İşçisi 75

NİKOLAY HRELKOV
Mezar 77
Gece Yarısı Hasadı 78

LALYU MARİNOV-LAMAR
Yeniden Doğuş 80

BENİKA (PENKE DENEVA - ZENEVA)
Dokumacılar 83

HRISTO RADEVSKİ
Tarlalar Arasında 87
Oğluma 89

NİKOLAY FURNACİYEV
Atlılar 91

TODOR KARMANÇİYEV
Yürürüm Tarlalarda 93
Erkeklik 94

ANGEL TODOROV
Halk Arasında 97

MLADEN İSAEV
Ödev 99
Ay Işığında Beyaz Geceler 100
Atalarım 101
Bir Düş 103
Minnet Borcu 104

NİKOLAY VAPTSAROV
Savaş Alabildiğine Kıyasıya 107
Veda Şiiri 108
Bu Toprak 109
Kadının Türküsü 111
Bir Fabrika Kuracağız 112

Tarih *115*
Bir Dosta Türkü *118*
Bahar *119*
Aşk Türküsü *120*

HRİSTO KOZLEV
Oğluma Ninni *122*
Bekleyiş *124*

HRİSTO İVANOV KARPAÇEV
Düşüncenin Gezintisi *126*
Bir Açıklama *128*

İVAN BURİN
Yıldızlar *130*

NİKOLAY STAYKOV
Sevgi *133*
Arkadaşımdın Sen Bir Vakitler *136*

KİRİL STAYANOV TOPOLOV
Gençlik *138*

ANTON NİKOLAY POPOV
1941 Güzü *141*

VESSELİN ANDREEV
Direnme Türküsü *144*
Sevgi *146*

VESSELİN HANÇEV
Yaşıyorum *150*
En İyi Öğrenci *152*
Lenin *155*

ALEKSANDIR GEROV
Zaman *159*
Bir Sesleniş *160*

ZVETAN SPASOV
İnanç *162*
Beni Yitireceksin *163*
Anama *164*

İVAN NEDKOV NİVYANIN
Mektup *167*

Anacağım 168

VALERİ PETROV

Yıldızların Altındaki Kağnı 170

DOBRİ JOTEV

Susmak 172

Açıkçası 173

Yanıt 174

Başlangıç 175

ATANAS İVAN MANÇEV

Gençlik 177

MARKO ANGELOV

Türkü 179

DİMİTIR METODİEV

Sosyalizm Şarkısı'ndan 181

VLADİMİR GOLEV

İnanıyorum 185

Kitaplara Şarkı 190

GEORGİ SVEJIN

Şeytanın Titrek Sesi 185

BLAGA DİMİTROVA

Tek Başına Yolculuk Eden Kadın 193

BOJİDAR BOJİLOV

Şairler 196

Şiir Sanatı 197

Kuşak 198

DAVİD OVADİYA

Tarih 200

Anavatan 201

Partizanlar 203

RADOY RALİN

Değiştirme Birliği 205

Sliven'in Görünüşü 207

TONKO STAEVSKI

Kara Türkü 210

Ciğerparem 212

GEORGİ CAGAROV

Şarkı 215
Yazıtların Önünde 216
Burda Ölürsem 217
Sorgudan Sonra 218
Savaş 219
Hücrede Ziyaret 220
Mezar Taşındaki Yazı 221
Sana Oğlum 222
Arkadaşıma 224

LİANA DASKALOVA

İşte On Altı Yaşında İnsan 227
Bulgar Nakışı 235
Meçhul Asker 236
Keder 238

STENKA PENÇEVA

Ölümsüz Alev 240
Analık 241

PENYU PENEV

Biz Yirminci Yüzyıllılar 243
Otuş Kuruş 246
Ağarıyor Dar Yollar 249

PETER KARAANGOV

Dişi Güvercine Kış Türküsü 252

NİKOLAY HRİSTOZOV

Yurt 255
Akşam Üzeri 256
Barış 257

PIRVAN STEFANOV

Sorular 259
Ekmek 262
Oğlumla Konuşmalar

ANDREY GERMANOV

Şiir 269

EVTİM EVTİMOV
Anton'un Düğünü 272
PAVEL MATEV
Şairin Cehennemi 275
LÜBOMİR LEVÇEV
Tu-134'e Deyiş 277
Çandi Çok 278
Kan Dolaşımı 281
Vatan 283
Yıldız Yolu 285
VLADİMİR BAŞEV
Yansıma 289
DAMYAN DAMYANOV
Kumsalda 292
Cennete Giden Yol 294
Eski Arkadaşımın Konuğuyum 296
Özgürlük 298
LİÇEZAR ELENKOV
Saat 300
MATEY ŞOPKİN
Her Şeye Karşın 302

Rumen Şiiri

CEZAR BOLLİAC
Angaryaya Koşulan Köylü 307
DİMİTRİE BOLİNTENEANU
Lambama 312
Kavak 314
MİHAİL EMİNESCU
Direklerden 316
İmparator ve Proleter 317

GEORGE COŞBUÇ
Şair 321
Yaşam Kavgası 323
Toprak İstiyoruz 325
DİMİTRU NECULUTA
Halk 330
GEORGE BACOVİA
Ağıraksak 332
Bitiş Şiiri 334
OCTAVİAN GOGA
Yurtsuzluk 336
ARON COTRUŞ
Çarıklı Patru 339
LUCİAN BLAGA
Kutsal Tohumlar 342
ZAHARİA STANCU
Şarkı 346
Bitişin Şarkısı 347
MARCEL BRESLAŞU
Görüşler 349
Yuva Kurmak 350
MİHAİ BENIUÇ
Ben Kendim 352
CİCERONE THEDORESCU
Generalimiz 355
Auschwitz 357
VİRGİL TEODORECSU
Spor Haberleri 360
DİMİTRU CORBEA
Anam Babam 362
M. RADU PARASHİVESCU
Önsöz 364
Şiir Sanatı 365

EUGEN JEBELEANU
Külün Sesi ... 373
Bu Ölüler ... 374
Öldürülmüş Çocuklar Korosu ... 375
Hep Birlikte Ölenlerin Anısına Türkü ... 376
Hiroşima'nın Gülümseyişi ... 377
MARİA BANUŞ
Bir Başka Kent ... 386
İON BANUTA
Buchenwald'de Kış Görünümü ... 389
GEO DUMİTRESCU
Portre ... 392
Romantizm ... 393
NİNA CASSİAN
Sağduyuya Ağıt ... 396
İnsan ... 398
VASİLE NİCOLESCU
Vatan ... 400
Vatanın Adı ... 401
TİBERİU UTAN
Yenen ve Yenilen ... 403
Ağlama Vadisi ... 404
NİCHİTA STANESCU
İkinci Ağıt ... 406
NİCOLAE LABış
Gelecek ... 409
Biz Değiliz ... 410
Savaş Tehlikesi ... 411
MARİN SORESCU
Yol ... 413
Boş İnanç ... 414
Hepsinin Tek Bir Adı Olmalıydı ... 415
Şikâyet ... 418
Devri Daim Makinası ... 420

İLİE CONSTANTİN
Eski Efsane 422
İOAN ALEXANDRU
Savaşın Sonu 425
ANA BLANDİNA
Sınır 428
Böyle Olmalıydı 429
Sabah Ağıtı 430

ARNAVUT ŞİİRİ

MİGJENİ
Biz Bu Çağın Çocukları 435
FATOŞ ARAPİ
Özgürlüğe 438
Teli Ndini 439
İşçiler 440
DRİTTERO AGOLLİ
Partizan Meke 443
Oğul 446
Yürek 447
Küçük Burjuva 448
Babalar 449
İSMAİL KADARE
Sanayi Düşü 467
Vietnam 480
Afrika 481
Dünya Üzerinde Gülümseme 482

BULGAR

ŞİİRİ

Hristo Botev
Dimitır Polyanov
Peyo Yavorov
Arseni Yovkov
Hristo Yasenov
Vasil Karagozov
Geo Milev
Sergey Rumyançev
Georgi Şeytanev
Hristo Smirnenski
Nikolay Hrelkov
L Marinov Lamar
Blenika (Penke Deneva-Zeneva)
Hristo Radevski
Nikolay Furnaciyev
Todor Karmançiyev
Angel Todorov
Mladen Isaev
Nikolay Vaptsarov
Hristo Kozlev
Hristo İvanov Karpaçev
İvan Burin
Nikolay Staykov
Kiril Nikolov Macarov
İvan Stayanov Topolov
Anton Nikolay Popov
Vesselin Andreev
Vesselin Hançev
Aleksandır Gerov
Zvetan Spasov

İvan Nedkov Nivyanin
Valeri Petrov
Dobri Jotev
Atanas İvan Mançev
Marko Angelov
Dimitır Metodiev
Vladimir Golev
Georgi Svejin
Blaga Dimitrova
Bojidar Bojilov
David Ovadiya
Radoy Ralin
Tonko Staevski
Georgi Cagarov
Liana Daskalova
Stanka Pençeva
Penyu Penev
Peter Karaangov
Nikolay Hristozov
Pırvan Stefanov
Slav H. Karaslavov
Andrey Germanov
Evtim Evtimov
Pavel Matev
Lübomir Levçev
Vladimir Başev
Damyan Damyanov
Liçezar Elenkov
Matey Şopkin

HRISTO BOTEV

Yeni bir toplumsal sınıfın öncüsü, büyük bir devrimci şair. 1848 yılında Kalofer'de doğdu. Bir ilkokul öğretmeninin oğludur. Öğrenimini, burslu Rus öğrencileri gibi Odesa'da yaptı. Klasik edebiyatla, Rusya'nın sosyal düşüncesiyle, büyük devrimcilerle, Belinski, Herzen, Dobrobulov ve Çernişevski'nin eserleriyle beslendi. 1876 yılında siyasal nedenlerle Odesa'dan ayrılıp anavatana döndü, orada hasta babasının yerine öğretmenlik yaptı. Bir yandan da kendini devrimci propagandaya verdi. Paris komününden esinlenerek, 1871'de Galatz'da Bulgar komününün temelini attı ve Bulgar devrimci hareketlerinin başı oldu. Gazeteler çıkardı, politika yazarlığı yeteneklerine hız verdi, sonunda, çocukluğundan beri içinde yaşayan şiir esinine boyun eğdi, 1875'te Şarkılar ve Şiirler *kitabını çıkardı. Bir yıl sonra Nisan isyanı başlayınca, 200 kişiden oluşan bir milis birliği kurdu. 20 Mayıs 1876'da bir çarpışma sonunda ve* Yakarış *şiirinde hayal ettiği gibi, adalet ve özgürlük uğruna öldü. Özgürlük için başını veren Botev, Bulgar tarihinde, Macarların Petöfi'si gibi büyük bir rol oynadı. Şiir sanatını, yaşadığı çağı geleceğe bağlayan bir haber verme sanatı olarak kullandı. Şiirleri halkın ağzında her zaman yaşadı, o kadar ki, yıllar sonra bile şiirleri, Nazilere karşı savaşan halkın yüreklerini tutuşturan birer kıvılcım oldu.*

YAKARIŞ

Ey tanrım, ey adalet tanrısı!
Sen değil, göklerde oturan!
İçimizdeki sen, ey tanrım,
içimdeki, yüreğimdeki, ruhumdaki!

Önünde papazların
ve rahiplerin eğildikleri,
Ortodoks sürülerinin mum yaktıkları,
sen değil.

Çamurdan yaratıp kadını erkeği,
sonra da yarattıklarının toprak üstünde
köle gibi yaşamalarına razı olan,
sen değil.

Acı çekmeyi öğreten kölelere,
boş umutlarla besleyen
onları ta mezara dek,
sen değil.

Ey yalancıların tanrısı, sen değil,
alçakların, zorbaların tanrısı,
insanlığın düşmanı, salakların putu,
sen değil.

Sen, ey aklın tanrısı, sen!
Tüm köleleri koruyan!
Çok yakın kurtuluş günü o kölelerin,
tekmil halk yakında kutlayacak o günü!

Uyandır tek tek her insanda, ey tanrım,
gerçek özgürlük sevgisini,
taksın canını dişine, dövüşsün,
halkı ezenlere karşı.

Güç ver benim de koluma, silâhıma,
başkaldırdığı gün köleler!
Güç ver ki, ben de kendi mezarımı
dövüşenler arasında bulayım!

Koma yaban ellerde sönsün
yalım yalım yanan bu yürek.
Sesim boşa gitmesin,
sesim kalmasın çöllerdeki gibi
yankısız.

Çev. A. Kadir Asım Tanış G. Santoro

KARDEŞİME

Çok zor, kardeşim, çok zor yaşamak,
şu avanaklar arasında,
şu ne idüğü belirsiz.
İçerim yalım yalım yanmada,
onulmaz yaralarla tükenmede bu yürek.

Severim yurdumu taparcasına,
bağlıyım geçmişime yurdumun,
yer bitiririm kendimi gene de, kardeş,
iğrene iğrene şu avanaklardan.

Karanlık düşler, çapraşık düşünceler
gerdi körpe ruhumu çarmıha.
Ah! Kim gelip uzatacak elini
acılarla dağlanan bu yüreğe?

Hayır! Hiç kimse uzatmaz elini!
Hiçbir vakit bilmedi bu yürek
sevinç nedir, özgürlük ne,
güm güm vurur ama gene de
hıçkırıkları karşısında halkın,
küt küt atar gene de bu yürek.

Çok kez ağlarım gizli gizli
karanlık mezarı başında halkın.
Neye bel bağlayayım, söyle neye,
bu cansız, bu kalleş dünyada?

Duymaz hiçbir ses, hiçbir karşılık
bu içten, bu yüce çağrı.
Senin de, kardeş, senin de,
halkın gözyaşlarına, tanrı sesine,
yüreğinin kulakları tıkalı.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

KÖŞE MEYHANESİNDE

Yüreğim yanık! Şarap doldurun!
Sarhoş olayım, unutayım:
Onurlu yaşamak mı, sürünmek mi?
Siz ne anlarsınız, enayiler?

Unutmalıyım doğduğum yeri,
baba ocağını unutmalıyım,
ve borçlu olduğumu onlara
savaşkan yiğit bir can.

Babam ölür, anam kan ağlar.
Unutmalıyım yoksul halkımı,
şu kibar hırsızları unutmalıyım,
halkımın ağzından lokmayı alan.

Soyuyorlar aç halkımı:
Korkak çorbacı soyar onu,
cimri tüccar soyar onu,
rahip, kutsarken, soyar onu.

Soyun onu, pis herifler!
Size engel olan mı var?
Şu sıra kalkacağı yok onun:
Biz değil miyiz burada içen?

İsyan şarkıları çığırırız,
diş bileriz zorbalara,
meyhaneler dar gelir,
bağırırız: "Balkanlara!"

Bir de ayılınca görün bizi,
unutmuşuz antlarımızı,
ilkin susar, sonra güleriz,
biz, halkın aziz kurbanları.

Kusar zorba öfkesini,
kaplar toprağı yüzkarası,
kırbaçlar, kurşunlar, asar,
haraca keser hepimizi.

Bana şarap koyun! İçeceğim!
Yüreğimin ağrısını dindireceğim!
Kara duygularımı öldüreceğim!
Yumuşatacağım bu katı elleri!

İçeceğim be, düşmana inat!
Yurtseverler, size inat!
Benim dünya umrumda değil,
siz enayisiniz, enayi!

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

P A Y *

Duyarız seninle ben aynı şeyi, kardeş,
düşünürüz seninle ben aynı şeyi,
hiçbir vakit hiçbir şeyden
yakınmadık bu dünyada.

İyi mi yaptık, kötü mü?
Yargılanır bizden sonra.
Sen hele ver bana elini,
yürüyelim, sımsıkı, erkekçe.

Acılar ve yoksulluk, gurbet elde,
izlediler bizi gık demeden,
seninle ben onları paylaştık,
dur durak yok bize bundan böyle.

Bölüşeceğiz kınamalarını kalabalığın,
katlanacağız bizi hor görmelerine,
yakınıp sızlanmayacağız hiçbir vakit,
istediği kadar ağır olsun işkence.

İleri, şimdi, son pay için.
İleri, yürekle, bilinçle:
Tutmalıyız, kardeş, sözümüzü,
haydi, kardeş, el ele, ölüme!

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

* Botev bu şiiri, Bulgar devrimcisi büyük yazar Lusen Karavelov'a sunmuştur.

DIMITIR POLYANOV

Bulgar proleter şiirinin kurucusu. 1876 yılında Karnobat (Polyanovgrat)'ta doğdu. Ortaöğrenimini Sliven'de bitirdi. O sıralarda doğmakta olan sosyalist hareketin etkisi altında kaldı ve kısa zamanda ilerici proletarya ozanı olarak oluştu, 1892'de Stambolov'a karşı savaşan ilk sosyalist gruba girdi. 1894'te Fransa'ya gitti ve orada tıp okudu. Aynı zamanda yazıyor ve daha çok sosyalist yayınlarda görünüyordu. 1895'te Gün *dergisinde* Yıkılan Putlar *adlı şiiri basıldı. 1920 yılı başında, partinin organı olan* Kızıl Kahkaha *gazetesinin başyazarı oldu. Daha sonra* Haberler, Yankı, Emek Bayrağı, Kıvılcım, Edebiyat Dergisi, Yeni Günler, Örs *gazetelerinde yazdı. 1953'te Sofya'da öldü. Başlıca şiir kitapları:* Seçilmiş Eserleri *(1960),* Seçilmiş Şiirler *(1966).*

ÖZGÜR DÜŞÜNCE

Gençlik yıllarımızın ateşinde,
gem almaz yaşamın eşiğinde,
odur gözlerimizi açan
önümüzdeki uzun yola çıkarken,
o bir peri, tanrıça, bilgelik, yüce,
adı özgür düşünce.

Bir tedirgin yürek, bir ateş tohum,
bir bakarsın keder, bir bakarsın sevinç, bir bakarsın çığlık,
bir bakarsın ateş parçası güneş,
ne engel tanır, ne baskı, ne sınır, ne zulüm,
Promete'dir onu ilk veren bize,
adı özgür düşünce.

Önümüzdeki tekmil gizleri
odur açan, birer birer çözen o,
yaşadığımız günleri ve geleceğimizi
ışınlarla aydınlatan, çizen o,
yoktur çözemediği sorun, anlam, bilmece,
adı özgür düşünce.

Boş yere didinirler dururlar cüceler,
durdurmaya çalışırlar düşünsel uçuşu,
durdurmak isterler ışını, yok etmek isterler,
ama düşman belki bin kez gördü ki, sonuç şu:
İstediğince yırtınsın dursun, vuramaz onu zincire,
adı özgür düşünce.

Koşun, bayrakları dalgalandırarak,
özgür düşüncenin şarkı söylediği yere,
bir bu şarkıyı duyan kişi
insan gibi yaşadım diyebilir ancak,
mutludur kişi onu gördüğü sürece,
adı özgür düşünce.

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

B A Ş E Ğ M E

Zenginlerin önünde baş eğme sakın,
onlar saltanat sürmek için altın saraylarda
boyuna servet yığarlar sırtından başkalarının.
Baş eğme! Nefret alevlensin içinde!

En güçlüler önünde baş eğme sakın,
kral olsa bile adları, sultan olsa bile,
onlardır yaşanası dünyayı bize zindan eden.
Baş eğme! Nefret alevlensin içinde!

Softalar önünde baş eğme sakın,
dünyayı tanrı yarattı derler şu kadar günde,
parmağı ağzında kalsın diye aptalların.
Baş eğme! Nefret alevlensin içinde!

Allâmeler önünde baş eğme sakın,
karaya ak der onlar övüne övüne,
kölelik çilesi onlarca en güzel kanun.
Baş eğme! Nefret alevlensin içinde!

Ozanlar önünde baş eğme sakın,
aşkı anlatıyorlarsa, çiçeği, ormanı sadece,
ve hâlâ tapıyorlarsa eski putlara bugün.
Baş eğme! Nefret alevlensin içinde!

Nefret sevginin öz kardeşidir,
ne yazık, bugünkü yaşam böyle işte!
İnsan nefret etmeyi de bilmelidir,
seviyorsan, hazırlan nefret etmeye de!

Tanrısal nefretler var bilesin ama,
arı duru sevgiden esinlenen nefretler,
elmastır elbette kara elmaslar da,
bir kılıç da kutsal silâh yerine geçer!

Boynu bükük ve sönük sevgilerin
yenilmez kalkanıdır nefret,
sıcak hayaller için, düşler için
ve sevmek için nefret etmekte devam et.

Nefret et! Nefret et! Artık bugün
gücüdür güçsüzlerin kutsal nefret!
Yenilecek yarın kendisi de nefretin!
Nefret et, sevgi adına, nefret et!

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

A K Ç İ Ğ D E M

Bahçede, çumurlu çiçek tarhında
iki üç ak çiğdem börtleyip ağardı
kimsecikler olmadan farkında,
kardan ak aklığı vardı.

Öyle soğuk, öyle minnacık, öyle çıtı pıtı,
renksiz, biçimsiz, kokusuzdu çiçek,
giderek de çiçeğe benzemiyordu
kar altından börtleyip çıkan bu çiçek.

Nedense kalbim pır pır eder, anlatamam sevincimi,
bu çiçek gibi bir çiçek görmeyeyim bir kez,
Mayıs ayının o rengârenk demetleri var ya hani,
bu bahar habercisinin yanında beş para etmez!

Hayır, dünyanın bütün bahçelerinde açan
o parlak renkli, o kokulu güller
hiç de daha üstün, daha güzel değiller
ilkbaharda ilk göz açan bu çiçekten.

Ve sizi, ey alev kanatlı yoldaşlar,
ve sizi, ey gençler, ne kadar övsem az,
bu oluşan, bu uçsuz bucaksız dünyanın
tüm ozanlarıyla sizi değişmem.

Nice ustalar gelecek, bilirim, nice sanatçılar,
nice esinli ozanlar gelecek, nice yaratıcılar,
ama sizin, zor ulaşılır bir onurunuz var,
yeni dünyanın ilk şarkıcıları, çiğdemler gibi.

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

Ü L K Ü

Bana diyordu ki o: Ben yüce başlangıcım,
yaşamınızın başlangıcı, ilk gününden ta bugüne,
devindiren kaldıracım ben tüm insanlığı
özgürlüğe, mutluluğa doğru, bilgiye, ileriye.

Büyülü sözler, tanırsal dil benim silâhımdır,
kimi vakit saz, kimi vakit borazan,
kimi vakit öpücük, kimi vakit zehir, ama her zaman hazır
kavgaya götürmeye köleleri göz kırpmadan.

Ben gezginim oldumolası, korkusuz, hep var olan,
sınır mınır tanımam, dağ taş demem,
güçsüzler karşılar beni, kucaklar köleler,
nerde acı çeken insanlar var ordayım ben.

Ben muştularım baharı ilk kırlangıç gibi,
ben kendim baharım, Mayısın kendisiyim ben,
bir görünmeyeyim, başlar yüreklerde şarkılarla övgü,
bir coşku fışkırır, arı duru bir coşku, gözlerden.

Fısıldarım, siz bir ordusunuz, derim güçsüzlere,
güçlülere ansıtırım Bâbil kralı Baltazar'ı,
ansıtırım yazgısal sonunu altın taçların,
ve her yerde dönüştürürüm kıvılcımı aleve.

Vuruldum ben. Gövdem didik didik edildi,
Sokrat'la ağılandım, İsa'yla gerildim çarmıha,
Hüs'le yakıldım, zincire vuruldum, asıldım.
Hepsi nafile! Her zaman yendim ölümü!

Alârm benim, atılım, devinim, bora, afat ben,
yıkarım ve yaparım, yok ederim ve emziririm,
bensiz yaşayamaz özgürlük bir dakka bile,
bu dünya kölece yaşar bensiz, ölür gider kölece.

Bilinç, istem, düşün benim sayemde üstün,
çamurdan yaratılan utkun benim sayemde,
yaşama yüce anlamını veren benim,
insanları güzel günlere taşıyan ben.

İnsan emeği sevgilimdir benim. Yatağımız bugün de
hâlâ acılarla, çilelerle dürülü,
ama oğullarımız var bizim, kızlarımız var,
deviremez hiç kimse, adları dâvâ, eylem.

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

Peyo Yavorov

1878 yılında Çırpan'ın bir köyünde dünyaya geldi. Öğrenimini köyünde ve Filibe'de gördü. Telgrafçılık, kitaplık memurluğu, sanat yazmanlığı yaptı. Karısının 1913 yılında intiharından sonra üzüntüye kapılarak intihara kalkıştıysa da başaramadı ve gözleri kör oldu. 1914 yılında intihar ederek yaşamına son verdi. İlk şiir kitabı Şiirler*'i 1901'de yayımlandı. Bu kitabın anakonusu emekçilerin acılarıydı. Makedonya devrimine katıldı ve 1903'te bu devrimin bozguna uğramasındaki çelişkileri yazdı. Bulgar yazarı Todor Vlaykov şöyle betimliyordu Yavorov'u: "Zayıf, hafifçe kambur, yağız bir yüz, gür saçların altında geniş bir alın, her zaman inik iri gözler, zaman zaman şimşek gibi bir bakış... Dudaklarında utangaç bir gülüş vardır. Öylesine yavaş konuşur ki, mırıldanıyor sanırsınız. Ama bakışlarına dikkat ederseniz, karşınızda güçlü ve direngen bir insan bulunduğunu anlarsınız. Yavorov'un şiirlerinde içtenlik ve sağlamlık vardır. Bulgar halkının yoksulluğunu ve ezilmişliğini dile getiren şair, Hristo Botev'in izinden gitmiş, devrimci hareketlere yandaş olmuştur. Devrimci olduğu kadar bireyci duyguların karmaşıklığı içinde bir birey olarak da gözükmüştür. Birinci Dünya Savaşı'na kadar Bulgar şairleri arasında en çağdaş, en ileri bir şair olarak yer tutmuştur.*

Şiirlerinden seçmeleri Bulutların Gölgelerini İzleyerek *adını taşıyan bir kitapta toplamıştır.*

SÜRGÜNLER

Döşer sayısız ateşleri dört bir yana
batan güneşle aydınlanan deniz;
zincirden boşanmış öfkeleri içinde
tükenir gürültücü dalgalar ve dinlenirler...
Kayar sularda hafif gemimiz,
yol alır yumuşak rüzgârlarla,
ve kayıp giderken gemi, siz silinirsiniz
ey, sisli anavatan kıyıları.

Bilmem bir gün dalgalarla çalacak mı
o dönüş saati, o tek umudumuz?
Sonsuz yollarında dalgaların –toprak ve su
kalacaklar herdaim bizim düşümüz.
Ama siz –Vardar, Tuna, Marica,
ve siz –Istranca, Pirin, ve sen, Balkan:
Aydınlatacak anılarımızı son saate dek
hiç durmaksızın, sizin ışığınız.

Sarsmak istedik zulmü temelinden,
bir aşağılık hain sattı bizi;
oğula düşen göreve boyun eğiyorduk–
ve işte şimdi her şey yitti gitti...
Ey vatan, sevgili alınyazısı, gene de
biz savaşı sürdürebiliyorduk
coşku içinde, dur durak bilmeden
kutsal tapınağın önünde senin.–

Ne yazık, almış başını gider vapurumuz,
uçar bizimle birlikte uzaklara...
Gece, sönen geniş dünyanın üzerine
serer, enginliği içinde gölgesini.
ve biz görürüz ufukta şimdiden
dağların düşünceli karaltılarını,
mavi gökyüzü altındaki dağların,
o güzelim Athos'u taçlandıran.

Gözlerimiz yaşlı, döner bakarız
arkamıza son kez,
o sınırlara, canımız kadar sevdiğimiz:
Herdaim görmekte onları bulanık bakışlarımız–
Ve zincirlere bağlı kollarımızı uzatırız
gözden ırak cennetimize doğru...
İçer zehirli acılarımızı yudum yudum yüreklerimiz.–
Elveda vatan, elveda kaygılarımızın kaynağı

Çev. A. Kadir - Eray Canberk

Arseni Yovkov

1882 yılında bugün Yugoslavya'da bulunan Selçi'de doğdu. Devrimci eylemi, ortaöğrenimi sıralarında başladı. Babası da etkin bir eylemciydi. Yovkov, İlinden *adlı gazetenin yazarı iken, Bulgar faşistleri gerek gazetenin, gerek Makedonya devrimci örgütünün denetimini ele geçirmek isteyince şiddetle karşı koydu. 17 Nisan 1924'te bir grup faşistin saldırısına kurban gitti.*

ÇETE DAĞILIYOR

Koşar güz ormanda kederli kederli,
solgun yapraklar pırıldar ağır ağır,
ne yazık, ey işkence kardeşlerim,
ilkyaz burada buldu bizi!

Mutlu mevsim! Dayanmak çok kolay
zorluklara yürekteki ateşle.
Güçlüydük, haklı bir ülküydü
bu çetin yolda bizi ısıtan.

Mutlu mevsim! Capcanlı bir sevinçle
kutlarız uyanışını ilkyazın,
getirdi yoksulluk bizi dört bir yandan,
topladı hepimizi burada, çete olduk.

Yitirince yeşilliğini orman
buradaydık, bu canım topraklardaydık biz,
ve hâlâ buradayız, kader bırakmadı peşimizi,
yoksul yurdumuz için her acıya katlanırız.

Geldi çattı bir uğursuz gün,
sarardı yapraklar ve düşler.
Bu işkence ormanında aranır dururuz,
bizim öbür kardeşler nerdeler?

Onlar aşağıdalar, koyakta dinlenirler,
bizse dağılırız, nereye gideceğimizi bilmeden,
alınyazısıdır düşmanı esirlerin,
ağıt ilk kez akar gözlerimizden.

Koşar güz ormanda kederli kederli,
ölüm sesi var solgun yapraklarda,
ne yazık, ey işkence kardeşlerim,
ilkyaz burada buldu bizi!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

HRISTO YASENOV

1889 yılında, bir Balkan köyü olan Etropole'de doğdu. Babası tüccardı. Sofya'da Güzel Sanatlar Okuluna devam etti. 1911'de edebiyatçılar çevresine girdi ve dergilerde yazmaya başladı. Birinci Dünya Savaşı'na katıldı ve savaştan delik postallarla, sakat bir elle, ayrıca da, milliyetçilik inançlarını yitirmiş olarak perperişan döndü. Bütün benliğiyle ve bütün gücüyle faşizme karşı başkaldırdı ve savaştı. 1923 Eylül Ayaklanmasının bastırılmasından sonra "Faşist Terör Kurbanlarına Yardım Derneği"nin başkanlığına seçildi. 1924'te bir antifaşist dergi olan Alev*'e girdi. Ancak, polisçe devamlı gözlenmekteydi. Bir kasabaya sürgün edildi. İlerici Bulgar aydınlarının protestoları sonucu serbest bırakıldı. Ama 1925 Nisanında yeniden tutuklandı ve mahkemesiz idam edildi. Tek şiir kitabı 1921'de yayımlandığı* Şövalyenin Şatosu*'dur.*

ŞÖVALYENİN ŞATOSU

Kimsenin erişemeyeceği demirden bir şato
diktim yukarlardaki parlak mavi göğe
ve orada yüreğimin fırtınalarını uyuttum,
yatırdım geleceğe dönük kederimi dinlenmeye.

Bütün istekleri bastıra bastıra kitledim,
kederlerimi, düşlerimi bronz kolları arasına,
dünyanın çok üstünde bir yerde kurdum evimi
ve yabancı oldum hem insanlara, hem tanrıya.

Ama gene de benim o kilitli fırtınam kaynaştı durdu,
kederim haykırdı orda eskisinden daha güçlü:
Burası şato değil, burası bir mozole,
ne su var, ne ses, ne düş, ne hava.

Ne çok isterdim inmek koyaklardan aşağılara,
köylerin, kentlerin uyuduğu o yerlere,
yıkmak evlerin duvarlarını aralıklara,
görmek ağdığını alevlerin yukarlara.

Yaşamak o canlı karmaşalığı yeniden,
geleceğe dönük kalabalıkların karmaşalığını,
onlarla birlikte sevmek ve lânetlemek tanrıyı
zaferlerde, yenilgilerde, düellolarda.

Gecikmiş sonbaharımın son saati!
Ey, isyanımın yankılandığı saat!
Çünkü şatoyu ateşe ben kendim verdim–
şimdi duvarlar benim üzerime yıkılmada.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Ç A T I Ş M A

Yürüyorum ışıldayan yolda, özgür ve tek başıma,
güneş gibi yaşıyorum gökte.
Orda her şey mavi.
Çoğu vakit sırtımdan çıkarıyorum
yıldızlarla kaplı kaputumu
ve iniyorum içmeye zehri
toprağın kara bağrında.
Ve böğrümde korkunç yaralar,
göğüs gere gere kavgalara, fırtınalara,
uçuyorum çöllerin üstünde,
uzay mutluluğuyla esrik.
Benim sınırsız kızgınlığım
hem yapandır hem yıkan,
ta sonsuza dek,
çünkü benim yüreğimin dibinde
kaynar ikisi birden,
güneş ve isyan.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

VASIL KARAGOZOV

1889 yılında doğdu. Küçük yaşta öksüz kaldı. Özel dersler vererek öğrenimini bitirdi. Siyasal ve toplumsal eylemlere katıldı. Ülkesinin öğretmenlerince kurulmuş olan Yoksullar Birliği'ne girdi. 1919'da üniversite öğrenimini bitirmek amacıyla Grenoble'a gitti. Yurduna dönünce kendini yalnız edebiyata verdi. Sofya'daki Nedelia Kilisesine yapılan sabotajdan sonra tutuklanıp yargılandı ve beraat etti. Ama mahkemeden çıkarken birkaç arkadaşıyla birlikte kaçırıldı. 9 Mayıs 1925'te kaybolduğu bildirildi. En önemli şiir kitapları: Proleter Türküler *ve* Dökülmüş Yapraklar.

YOKSULLARIN KATLİÂMI

Çulsuzları yolladılar, fakir fukarayı,
kanlı bir savaşa, ölüme!
Şimdi ozanlar övgüler düzerler,
o yiğit ölüleri çıkarırlar göklere.

En değerli şeyini yolladı bu halk
Derkos'a, Krilovak'a, Draç'a, süngüye.
Kaymak tabaka şimdi rahat, iyi,
ağzı bir karış açık, ağıtları dinlemede.

Alay etti alınyazısı halkla!
Ekmek isterim, dedi halk, ekmek!
Nişan vaat edildi parlamentoda onlara.
Alet oldu bu sevgili halk bol soygunlara!
Hem de nasıl, dev gibi bir halk!

Yangın dumanlarında köyler batık.
Kokar birbiri üstünde ölüler.
Halk ne ki, uysal bir oyuncak!
Senin suratına ama, senin suratına,
bizim yanan bağırlarımızdan kopan
bu kanlı balgam,
ey kaymak tabaka,
alçak oğlu alçak!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

YERALTINDAN

Ey uğursuz ölüm, zalim ölüm,
her şeye gücü yeten!
Kanlı alevler saçar, yakıp yıkarsın!
Yalnız bir senin sonun yok.
Kılıç kesemez, ateş yakamaz seni!

Ama bir güç var, ey ölüm,
korkunç öcünde senin, yaratıcı!
İsyanlar patlar cehennem soluğunda,
kanatlı düşünceler doğar yüzyıllar boyu.
Öldüremezsin, ey ölüm, senden doğanı!

İlk çiçekler açacak orada,
mezarlar üstünde, ta uzakta.
Doğacak yüreklerde güzel şeyler.
İşte, ey uğursuz ölüm,
bugün baharın ilk günü,
yeşerir kardelenler gülerekten!

Çok uzaklara yayılacak yakında
bizim barış, kardeşlik türküleri.
Haydi, karanlığınla örtebilirsen ört onları,
ey yomsuz ölüm!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

BİZ YOKSULLAR

Çok çabuk çoğalıyoruz bir yoksullar.
Beşikten mezara kan ter içinde,
sevinçten yana hep sonda.
Çabucak büyüyor, yaşlanıyoruz,
bitiveriyor yaşamımız herkesten önce.

Çabucak büyüyoruz ve ak saçlar
başlıyor alnımızda daha genç yaşta:
Yaşlıyız artık ve çok az yaşadık
güzelliği, mutluluğu hiç tanımadan.

Her şey yaşamını söndürür bizde.
Sonbahardaki gibi ne ışığız, ne türkü.
Okşanmadan yaşıyoruz fırtınalar içinde,
can yoldaşlarımızı ısıtamadan.

Çabucak büyüyoruz. Farkındayız bunun.
Kederimiz içine işler neye baksak.
Bütün bu zorlu, sıkıntılı günler
kamçılar bizi, uyanık tutar.

Aldırmayın kışın geldiğine.
Yakında güneş ortalığı yakacak.
Dayanın, kardaşlar, dayanın ki
o gün hepimizi açık alınla
bulsun şafak.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış G. Santoro

GEO MILEV

1895 yılında Starazagora'nın Radnevo köyünde doğdu. Sofya Üniversitesi Dil ve Edebiyat Fakültesine girdi. 1912'de bu öğrenimine devam etmek üzere Leibzig'e gitti. 1914'te Londra'ya geçti ve orada ustası saydığı Belçikalı göçmen ozan Emil Verharen'le tanıştı. 1918'de Berlin'de bulundu. Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg'un da yazılarını yayımladıkları Aksiyon *gazetesiyle işbirliği yaptı. Bulgaristan'da önce* Terazi *dergisini çıkardı (1919-1921), sonra da 1925'te* Alev *adlı edebiyat dergisini kurdu.* Eylül *destanını ilk olarak bu dergide yayımladı. 15 Mayıs 1925'te, faşist yönetimin polisi tarafından tutuklandı ve bilinmeyen bir yerde gizlece öldürüldü. Başlıca şiir kitapları:* Sarı Gül Antolojisi *(1919),* Amansız Çember *(1920),* İkonalar Uyuyor *(1922),* Seçilmiş Şiirler *(1950).*

EYLÜL DESTANINDAN

1
Kölenin yüzyıllanmış hıncını doğuruyor
ölgün dölyatağından
gece
öfkesini doğuruyor allı-mor,
yüce.

Bir zifiri karanlık ve körduman ağından.

Daha ağarmadan ortalık,
karartılı koyaklardan,
sıra sıra dağlardan,
ıssız bağrından balkanların,
aç ovalardan,
ve içinden çamurlu kasabaların,
köylerin,
kentlerin,
avluların;
viran evlerden ve kulübelerden,
fabrikalardan, garlardan,
depolardan, ambarlardan,
çiftliklerden, değirmenlerden,
işliklerden,
• santrallardan,
kombinalardan:

Yol boyları ve dönemeçlerce
yukarılardan,
toprak yarmalar, sarp geçitler,
tarla sınırları, çitler,
ve çıplak bayırlar üzerinden,
sağır gölgeler,
menevişli güz ormanları,
kepirlik ve kayalıklar içinden,
ve suların,
boz bulanık arkların,
çayırların,
bahçelerin,
tarlaların,
bağların,
çoban uğrağı sayvanların,
akdikenliklerin,
yanık anızların,
çalılıkların,
ve bataklıkların içinden:
üstleri başları yırtık pırtık,
çamurlara bulanmış,
aç, biilâç,
suratları asık,
sarı sıcaktan yanmış,
acı soğuktan donmuş,
çalışmaktan bir deri bir kemik,
ne bet kalmış, ne beniz,

özürlü, sakat,
kara kuru,
göğsü kıllı,
yalınayak,
tepeden tırnağa dilim dilim derileri,
basit, yalınç,
yabansı,
her biri ağırlığınca hınç,
ve öfkeyle kudurmuş adamlar,
ne ellerinde gül,
ne yollarında gül bahçesi,
ne dillerinde türkü,
bandosuz mızıkasız,
davul zurnasız, lâternasız,
trombonsuz, borazansız,
sallasırt torbalarda kırkar yama,
kaba saba köylüler,
yalınkılıç değil avuçlarındaki,
basbaya sopa,
değnek, çomak, sırık,
kazma, çapa,
övendire, dirgen, yaba,
balta, tahra, tırpan,
ve günebakanlar arasından
–genci ve ihtiyarı–
sökün ettiler dört bir yandan
ok yayından fırlar gibi

ve yıkar gibi sular bendini,
tozkoparan bir sürü,
sayısız tosun, boğa
ve taşlaşmış gökkubenin altında
gümbür gümbür gümbürdedi doğa
kükremiş çığlıklarla;
— Kalk!
Atıldı ileri yiğitçe,
coşkun ve taşkın,
korkunç ve yüce:
HALK!

Çev. Fahri Erdinç

1 2
Ey Musa,
ey esin tanrıçası,
söyle şarkını,
Akhilleus'un o ölüm saçan öfkesini yücelt...

Akhilleus bir kaba kuvvetti.
Savaş ifritiydi,
ve koca generaliydi
Haşmetlü Kral Agamemnon Hazretlerinin.
Akhilleus bir kahramandı.
Sayısız savaş kordeleleri,
altın haçları ve nişanlarıyla hele
ünü yamandı.
Dirlik ve düzenlik dedin mi ülkede
Akhilleus bunun temeliydi, tabandı...

Ne var ki
bugün artık biz
–içimizde olsun, dışımızda olsun–
kahramanlara inananlardan değiliz.
Troya yerle bir edilmiş,
ateşe verilmişti.
Priamos ve Hekabe cansız yere serilmişti...
Akhilleus bayram ediyordu...
–Hekabe neydi Akhilleus için acaba?–
Yabani, kaba sabanın biri.

Ve Akhilleus işitmiyordu hiç
kutsal ananın hıçkırıklarını,
o ana ki, yüreği paramparça,
kapanmış kanla sulanmış adsız mezarlara,
mezarlar ki bir anda
yerden biter gibi çoğalmış
nice nice.
–Hekabe nedir ki Akhilleus için nihayet?–
Akhilleus ki kahraman,
Akhilleus ki yüce.
Tanrısal bir felâket,
tanrıların doğurduğu.
Ama geberecektir o da
öfkelere ve ilençlere uğrayarak,
nitekim öyle de oldu,
onun da sonu beterden beter:
Ve katil ne ettiyse onu buldu.
Agamemnon öldürdü İfijeni'yi,
–ve öldürüldü.
Klitemnestra öldürdü Agamemnon'u,
–ve öldürüldü.
Orestes'le Elektra öldürdüler Klitemnestra'yı,
–ve öldürüldüler...
Kalan bir biriciktir,
–yüzyıllar içinde varlığı sürer–
Kassandra'dır adı,
olacağı olmadan önce söyler.

Söyledi nitekim, önceden muştuladı:
Öç alınmalıydı, alınacaktı.
Ve neyi nasıl dediyse Kassandra
öylece tıpatıp çıktı.
Tanrılar ki doymamacasına acıktı
naza, oyuna ve eğlenceye.
Yüzyıllarla yarışan bu tanrısal hırs neye?
Her ölüm onlar için şenlik,
her inilti onlar için bir kahkaha.
Hâlâ mı ölüm, hâlâ mı kan,
ne zaman gelecek bunun sonu,
ne zaman?
Sen ey, evrensel egemen Zeus,
Akuramadza,
İndra,
Tot,
Ra,
Yehova,
Zebaot,
Jüpiter,
— Cevap ver!
Hiç mi duymuyorsun, hiç mi,
yangın dumanları arasından
yükselmede senin kulaklarına kadar
öldürülenlerin son çığlıkları,
odun tınazlarında yanarak can verenlerin
bir tek sorusu var:

— K i m d i r
b a ş t a n ç ı k a r a n i n a n c ı m ı z ı b i z i m?

Cevap bekliyoruz.

Susuyor musun hâlâ?
Bilmiyorsun demek?
— Ama biz biliyoruz!
İşte bak:
Şöyle yerden bir yaylanışta
gökyüzünün ta göbeğine sıçrayarak
sana haykırıyoruz:
TANRI, YERİN DİBİNE GEÇ!
Ve oturtarak yüreğine bombamızı
bir hücumda gökleri alıyoruz:
TANRI, YERİN DİBİNE GEÇ!
Çalyaka kaldırıp sonra seni tahtından
yolluyoruz aşağılara cansız halde
evrensel Hades ülkesinin dibine dek,
yoktur oranın yıldızı hiç,
orası demir belde.
TANRI, YERİN DİBİNE GEÇ!

Ve biz
omuz vererek
uçsuz bucaksız göksel köprülere,
kaldıraçlarla ve halatlarla indireceğiz
o mutlu cenneti
yeryüzüne,
yani bunca kederle bunalmış,
al kanlara bulanmış
yeryüzüne.
Bekleyip göreceklerimiz de
tıpatıp uygun düşecek
filozoflarla şairlerin peşin sözüne;
— Tanrısız! Efendisiz!
Eylül Mayısa dönüşecek.
Ve insan yaşamı
bir yükseliş olacak
bitimsiz, sonsuz,
yüceden yücelere dek!
Yeryüzü cennete dönüşecek!
Dönüşecek
cennete
yeryüzü!

Çev. Farhi Erdinç

SERGEY RUMYANÇEV

1895 yılında doğdu. Yoksul bir köylü ailesindendir. Ortaöğreniminden sonra askeri okula yazıldı. Birinci Dünya Savaşı'na teğmen olarak katıldı. Üç kez yaralandı. Savaş sonunda kendini öğretmenliğe verdi. Faşist darbesinin olduğu 1923 Haziranında tutuklandı ve kurşuna dizilmeye mahkum edildi, kaçmayı başardı, yeniden tutuklanıp doğduğu yere sürgün edildi, ama orada da devrimci çalışmalarını sürdürdü. 16 Nisan 1925'te Stara Zagora hapisanesine kapatıldı, bir daha da ordan çıkamadı. Şiirlerini toplayan yalnızca Köy Dikenleri *adlı bir yapıtı kaldı.*

Ö Z L E M

Ey doğduğum yer, kuşkulu, tedirgin,
bıraktım seni, ben, yoksul çocuğun,
yanarım şimdi için için,
yanarım bu kederli ayrılık yüzünden
burada bir başıma, acılarla.

Duyarım bereketli tarlalarının
özlemini, acısını:
Salladılardı tarlalar beni orda
özgür gençliğin yaldızlı beşiğinde
özgür türkülerle.

Ararım ovalarını senin:
Beslerdi kızıl toprak
orda sarı başağı
dingin sığınağı içinde
senin mutlu barışının.

Anımsarım seni, ey doğduğum yer,
hep böyle, sessiz ve uykuda,
sermiş güneş üstüne saçlarını,
öper seni renklerinin uyumuyla.

Ve sen, batmış gitmişsin
sessiz uçurumuna
yüzyıllık bir bırakılmışlığın,
ağar ordan ağır ağır bir mavi duman,
sen bakarsın duru gökte kendine.

Anımsarım seni hep böyle, sessiz soluksuz,
düşlerimin esrikliği içinde.
Benliğim sana sığınır ve susar
başıboş ruhumun
en katı günlerinde.

Acılar çekerim
kentin soğuk kucağında,
sıkıntılardan ezik,
senden uzak,
umarsız ve kederli,
geçmiş günleri anımsayarak.

Dönmek isterim, dönmek,
bağışlamak sana yaşamımı,
kucaklamak isterim anacığımı,
isterim dökmek içimi anacağıma.

Döneceğim, kardeşlerime döneceğim,
yapyalnız, kırık dökük.
Sen kucağında beni ısıt,
yoksul ana yoksul oğlunu
nasıl ısıtırsa kucağında,
ısıt öyle.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

GEORGI ŞEYTANEV

1896 yılında Yambol'da doğdu. Ortaöğrenimini yaptığı sıralarda bile polisçe izleniyordu. Mahkeme salonunu ateşe verdiği için tutuklandı ve aynı akşam kaçmayı başardı ve Paris'e gitti. 1914'te Bulgaristan'a döndü. Polisle olan bir çatışma sırasında tutuklandı. 1917'de gene kaçmayı başardı. 1923 yılında yurduna döndü. 1925'te başlayan faşizm öncesi tepki üzerine bir grup âsiyle saklandı. 2 Haziran 1925'te tutuklanıp korkunç işkencelerden sonra öldürüldü.

BEKLİYORUM O GÜNÜ

Hergeleler, it oğlu itler,
ağırlaştırdılar zincirlerimi
bu gece vakti.
Komadılar yapmadık işkence.
Ama ben yıkılmadım,
yarınlara olan inancım tuttu beni ayakta.
Yaladım yaralarımı,
dalgalandırdım onurlu bir bayrak gibi
çelik avuçlarımda yazılı
kara yazgımı.
Acı çekiyorum bugün hâlâ
o soluk günlerin ezilmişliği içinde.
Savaş boruları sustu,
savaş boruları sustu ama,
ben, zincire vurulmuş bir halkın âsi çocuğu,
bekliyorum onun zincirlerini kıracağı günü.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

HRISTO SMIRNENSKI

1898 yılında Kukuş'ta doğdu. Lise öğrenimini Makedonya'da yaptı. Balkan Savaşı'ndan sonra ailesi Sofya'ya yerleşti. Orda ilkin sanat okuluna gitti, daha sonra askeri okula girdi ve bu sırada ilk kitabı Değişik Nitelikte İççekişler*'i yayımladı. İlk şiirleri alaycıydı. Kısa zamanda burjuva egemenliğinin kanlı gerçeklerini, halkın kanı pahasına oynanan oyunları ve bu işten yararlananların çıkarlarını anladı. Bundan sonra şiirleri, kitleleri savaşa çağıran bir nitelik kazandı. 1918'de Vladya'daki olaylar onda solcu fikirlerin oluşmasında son aşama oldu. Burjuva yöneticilerinin isyan eden askerlerden öç almak için çok kan dökmeleri onu derinden sarstı. Militaristlerin cani yapısı yüreğini öfkeyle doldurdu ve giderek kendisini sosyalist hareket içinde buldu. 1920'den sonra, parti edebiyatının sözcülüğünü yapan dergilerde boy gösterdi. İkinci kitabı* Lüks Fiyat *hemen tükendi ve birkaç ay sonra ikinci baskısı çıktı. Smirnenski, 1920-1923 arasında tüm Bulgar şiirindeki eğilimi değiştirdi. Okuyucular ve önyargısız eleştirmenler, Bulgar şiirinde o zamana dek görülmemiş bir şeyin oluştuğunu, yepyeni bir yeteneğin yeni bir yol açtığını ve yeni yasalarla ortaya çıktığını fark ettiler. O, Bulgar proleter edebiyatına taptaze bir canlılık, devrimci bir duygu getirdi. Konulara soyut olarak yaklaşmıyordu. Devrimci öğretiyi eylem açısından ve bunun gerçeğe uygulanması açısından anlıyordu. Her şiiri, halkın devrimci duygularını uyarıyordu. Onun için sosyalizm, bilinmeyen, esrarlı bir geleceğin sorunu değildi, çeşitli ülkelerde geçerliği olan gerçek bir sorundu. 1923'te veremden öldü.*

GLADYATÖR

Göründü arenada o, sessiz, durgun ve güvenli,
bir elinde kılıç, bir elinde kalkanla,
güzel başı yukarlarda, dimdik;
kalabalığın kükreyişi göklere ağdı.

Girişte bir kız, sırtında ak bir gömlek,
bir sarışın köle, ufak tefek,
oynaşıp duran çırağıların şavkı
altın saçının kıvrımlarına vurmuştu.

Çaldı üç kez kılıcını kalkanına,
ses üç kez havada yankılandı.
Bastı çığlığı dört bir yandan kalabalık,
tembel, zengin, doygun kalabalık.

Bu ne! Çevresinde bir sürü köle!
Bunu nasıl göze almışlardı!
Kalabalık bir düş kırıklığıyla içini çekti.
Gladyatör, ağırbaşlı ve kararlı,
kalkanını ve kılıcını fırlattı attı.

Kavuşturdu kollarını tunç renkli göğsünde,
güçlü, duru bir sesle haykırdı:
"Ey sarhoşlar, eğlenceye susamışlar, hayvanlar,
istediğiniz ne, gene kan ve ölüm mü?

Çeliktendir bedenimde benim bütün kaslarım,
çoğunuz bilir bu amansız gücü.
Ateşte dövülmedi kılıcım, dövüldü kanda,
çoğunuz bilir, onu nasıl, nereye dek saplarım.

Hiç ayrılmadım buradan yenilgiyle, utançla,
seyrettiniz çok geceler burada beni
dövüşürken öz kardeşlerimle, yaralarken, öldürürken öz kardeşlerimi,
ama işte, bu gece sizi çağırırım savaşa..."

Soylular başladılar kaçışmaya çil yavrusu gibi,
çığlıklar ata ata, itişe kakışa.
Aldı yerden kılıcını o, atıldı kaçan düşmana doğru,
ardından gelenlerle, kabaran kalabalıkla.

Şaşkın muhafızlar durdurmaya çalıştılar köleleri,
sarı kum birdenbire bulandı kana,
yeni köleler belirdi, dalga dalga, kabara kabara,
kükreyen bir sel gibi allak bullak.

Bizim gladyatördü en önde giden,
en önce de o düştü, göğsünden vurularak,
öbürleri atıldılar ileri, bana mısın demeden,
tek amaç, özgürlük içinde sahipsiz yaşamak.

Kan köpük bir öfke aktı kente,
bir o kaldı, altın saçlı köle,
kar beyaz giysiler içinde bir ruh gibi,
kapanmıştı yiğidin üzerine inleyerek.

Çaldı kentte kanlı öç saati,
kabaran dalgalar süpürüverdi kenti bir anda,
korkunç haykırışlarla çınladı gök,
kölelere önderlik eden Spartaküs'tü.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

SOKAKTA YÜRÜYEN ADAM

Doğdun yoksulluğun kucağında,
çocukluğun boş bir uğraştı,
bugün, gözlerinde yaş, fırdönüyorsun,
ezgisiz kemanıyla yaşamın.

Tek anan, gecelerin kadını,
adı kötüye çıkmış ifrit bir yaratık,
kopardı aldı o nergisi göğsünden,
sürükledi seni utanç yolundan aşağı.

Kutlarsın günah şölenini
sokak lâmbasının loş ışığı altında,
gülersin gecelerin karanlığında,
kimse duyamaz gülüşündeki acıyı.

Düşlerle, boş umutlarla esrik,
yakanda solmuş bir sümbül,
dönersin odacığına, yemeğe,
tek konuğun açlık.

Duvarda bir çocuk resmi asılı,
süt gibi ak ve sevimli,
hâlâ gözlerinde ondan bir iz kalmış,
acıların bir türlü yok edemediği.

Sürer gider biteviye geceler, gündüzler.
Karşı konulmaz o kara ölüm
gelince soğuk güzünde yaşamının
söküp almaya son nefesini senden,

bir de ne görecek:
Almış başını gitmiş o güçlü yaşam,
hiçbir şey komamış yok eden ölüme,
sen ölmüş gitmişsin çoktan.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

IŞIK OLSUN

Gece yomsuz ve kara,
gece ölüm gibi soğuk.
Yaralı dünya zorla solur
yıkıntılar ve acılar altında.
Dalgalanır boğan dumanlar arasından
kan pıhtısına bulanmış bir bayrak,
kör savaş tanrısı çalımla yürür,
omuzunda sızlanan bir kaftan, homurdanarak.
Bir kocaman haç fırlar dışarı
yoğun, kör karanlıkta,
binlerce insan, bir bozgun, bir maşher,
hasta ve soluk yüzler ırmağı,
hain altın tanrısı önünde sürülür gider
elyordamıyla ve umutsuz
–insanlıktan ırak bir adaletsiz yaşam,
hiç anlatılmamış acılar dünyası.
Ciğerler soluk almak için ıkınır,
gözler, yaş içinde, arar ışığı.
Ama bir şey var ki, hâlâ yaşar orda,
ışıl ışıl bir ülkü, bir düş,
ölüm korkusunu bastırır...
Tek bir ses çınlar hep bir ağızdan
yoğun, buzlu karanlıkta,
dört bir yana yayılan bildirisidir bu
başkaldıran güvenli insanın:
"Işık olsun!
Işık olsun!"

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

KÖMÜR MADENCİSİ

İn aşağı! Daha aşağı! Daha aşağı!
İn soğuk uçurumdan aşağı!
Orda terli bedenler ezilir, çürür,
orda, kara duvarlar üzerinde, kömürle aydınlanan
–yorgun bir yaşam, karanlıkta bunalan,
ve toprak, boğucu ve de kutsal olmayan,
sesler çınlar döne döne inilen tünellerde,
güçlü ellerin kavradığı kazmalardan çıkan,
açık göklere, güneşli günlere doğru
yankılanır durur umut ve isyan.
İn aşağı! Daha aşağı! Daha aşağı!
İn boşluksuz boşluğa!

İn aşağı! İn karanlık karnına
aç gözlü toprak ananın,
in insanların tutsak edildiği o karına,
in insanların aç bırakıldığı o karına.
Bir lâmba aydınlatacak bu emek tapınağını,
sinsi, sarp ve ıslak tapınağı,
kara taştan, ilkel topraktan tapınağı.
Orda çatar kaşlarını canavar putlar,
günsüz zamanlara tapanların alır canlarını.
İn aşağı! Daha aşağı! Daha aşağı!
İn ülkesiz ülkelere!

Yığıldı burada yüzyıllar yüzyılların üzerine,
kara kara katlar kara kara katların üzerine,
yabani kabuklu kayalar kayaların üzerine.
–Cömert yığınağı sınırsız doğanın,
dumanların ve alevlerin içine kilitlenmiş güç,
insan acısı gibi kaba ve soğuk.
İn bu utanç kuyusuna,
umut ve umutsuzluk kuyusuna,
ter ve kâr kuyusuna.
İn uçurumdan aşağı,
çarp karanlık, dipsiz mağaralara fırtına gibi,
başla yıkmaya karanlık zindanlarını kölelerin,
başla kırmaya zincirlerini.

At kara kömürleri kürek kürek
kavganın kan köpük fırınına,
bak nasıl bir ırmak fıryalacak ordan pırıl pırıl,
kurşunî bulutlardan, sonsuza dek akan,
ateş dalgaları ve aydınlık akarsular fırlayacak
kabaran haklı bir öfkeyle, bitkin gecelerin içinden.
Göz kamaştıran ışıklar içinde yıkanacak dünya,
gökler yansıyacak gülen alevlerle,
renk renk gökkuşaklarıyla
ve kıvılcım yağmurlarıyla.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

DELESCLUZE UN* ÖLÜMÜ

Düşman bir fırtına gibi esti
Paris Komünü üstünde.
Öptü karanlık son askerleri soğuk dudaklarıyla
ve hepsini öylece kanlar içinde kodu.

Kent, yıkık ve bitkin, alev alev yanarak,
çöktü sessiz bir umutsuzluğa,
ilkyazın uysal mavi gecesi
kara peçesini dört bir yana serdi.

Barikatlar darmadağın, tıklım tıklım ölü,
–Amansız bir karabasan.
Evler bakar kırık camlardan,
kocaman kafatasları gibi.

Delescluze hâlâ kendine gelemedi.
Ama ilerler, adımları sert ve güvenli,
yüreğinde yavaş yavaş ölmektedir
soyluluğun son umutları.

Karşıda düşman, gizlenmiş susar,
susar gerilerde yomsuz ölüm,
bakacak göz kırpmadan o, düşmanın gözü içine,
son nefesine dek kaçırmayacak ondan gözlerini.

* Fransız gazetecisi ve politikacısı, Komün üyesi. Sivil savaşta gerici güçlere karşı savaşı yönetmiş, barikatlarda öldürülmüştür.

Durur kankırmızı barikatta, ayakta,
durur arasında ölü kardeşlerinin,
yıkıntılar üstünde tek başına ve ulu,
bir hayalet gibi bakar dosdoğru.

Parlak gümüş saçları, korkusuz yüzü,
saçar dört bir yana aydınlıklar,
gecenin içinde bir devdir o şimdi,
kımıldamayan, meydan okuyan ve yüce.

Yarılır karanlıklar kızıl lekelerle, keskin seslerle
kurşunlar tıslar sinsi sinsi,
geri döner yankılanırlar, övgüler sunarlar sanki ona,
verirler sanki ona bir ayrılış öpücüğü.

Düşer, gömülmemiş arkadaşları arasına gömer yüzünü,
birdenbire kesilir sesi soluğu gecenin.
Ve kavga türküsünün son zafer umuduyla
çarpar Delescluze'un yüreği.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

BİR GENÇ

Bilmiyorum neden gelmişim dünyaya,
sormadım niçin öleceğimi.
Bir tatlı mayıs sabahı, ben doğduğum gün,
sermiş yeryüzüne çiçekli tazeliğini.

Selâmladım ilkyaz gençliğini,
açtım gözlerimi istekle,
göreyim dedim, şu yaşam nasıl,
sevinçli ezgiler içinde, güzel ve düzenli.

Ama ilkyaz hiç de karşılamadı beni
sevinçli seslerle, ince çiçek yağmurlarıyla,
karşıladı beni köpeklerle bir aşağılık adam,
pırangaya vurmak için ayaklarımı, ellerimi.

Bir düşman öfkeyle, kinle şişen bulutların içinden
yaklaştı sürüne sürüne sinsi bir gölge,
boy verdi altın zırhlı bir canavar
insan kanı ve gözyaşı döke döke üstünden.

Bir hüzün çöktü ortalığa, yüzler belirdi solgun, arık,
iniltiler duydum, yakınmalar, yakınmalar,
bağıranlar duydum, acıyı, zulmü ödeteceğiz diyen,
ve onlara karışan zincir şakırtıları.

Kardeşlerimi tanıdım, köleleştirilmişler
tanrısal olmayan altın tanrısınca,
gördüm insanın ruhunu, aşağılanmış yoksul,
ve çarmıha gerilmiş bin kez.

Haykırdım demir sözlerle, öfkeli bir onurla:
Olsun bu bizim kader günümüz!
Yok olmanın günü ve yeniden yaratılmanın!
Yansın alevler buz gibi karanlıkta!

Tüm dünya başlasın ateşli bir şölene!
Gümbür gümbür gümbürdesin gökler!
Barikatlar kursun köleler, savaşsınlar canavarla!
Patlasın ruhlar tufanı!

Kardeşliğin bayrağını kaldıracağım ben,
uçuracağım o bayrağı hep yukarlarda,
işte o zaman neden doğduğumu bileceğim,
niçin öleceğimi bileceğim o zaman.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

GENÇ TAŞOCAĞI İŞÇİSİ

Önlüğü eski, kasketi yıprak,
gözleri yalımlı, çakmak çakmak,
yüzü incecik, çocuksu,
bedeni sırım gibi, sert.

Durur kayanın başında dimdik,
elinde bir tokmak.
Vurur vargücüyle taşa
parlak kıvılcımlar saçarak.

Güleç sesler gönderir sabah yeli
yöredeki bütün tepelere,
tepeler sisli ufuklardan sesi gönderir geri
genç taş işçisini selâmlayarak.

Kıskanç bir yetenekle kullanır tokmağı,
isteminin tüm gücüyle,
tokmak birbiri ardından iner
koca kayayı parçalayarak.

"Hey, delikanlı! Ne yaparsın orada?
Bunca alın teri niçin,
niçin bunca emek?"
"Kim? Ben mi ne yaparım?
Bir yol için yıkarım kayayı,
burada yepyeni bir yol,
geniş, ferah bir yol açılacak!"

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

NIKOLAY HRELKOV

1898 yılında, Tuna ovasında küçük bir köyde, Bela Slatina'da doğdu. Öğrenimini Sofya Güzel Sanatlar Akademisi'nde tamamlamak istediyse de, derbeder hayatı ve bozulan sağlığı buna engel oldu. Değişik işlere girdi çıktı. İşçi hareketlerine katıldı. Geo Milev ve Hristo Yasenov'la dostluk kurdu. 1925 yılında onların öldürülmesinden sonra, canını kurtarmak için Viyana'ya kaçmak istedi. Yugoslavya'da yakalanıp gözaltına alındı, sonra da bir kampa kondu. İki yıl sonra buradan kaçıp Fransa'ya sığındı. Paris'te siyasi göçmenlerden kurulu bir ortam buldu ve kunduracılık yaptı. Bir yıl sonra Bulgaristan'a döndü. On beş yıl verem hastalığı çekti ve 1950'de öldü. Hrelkov, Rus sembolistlerinden ve Bulgar folklorundan esinlenmiştir. Yaratıcı etkinliği yıllar süren hastalığıyla ve toplumsal eylemleriyle ve faşizme karşı giriştiği kavgayla sıkı sıkıya bağlıdır. Hemen bütün şiirlerinde devrimci ağırlık görülür. Onun Gece Yarısı Toplantıları *adındaki epik şiiri yayımlandığı zaman bir edebiyat olayı olarak karşılandı.*

M E Z A R

Nem var nem yoksa sana verdim, nem var nem yoksa sana,
düştüm kavgada, dirile dirile,
senin adına, özgürlük,
tozum toprağım yatar burada gömülü,
ışıldar dışarda o, sonsuz başarım,
yayılır gider uzak aydınlık,
beş altın dallı yıldız.

Bir gök cismi gördüm
arasından ölümümün,
yol almış gider doruklara,
üstünde pırıl pırıl benim armam,
tuz-buz oluverdi beni bağlayan zincirler.
Hayat gibi var mı, beni dışarı çıkar,
bir şarkı için,
adının ışığında,
karanlığında mezarın,
ölümün bunaltısında.

Nem var nem yok sana verdim, nem var nem yok sana,
düştüm kavgada, dirile dirile,
senin adına, özgürlük,
tozum toprağım yatar burada gömülü,
ışıldar dışarda o, sonsuz başarım,
yayılır
uzak aydınlığı,
ta orda, beş altın dallı yıldız.

Çev. A. Kadir

GECE YARISI HASADI

Gün ağır gözkapaklarını indirirken,
tarla fareleri dolaşırken hain hain,
yağlı çayırlarda karanlık orakçılar
savururlar tırpanlarını döne kudura.

Bir tırpan bir tırpan daha, bir tırpan bir tırpan daha.
Madenler ışıldar, şakır tırpanların çeliği,
kanlı yaralar altında kıvranır toprak,
söndürür yıldızları bir uğursuz örtü.

Amansız ölümün soluğuyla uyanan
bir bebeğin ağar beşikten çığlığı.
Kara orakçılar tarlada bir çırpıda
bitirirler kanlı gece yarısı hasadını.

Uyu, kuzucuk, hiçbir şey duyma ve bekleme:
Ne güleç bir bahar, ne bir yıldız yağmuru.
Uğursuz baykuşların karanlık sesleri bu,
haber veren kölelere yıkımı ve ölümü.

Döver rüzgâr kapıları, yetimcik ağlar,
ve ardından fısıldar uzun yol:
Biçtiler kanlı otları bir solukta
köleler ovasında kara orakçılar.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

LALYU MARINOV-LAMAR

1898 yılında Loveç ilinde Kaleytsa köyünde doğdu. Şiirleri 1916'da yayımlanmaya başladı. Alev *dergisinde Geo Milev'le işbirliği, şiirinde önemli bir aşamayı belirledi. 1930'larda toplumsal olgulara derinine girmesi, gerçekçi yolda gelişmesine yardım etti. 1944-45 yıllarında Anayurt Savaşına katıldı. Yurtseverlik şiirleri yazdı. Savaştan sonra, yazınsal yaratıcılığında büsbütün sosyalizmin kuruluşu konusuna yöneldi. Dimitrov ödülü aldı. 1974'te öldü. Başlıca şiir kitapları:* Batı Doğu *(1944),* Yapıcılık Yılları *(1952),* Bir Kent Kuruluyor *(1954),* Yurdun Üstünde Sabah *(1951),* Yüzyıllık Orman *(1954),* Yılların Bilgeliği *(1959).*

YENİDEN DOĞUŞ

Bir keder kavanozunu sırtlayıp
ta ilk çocukluğumuzdan beri,
kendimizden geçerek şarkı söylerdik
şeftali ağaçları altında sabahleyin.

Öküzler geviş getirirlerdi,
ve çanları çıngırdardı ve sürçerdi,
ellerimiz hafiften akar gibi
batırırdık parmaklarımızı tuza.

Kim derdi ki bir kasırga saldıracak bize
ve öküzler gidecek savaşa?
Ama biz de gittik arkalarından,
biz de, tüfeklerle, baltalarla.

Düşenin anıtı yok.
Ama insanlar o kavanozu kırdı,
kızgın yüreğimde parıldayan,
sırtımda taşıdığım o ikon lâmbasını.

Duyarız şimdi coşkusunu
güneşli ve yaygın ovaların,
makinelere evcilleşen nehirlerin,
dolu tanelerle ikibüklüm başakların.

Kim derdi ki Bulgaristanımız
böylesine fabrikalar kuracak,
çobanlar uçuracak her mandıradan
ve taze peynir dolu fıçılar.

İnsanların kurduğu bu geniş yol
herkes için pırıl pırıl parlayacak;
koşacak elde dokunmuş ak bir önlük gibi
düş denizine doğru!

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

BLENIKA
(PENKE DENEVA-ZENEVA)

1899 yılında Tutrakan'da doğdu. Ortaöğrenimini Tarnova ve Sofya'da tamamladı. Sofya Üniversitesi Slav Filolojisi bölümünde okudu. Sofya'da dokuz yıl öğretmenlik yaptı. Önemli eserleri: Kıyılar *(1932),* Akkuş *(1937),* Gümüş Eller *(1944),* Nöbetçi Olmak *(1952),* Lirik Şiir *(1960).*

DOKUMACILAR

Burada çalışırlar, tam beş yüz el,
sessiz soluksuz, gide gele, eğile büküle,
bir ak kalabalık gibiler
dokuma tezgâhları üstünde,
tam beş yüz el,
uçar, dalar çıkar, direnirler.

İnce ak parmaklı beş yüz el:
sabahları sırma saçları tarayan eller,
tatil günlerinde hediyeler işleyen kız elleri,
anaların kuru ama kıvrak elleri,
evde çocuklarını okşayan eller.

Burda çalışırlar, tam beş yüz el.
Getirmişler kuş gibi hafif sevgilerini,
yüreklerdeki gizli düşleri getirmişler,
buraya, gürültülü, boğucu fabrikaya.

Ve düşleri gibi temiz, ak bezler
çoğalır tezgâhlarda.
İri toplar sarılır,
yumuşak okşamasını beş yüz elin
içlerinde saklayarak.

Güçlü erkekler alırlar onları buradan,
kollarında taşırlar onları çocuklar gibi,
yüklerler araçlara, çıkarırlar fabrikadan,
yollarlar uzak ülkelere, kentlere.
Gider ak dünyalara ak kumaş.

Kumaşlar giderler ve satılırlar.
Çocuk gömleği dikilir bir yerde ak kumaştan,
küçük tombul beden bir yerde duyar onu
elleri gibi yumuşak okşayan ananın.

Örter bir başka yerde ak kumaş
yatağını iki gencin,
duyarlar temizliğini yüreklerinde mutluluğun
ve daha da güçlenip arttığını
gizli bir güçle beslenen sevgilerinin.

Girer hastaneye bir başka yerde ak kumaş.
Hastalar giyerler yepyeni gömlekler,
yataklar pırıl pırıl, sakız gibi,
tüm insanlar ak gömlek oluverir
kar gibi temiz ve ak bir köşede,
ne hastalık kalır, ne ölüm:

Hemen duyar iyileştirici bir eli
yanan alnında
ateşli hasta.
Yayılır sert yataklara
kışlalarda ak kumaş.
Derin uykularında askerler
duyarlar pamuk iplikler arasından
dokunduğunu genç kız ellerinin,
devinir yürekleri, dolar güçle.

Çoğalır, çoğalır ak kumaş,
girer bir bebenin temizliğiyle
her eve, her oturulan yere,
herkes kucaklar sarar onu,
gönüllerinin yanında ısıtırlar.

Ve mutluluk dilerler ak işçi ellerine.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

HRISTO RADEVSKI

1903 yılında, Troyan bölgesinin Beliş köyünde doğdu. Latinceden türeme filoloji okudu. Furneciyev ve Vaptsarov'un yakın arkadaşıdır. Vaptsarov'un yetişmesinde büyük payı vardır. Bulgar devrimci hareketinin bu büyük şairi durmadan zulüm ve baskılara karşı savaştı. Rus şiirinden yaptığı çevirilerle Sovyet şiirinin halk tarafından sevilmesini sağladı. İkinci Dünya Savaşı başlar başlamaz, Bulgaristan'ın Moskova elçiliğine kültür danışmanı olarak atandı. Sonra, on yıl boyunca, Bulgar Yazarlar Birliğinde genel sekreterlik ve aylık edebiyat dergisi Eylül*'de başyazarlık yaptı. Başlıca şiir kitapları:* Partiye, Nabız, Eksik Olan Hava, Fabller, Seçme Şiirler.

TARLALAR ARASINDA

Önümde engin çayırlar,
otların, çiçeklerin ışıldadığı.
Geçerim otlar, çiçekler arasından,
sevinç ısıtır uzun yolumu.

Yanar sabah yalım yalım,
yıkar ve okşar yüzümü,
altımda toprağın duyarım
küt küt atar yüreği.

Işınlarını dağıtır durur gün,
sis dolaşır sinsi sinsi.
Uçar ovada yorucu emek
kanatları üzerinde ateşin.

Kardeşler orda, iki büklüm,
tasadan, mutsuzluktan, yıkımdan,
kaba bir üvendire elde,
çizerler izlerini sabanın.

Oynar toprağın yüreği,
sarar tarlaları aydınlık,
başlar tohumlar fısıldamaya,
tohumlar, toprağın içinden.

Yürürüm durmam, bir sıcak
sevinç aydınlatır yolumu.
Birden ürperir engin tarlalar
ve dalarlar tatlı tasaya.

İnancım var benim, inancım,
bitecek bir gün bu derin keder,
bu azgın yıllır bir gün bitecek,
bu kanlı, bu kudurmuş yıllar.

Kardeş mezarlar üzerinde
dalga dalga gür otlar.
Güneş okşar ve öper yeri,
bereketli tarlaları kucaklar.

Fışkırır sıcak bir soluk
toprağın yırtık bağrından,
gürler ovalarda baştanbaşa
yankılı türküleri kazmaların.

İlkbahar –dallar, yapraklar
ve çiçekler içinde bir genç kız–
örter bir sıcak şalla
acılar çekmiş toprağı.

Ağaçlar eğerler dallarını
üzerine büzülmüş evlerin,
yapraklar arasında kuşlar
birbirlerini kovalarlar.

Uğuldar yeniden özgür yaşam
meşeliklerde, çıplak alanlarda.
Koşar acıyı yenen günler,
koşar aydınlık ve güleç.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

O Ğ L U M A

Büyümedesin inana inana,
her an benim ölümsüz devamım,
ben nasıl ölümsüz devamıysam
aynı yırtıcı yazgıyla yaşayanların
benden önce.
Işıksın, aydınlıksın,
altın günbatımından sonra doğan.
Toprağın karanlığında uzar kökün,
dinlenirler ve uyurlar ne zamandır
tüm atalar orda.
Mırıldanır büyüye büyüye son dallar
bilinmez şiirini soylarımızın.
Onlar düşlerdir
derin şafaklarda.
O canlı, o aç gözlü bedenin durmadan serpilsin!
Genç damarlarında yansın alev alev
katı toprağın ölümsüz özsuyu,
benim kanımda dolaşan, benim içimde.
Geliş, işte böyle, geliş, boy at,
benim gerçek ölümsüzlüğüm,
kalleş ölümle kavganı yürüt.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

NIKOLAY FURNACIYEV

1903 yılında küçük bir taşra kasabası olan Pazarcık'ta doğdu. Öğrenimini birçok yerlerde yaptı. 1930'da pedagoji ve felsefe öğrenimini tamamladı. İstanbul'da bir Bulgar okulunda dört yıl öğretmenlik yaptı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra edebiyatla ilgili olarak önemli görevlerle Rusya'ya ve Şili'ye gitti. Lirik Bulgar şiirinin en önde gelen temsilcilerindendir. Ona göre, şiir sanatı, adalet ve özgürlük için dövüşen halkın yazgısına sıkı sıkıya bağlıdır. En güzel şiirlerini 1923 Eylülü'nün kanlı olaylarına adamıştır. 1971'de öldü. Başlıca şiir kitapları: Esin *(1925),* Gökkuşağı *(1925),* İzlerin Üstünde *(1958).*

ATLILAR

Atlılar, atlılar, atlılar, atlılar,
gökkubbemiz altında dörtnala kanköpük gelen atlılar!
Hani nerde halk, başkaldıran toprak nerde hani,
ey kederli uçsuz bucaksız bozkır, nerdeyiz?

Yandı köyler kül oldu, gıcırdar darağaçları.
Ipıssız bozkır üzerinde rüzgâr ıhlar.
Atlılar gelir ve ağlar loğusa toprak,
toprak ağlar ve türküler çığırır ve gelir ölüm.

Güneşin altında, kan lekeli güneşin, parlar şimdi
ta uzaklara fırlatılmış sivri mızraklar.
Kıpkızıl pencereler yanar koskoca tavanda,
gökyüzü bakar bize, kana susamış gibi.

Atlılar, atlılar –sonsuz uçurumlara dönük kardaşlar,
sen, yurdum benim, yalım yalım yanan gökyüzüm!
Toprak ağlar ve türküler çığırır ve gelir ölüm.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

TODOR KARMANÇIYEV

1905 yılında Vratsa'da doğdu. Liseyi orda bitirdi. Sofya Üniversitesinde filoloji okudu. Uzun yıllar lise öğretmenliği yaptı. İlk yapıtı 1924'te yayımlandı. Gazete ve dergilerde yazıları çıktı. Ak Atlı *(1926) adlı kitabıyla "1923 ayaklanmasının şairi" olarak ün kazandı. Başlıca şiir kitapları:* Kuşak *(1952),* Uğurlu Yıllar *(1972).*

YÜRÜRÜM TARLALARDA

Yürürüm yalınayak.
Saçlarım rüzgârda darmadağın.
Tarla vurunca ateşini, acısını dışa
bilirim nasıl biriktirir toprak
bize bağışlayacaklarını,
bilirim neler çeker
harman yeri, toprağın bereketinden.

Ben de tanıdım onu,
çektim acısını ben de
kızgın güneş altında,
elde kürek ya da orak,
ilerlerken ağır ağır,
sırtım, ter içinde, ağrıyarak.

Doğrulurdu yanı başımda
alçakgönüllü, adsız işçiler,
başlarında gözle görülmez ünlü taçları.
Sanki onlardı ve benim yorucu işimdi
kişiliğimi yücelten.
Sanki onlardandı bende bu güven.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

ERKEKLİK

Gençliğimi anımsarım.
Kıskanmazdım hiç kimseyi.
Mutluydum da.
Vardı bir atımız.
Eyersiz ata binmekti, yalınayak,
en büyük tutkum.

Varılır sanırdım çok uzaklara
dörtnala sürdükçe atı,
sanırdım bir yerler var,
oralarda genç atlılar bir yerlere ulaşırlar.

Binerler karnı yere yakın eyersiz bir beygire
fırtına gibi gözüpekler, yaşın ne önemi var.
Yelesine tutunurlar sımsıkı.
Yol alırlar ufukların ötesine.

Ah, ne güzel şey duymak
bu koşma tutkusunu dünyada ilk kez,
anlamak sonunda bir erkek olduğunu
zar zor tutunurken yerde bile.

Bir şeyler duymak, ta içinden seni çağıran,
atılmak fırtına gibi, ok gibi.
Kalkmışsın rüzgârlarla yarışa.
Uzaylarda tek egemen sen.

Düşünmek durulacağını bir yerlerde:
Ayaklar hiçbir şeye dayanmadan, üzengisiz,
bir atımlık bir uçuş değil miymiş bu!
Sonunda anlamak bindiğimiz şeyin
zamanın ta kendisi olduğunu.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

Angel Todorov

1906 yılında Vidin'de doğdu. Liseyi bu kentte bitirdi. Sofya Üniversitesinde hukuk öğrenimi yaptı. Avukatlığa başladı. Bir yandan da parti basınında gazeteci olarak çalıştı. Daha lise öğrencisiyken, Günümüz, Yeni Günler, Yıldız *ve* Bakış *gibi parti gazete ve dergilerinin edebiyat sayfalarında ilk şiirleriyle göründü. 9 Eylül 1944'ten sonra yazar olarak Anayurt Savaşına katıldı. Belli başlı gazete ve dergilerde görevler aldı. Şimdi* Bulgar-Sovyet Dostluğu *dergisinin yöneticisi ve Bulgaristan Çeviriciler Birliği'nin de başkanıdır. Başlıca şiir kitapları:* Askerin Defterinden Şiirler *(1948),* Seçilmiş Şiirler *(1957),* Ulu Meşe *(1959).*

HALK ARASINDA

Bekleme salonlarında istasyonların, gürültüler içinde,
daracık aşçı dükkânlarında, halk tıklım tıklım...
Kulak kesiliyorum bitmeyen sözcüklere,
halkın yaşamını izliyor, inceliyorum...

Bu bitmez tükenmez konuşmaların anlamı ne,
durmadan söyler, konuşur binlerce ağız?
Nerden gelir bu sonsuz sevinç gençlerin gözlerine?
Neden kederli durur şu yaşlı adamcağız?

Mavi bir dağdır ışıyan, puslu gömleği titreşimli,
erir bir parça bulut sonsuz ufkun içinde...
Sizin avuntunuzdadır sevincim, sayısız kardeşlerim,
en hafif iniltiniz içimde korkunç bir gürleme.

Ben burada doğmuşum, anayurdum, burada göbeğindeyim tam.
Tüterken yağmurdan sonra tarlalar güneş altında
ve başımın üstünde titreşirken gökkube,
kendi öz bucağımdayım, bunu hiç unutmam.

Enginında yürüyorum kırların, ve hiç kesintisiz
duyuyorum göğsümün derinliklerinde atan yüreğimi
ve bu uçsuz bucaksız toprağımızda duyuyorum tümüyle
makinelerin, motorların o canım gümbürtülerini.

Nerde olursam olayım, kaynaştığı yerde insanların,
kahvelerde, aşçılarda, halkımın yaşadığı her yerde,
o tükenmez sözcüklere kulak kesiliyorum
ve doyuruyorum ruhumu halkımın yaşamıyla.

Çev. A. Kadir - Hasan Karahüseyinov

MLADEN ISAEV

1907 yılında, Bulgaristan'ın kuzeybatısında Berkovitsa bölgesinin Beluvitsu köyünde doğdu. Doğduğu köy, 1923 Eylül isyanının göbeğiydi. O da isyanda görev aldı. İsyanın bastırılması üzerine Yugoslavya'ya sığındı. 1929'daki afla geri döndü. Faşizme karşı yapılan savaşımda etkin bir rol oynadı. Birçok kez faşist mahkemelerde yargılandı, hapsedildi. 1942'de Vaptsarov'la birlikte mahkemeye çıktı, ölümden zor kurtuldu. 1944'te kurtuluş savaşına katıldı. Bulgar Yazarlar Birliği sekreterliği yaptı. Dimitrov ödülü aldı. Çektiği yoksulluklara, acılara karşın, hayata olan bağlılığını, yaşama sevincini, canlılığını hiç yitirmemiş, hep iyimser kalmış bir şairdir. Başlıca şiir kitapları: Yangın *(1932)*, Kurbanlar *(1934)*, Şafak *(1936)*, Savaş *(1945)*, Ateş *(1946)*, Silah Üzerine Şiir *(1947)*, Sevgi *(1954)*, Yeşil Ağaç *(1963)*, Sana Huzur Yok *(1971)*.

Ö D E V

Adam yürüyor, susamış sevince,
söz götürmez gerçekler içinde.
Sorumluyuz bu dünyadan:
Geri alınamaz bir pay aldık.
İnsancıl ödev gibi, bıraktı bize
yok etmeyi ve yaratmayı, ve açıklamayı
ölümsüz yapıtlarda soluduğumuz
ve damıttığımız ne varsa.

Beni terk etme, güçlü diriltici,
gelme, yaşlılık, o donduran soğukla!
Toprak bize alanlar açtı,
başarı, sevgi, iş alanları.
Geleceğe dönük bakış, boşaltabilir miyiz hayatı
arı duru nehire.
Neden geldi bu dünyaya insanoğlu,
bir iz bırakmak için değil mi
yaşadığı yüzyıl içinde.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

AY IŞIĞINDA BEYAZ GECELER

Ay ışığında beyaz geceler.
Sarı sonbahar. Karanlık ölüm.
Ogosta'nın söğütlerinden
taze mezarlara gölgeler düşer.

Akşamları analar gelir
iki yamaçtan, karalar içinde,
sonsuz acılarına ağlamaya
oğullarının mezarları üstünde.

Ay ışığında beyaz geceler.
Sarı sonbahar. Karanlık ölüm.
Hâlâ ulur ovalarımızda
azgın kurt sürüleri.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

ATALARIM

Benim eski atalarım çobandılar, göçebeydiler,
uzun kıllı deriler içinde, ayılar gibi.
Tuna'nın tahıl ambarı ışıldardı aşağıda, altın sarısı,
güneyde, beyaz buzullarla dağlar.
Benim eski atalarım iri yarı, güçlü kuvvetli ve güzeldiler,
kimi vakit katı, sert, kimi vakit tatlı, yumuşak
–Slavlar ve Hıristiyan olmayanlar.
Bağlıydılar sağlıklı karılarına deli gibi.
O çobanlar hayatı severdiler, o göçebeler hayatı severdiler.

Yatarlardı yanında sürülerinin, gece onları nerde yakalarsa orda.
Bakar kalırlardı gökyüzünde yıldızlara, gezegenlere,
–gök cisimleri kayarlar yukarda yağ gibi–
içleri temizdi, şairdiler, ince ruhlu.
Bir berbat kasırga eğmeyegörsün ama dalları,
amansız rüzgârlar ıslık çalmayagörsün ama bir kez,
bizim eski atalar doğruluverirlerdi göklerin altında
kasırgaya karşı –iri, kıllı, göğüs bağır açık!
Ve de elkoymayagörsün bir çapulcu düşman, topraklarına,
görülmedik savaşlara tutuşurlardı dağlarda osaat–
ne çok zaferler anlatılır o canım şarkılarda,
ne çok haydut öyküleri.

Benim eski atalarım ne zamandır uyur toprak altında,
ama Tuna'nın altın tahıl ambarı olduğu yerde durur,
yukarda dağların dorukları hâlâ mavi,
sıvışır kaçar bulutlar onların altından –göçebe bulutlar.
Ben, sadık torun, taze soluğunu çekerim içime toprağımızın,
çekerim serinliğini,
bakarım eğilmiş yıldızlara,
ve benim kanım –ateşli ve genç, onların kanı gibi,
ve benim içerim, engin, duru.

Benim içerim şarkılarla dolu.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

BİR DÜŞ

Ölmüş yatarım. Geceden karanlıktır
katilim benim.
Asılmış üstüme bomboş bir gök.
Bir yerlerde, sanki cehennemde, bir kurt ulur.

Bir taşlı yamaçta, dikenler, otlar arasında
vurulmuş yatarım yapayalnız.
Rüzgâr başlar inlemeye geceyarısı,
az sonra döner azgın fırtınaya.

Kuduran rüzgârla daha bir kararır gece.
Bir ana öpücüğü ve konuşur ardından biri:
"Öldün anayurdun için yiğidim, şahinim,
kalacaksın benimle son günüme dek diri!"

Bu ne, cansız başımın çevresinde dolaşan,
anam mı, yoksa dikenler mi, otlar mı?
Rüzgârın süpürdüğü bu yamaçta kimseler yok.
Bir ben, vurulmuş yatan. Ölmüş yatan.

Soluk almam. Yanmam.
Kaba otlar arasında yatarım yapayalnız.
Karanlıkta kudurur fırtına. Ve yolumu
boşuna bekler anam.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

MİNNET BORCU

Devrimin ışıkları
gözleri kamaştıracak
yemyeşil, güzel dünyamızın üzerinde,
bizden sonra gelenlerin
bizden çok daha iyi olacakları
uzak ülkelerde.

Bu uzak çocuklarımız
bilecekler mi
bizim strontiyum hayaletinin
gölgesi altında yaşadığımızı,
ne dersiniz?
İnsanları yaktığını bilecekler mi,
insanları öldürdüğünü,
sakat bıraktığını
o çılgın gezegen canavarının,
Buchenwald'da, Hiroşima'da?
Bilecekler mi
dünyayı silip süpürdüğünü
ölüm kasırgasının?
Vücudumuzla koruduğumuzu
bilecekler mi
çocuklarımızın yaşamını
gelecek günlere doğru
ellerini uzatan
belâlardan,
çürümelerden?

Ben biliyorum ki tarih
bir gün açıklayacak
bu tedirgin dünyamızı,
ve anlatacak
geleceğin insanlarına,
dünyalarını daha insanca
yapmak için savaşanların
öyküsünü.

O zaman çocuklarımız,
yüceltecekler devrimi,
çocuklarımız,
bayraklarla sarmaşdolaş,
çocuklarımız,
saygılı,
çocuklarımız,
uzak gelecekteki.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

NIKOLAY VAPTSAROV

1909 yılında Bansko kasabasında doğdu. Daha küçük yaşta edebiyata yöneldi. 1926'da babasının zoruyla Varna Deniz-Makine okuluna yazıldı. 1932'de orayı bitirip doğduğu yere döndü. Sofya Üniversitesi Edebiyat Koluna devam etmek istediyse de oraya girmeyi başaramadı ve bir kâğıt fabrikasında çalışmak zorunda kaldı. Böylece işçi sınıfıyla ilişkileri ve siyasal eylemleri başladı. Bundan sonra birçok işlere girip çıktı, bir değirmende teknisyenlik, bir demiryolu deposunda tesviyeci kalfalığı, lokomotif ateşçiliği yaptı. 1940'tan sonra da kendini bütünüyle siyasal hayata adadı. 1942'de Alman istilâcılarına karşı yıkıcı eylemlerinden dolayı polisçe tutuklandı. Arkadaşlarını ele vermesi için aylarca işkence altında tutuldu. Sonra mahkeme edilip ölüm cezasına çarpıtıldı. 23 Temmuz 1942'de kurşuna dizildi. Ömrü boyunca işçilerle yan yana yaşayan Vaptsarov, onların hayat deneylerini paylaştı, onların iç dünyasına ayna tuttu, onların gözleriyle baktı, onların sözleriyle seslenmeyi öğrendi, doğrudan doğruya onların adına konuştu. Şiirde halkının dilini kullandı, yığınlarla sarmaşdolaş olmanın en doğru yolu onca buydu. Onun tek amacı düşünce ve duygularını en anlaşılır biçimde halka iletmekti. Bunu da başardı, hem de son şiirini kanıyla yazarak. Şiir kitabı: Motorların Türküsü *(1940).*

SAVAŞ ALABİLDİĞİNE KIYASIYA*

Amansızdır savaş, alabildiğine kıyasıya,
hani ne derler, destanlara yaraşır.
Ben düşerim. Gelir bir başkası. Hepsi bu.
Bu yolda kişinin ne önemi var!

Yersin kurşunu. Sonra solucanlar, kurtlar.
Çok basit bir şey bu ve akla uygun.
Hep senin yanında olacağız ama
ey halkım,
o gün,
o fırtınada.
Ne yapalım, seni sevmişiz bi kere.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

* Nikolay Vaptsarov bu şiiri ve "Veda Şiiri"ni kurşuna dizilmeden önce hücresinde yazdı. Şair bu dizeleri, faşist cellatlar kendisini ölüme götürürlerken arkadaşlarına ulaştırmayı başardı.

VEDA ŞİİRİ

Karıma

Ara sıra uykunda geleceğim sana,
beklenmedik uzak bir ziyaretçi gibi.
Dışarda bırakma beni sakın,
beni sokakta bırakma,
sakın sürgüleme üstüme kapıları.

Usulcacık gireceğim içeri,
oturacağım ses çıkarmadan,
gözlerimi sana dikeceğim zifiri karanlıkta,
bakacağım doya doya yüzüne senin,
sonra çekip gideceğim, bir öpücük kondurup.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

BU TOPRAK

Bu çiğnediğim toprak,
ilkbahar yeliyle uyanan bu toprak,
bağışlayın beni,
benim toprağım değil,
bir yabancı toprağı bu toprak!

Sabahleyin çıkarım erkenden yola,
dolar işçi gömlekleriyle fabrika yolu,
aynı şeyi düşünürüz hepimiz, duyarız aynı şeyi,
ama benim toprağım değil bu toprak,
bağışlayın beni!

İlkbahar gelince benim toprağımda,
ışınlar kamaştırır gözleri,
güneşin çağlayanları dolar taşar,
derinlerde toprağımın çarpar yüreği,
bir anda bin bir çiçek gözünü açar benim toprağımda.
Dağlar boy ölçüşür toprağımın gökleriyle,
çığırır Hıdırellez gününün türküsünü
çam ağaçları toprağımın fırtınasında.
Alabildiğine mavi ve engin
Ohrid üzerinde gökyüzü
ta Ege'nin kıyılarına dek.
Ne zaman hatırlasam ben toprağımı
osaat kanla dolar
acıdan eriyen bu yürek.

Toprağım benim,
baştan başa isyan,
baştan başa kan,
canım toprak!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

KADININ TÜRKÜSÜ

Yuvamızda tuzak kurdu
yalnızlık, sıkıntı, keder.
Sevgilim, savaş bitti,
gelmez senden bir haber.

Yalvardım yakardım sana,
neden dinlemedin beni?
Gittin sen, odamız
sessizliğe gömüldü.

Yüreğimi duydum yalnız,
çatladı çatlayacak yüreğim.
Uzattım durdum boşluğa ellerimi,
seni yeniden bulmak istedim.

Kıskancım, Fernandes,
"özgürlük" sözcüğüne bile sırtım dönük.
Ne oldu, nasıl oldu, bilemem,
kapıldın gittin bi kez.

Sensin belki de haklı olan,
sensin belki de, sevgilim,
ama ben düştüm güçten kuvvetten,
kalmadı tutunacak tek bir dalım.

Yuvamızda tuzak kurdu
yalnızlık, sıkıntı, keder.
Artık dönmeyeceksin, sevgilim,
kapandı bütün kapılar.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

BİR FABRİKA KURACAĞIZ

Bir fabrika kuracağız,
duvarları beton, sağlam,
kocaman bir fabrika!
Kadın erkek,
tüm halk,
kuracağız fabrikasını
hayatın!

Ölür çocuklarımız
zehirli, pis kokular içinde,
yoksul gecekondularda,
güneş yüzü görmeden!
Dünya bir hapishane!
Kadın erkek,
tüm halk,
kuracağız fabrikasını
hayatın,
direne direne!

Ölür çocuklarımız
soluk kesen, pis kokular içinde,
güneşe susamış gözleri açık gider
çocuklarımız.
Ya biz ne yaparız?
Umursamaz,
boyun eğer,
susarız.
Susarız utanmadan!

Şu ördüğümüz ağlarda
kanımızdır akan ağır ağır,
bizim kanımız,
iletici damarlardan,
kanımızdır can veren hayata,
hayatı yoluna koyan.
Oysa siler süpürür bizi hayat,
sürükler alır götürür bizi.
Bizse, isteksiz bakarız ona,
bakarız ona aval aval.
Biz kazıdık kayaları tırnaklarımızla,
granitler içinde tünelleri biz açtık,
biz kuşattık demiryollarıyla yeryüzünü,
biz bulup çıkardık toprağın bağrında ne varsa!

Antenler örer telleriyle gökyüzünü,
gökdelenler saplanır kalır sislerin içine,
daha da yukarlarda, daha da, uzayda,
çelik kuzgunlar uğuldar durur!

Açık konuşalım, yoldaşlar:
Benim uygarlığa bir sözüm yok!
İyice koyalım kafamıza şunu:
Uygarlık değil bizi canımızdan bezdiren,
amacımız hiç de onu yıkmak değil.

Bir fabrika kuracağız,
duvarları beton, sapasağlam,
kocaman bir fabrika!
Kadın erkek,
tüm halk,
kuracağız fabrikasını
hayatın,
çocuklarımız için!

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

TARİH

Ne vereceksin bize, ey tarih,
o sararmış solmuş sayfalarından,
biz ki tanınmamış, silik insanlardık,
fabrikalarda, kurumlarda çalışan?

Biz köylülerdik, ey tarih,
soğan kokan, ter kokan,
kafamız kızar, söver sayardık
hayata, bıyık altından.

Unutur musun bizden gördüğün iyiliği,
bir sürü olayla karnını doyurduğumuzu,
suladığımızı seni, körkütük ettiğimizi,
binlerce ölünün kızıl kanıyla.

Bir çevre çizersin çizsen çizsen,
ama bomboş kalacak çevrenin içi,
bizi kimsecikler anlatmayacak,
basit insanın acıklı halini.

Çünkü bütün şairler koşacaklar
günlük çıkarları ardından,
bizim hiç yazılmadık acılarımızsa
dört dönecek uzayda tek başına.

Hayatımızda ne var sanki anlatılacak?
Hayatımız anımsanacak bir hayat mı ki?
Eşele bak, dört yanı nasıl bir koku sarar,
nasıl bir koku, zehirden daha acı.

Bir tarlada geldiydik biz dünyaya,
duldasında bir çalının,
kıvranırdı analarımız sancılar içinde,
çatlamış dudaklarını ısırarak.

Güzün ölürdük sinekler gibi,
dövünürdü kadınlar arkamızdan.
Dönerdi yakınmaları bir türküye,
yalnız çalılıkların dinlediği.

Geride, arta kalanlarsa,
topumuz kan ter içinde,
bırakmadık koşulmadık iş,
çalıştık durduk hayvanlar gibi.

Bilgiçlik taslardı evde babamız:
"Böyle gelmiş böyle gider..."
Çileden çıkarır, deli ederdi bizi
bu aptalca felsefe, içine edilesi.

Kalkardık sofradan kızgın, öfkeli,
atardık dışarı kendimizi osaat,
okşardı bizi ışıklı soluğuyla
dışarda taze umut rüzgârı.

Kalabalık, dumanlı kahvelerde
pinekler, patlardık sıkıntıdan!
Son haberleri dinlerdik neden sonra,
ve gider yatardık gece geç vakit.

Nasıl da uyuturdu bizi umutlar!
Ama gökyüzü üstümüze çöktü çökecek,
ama ıslık çalmakta ateşten bir yel..
"Artık dayanamam, istemem, yeter!"

Senin koskoca ciltlerinin arasından,
sözcüklerin ve satırların içinden,
bağıracak acılarımız durmadan,
bakacak acılarımız düşman düşman.

Çünkü hayat öylesine vurmuştu
ağır yumruğunu, hiç acımadan,
bizim aç susuz ağzımıza,
bu yüzden dilimiz kaba ve kuru.

Uyku saatlerinde geceleyin
çiziktirilmiş dizelerde
gül kokusu aramayın boşuna,
görürsünüz onları hep asık suratlı.

Ödül falan istemeyiz çektiklerimiz için,
bizim düşlerimiz hiçbir vakit ulaşamaz
senin, yüzyıllar boyu, üst üste,
dağlar gibi yığılan ciltlerine.

Ama hiç olmazsa anlatıver
şöyle sade, yalın bir dille,
bizden sonra geleceklere
analtıver nasıl savaştığımızı
canımızı dişimize takıp!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

BİR DOSTA TÜRKÜ

Geri dönmek yok sana, Fernandes,
taradı seni bir makinelitüfek.
Gelir rüzgârın sesi ovadan,
ulur sanki kuduz bir köpek.

Çalar trampet. Ardından gene
çöker bir garip sessizlik.
Siperlere karanlıklar iner,
yürekler çılgınlıkla dola dövüle.

Eşer elleriyle toprağı biri.
Sonra bir kesik, bir deli kahkaha.
Alır biri bombayı eline,
kalır öylece tam atacakken.

İlk sendin ileriye atılan.
Mitralyözün sesi uzak değildi pek.
Sallandın şöyle bir.. alnında kan..
Fernandes, sana artık dönmek yok.

Bugün ele geçirdik tepeyi,
düşmanı ettik darmadağın.
Bir açabilseydin gözlerini, Fernandes,
ah, kim bilir nasıl şakırdın!

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

BAHAR

Ey, baharım benim, ak duvaklım,
kimseciklerin bilmediği, yaşamadığı,
bir tek düşlerde görülen baharım,
uçup giden baharım benim,
öpe öpe uzun kavakları,
dur durak bilmeden!

Ey, baharım benim, ak duvaklım,
yağmurla geleceksin, bilirim, fırtınayla,
geleceksin dört bir yana ateş saçarak,
sonsuz umutları açа açа geleceksin,
kanlı yaraları sara sara.

Kuşlar tatlı tatlı ötecek tarlalarda.
Kuşlar uçacak havada mutlu mutlu.
Çıkaracak insanlar yorgunluğun tadını.
Yaşayacak insanlar sevişerek, kardeşçe.

Ey, baharım benim, ak duvaklım,
ıssız çöllere can veren baharım,
bir görsem senin o ilk coşkunu,
senin güneşini bir içsem doya doya,
sonra gitsem barikatlarında ölsem!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

AŞK TÜRKÜSÜ

Bir barut fıçısı gibi çöker üstümüze
betondan bir yapı, kocaman.
Yüreklerimizde savaşın homurtusu,
içimizde isyan, ateş ve kan.

Görürüm bu isyanı şimdi de
fabrikaların bacalarında,
gün batısındaki kızıllıkta,
dingin, mavi gökyüzünde.

Daralırken buralarda korkunç çember,
yanaş bana, gel söyleyiver,
suç mudur bu benim yaptığım:
Ayırdığım yüreğimde aşka bir yer?

Suç mudur yoksa, gel söyleyiver,
gürültülerle çalkalanırken fabrikalar,
mitralyözle taranıp biçilirken ortalık,
suç mudur "seni seviyorum" demek?

Aşkımızın dünyası çok daraldı,
ne yapalım, sevgilim, bu bir gerçek!
Bu türkücüğü bunun için yollarım sana,
gözlerimde pırıl pırıl bir gelecek!

Çev. A. Kadir Asım Tanış - G. Santoro

HRISTO KOZLEV

1910 yılında Dolna Orjahivica'da doğdu. Genç yaşta kendini politikaya verdi. Bütün hayatı politikayla özetlenebilir. 1935'te tutuklandı. 1939'da hapisten çıktı. Polisle olan bir çarpışmada ağır yara aldı ve 7 Ocak 1944 yılında öldü. Zorbalığa ve faşizme karşı yazdığı şiirler hayatıyla aynı doğrultudadır ve her zaman için değerlerini korumuşlardır.

OĞLUMA NİNNİ

Dışarda gece kapkara,
yağmur yağar, yel azar,
uyu, yavrum benim, uyu,
uyu, bir tanem, ağlama!

Dört duvar arasında anan,
yapayalnız, bakar sana,
haydi kapa mavi gözlerini,
kapa da tatlı uykuya dal.

Benim yumuşacık varım yoğum,
kıvrandırır seni açlık.
Aç yatarım işte ben de,
kuru memelerimde süt yok.

Anacığın yorgun, bitkin,
ne gündüzü gündüz,
ne gecesi gece,
haydi uyu, meleğim, bir tanem.
uyu, meleğim, sere serpe.

Senin baban kanundışı.
Peşindedir babanın,
bir zalim düşman,
çağırdı diye savaşmaya
yeni bir yaşam için
yoksul halkı.

Kim bilir, bir gün, kim bilir,
aramıza sağ döner mi,
kucaklar mı seni gelip bir gün,
türküler söyler mi, tatlı tatlı!

Uyu yavrum, uyu benim kartalım,
oğlum benim, uyu da büyü,
özgür ol, yürekli ol, erkek ol,
ol tıpkı baban gibi!

Uyu, yavrum benim, uyu,
uyu, bir tanem, ağlama,
işte gece geçer gider,
söker şafak!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

BEKLEYİŞ

Günler uzun, günler biteviye,
geçerler ağır ağır birbiri ardından:
Bu daracık odaya kapanmışım ben,
beklerim sessiz soluksuz, düşüne düşüne.

Fışkırır bahar dışarda:
Dolup taşar yeşillikler, çiçekler,
özgür kuşlar uçuşur türkülerde,
güneş ışıklardan sesler döker.

Uçmak isterim ben de
bu pırıl pırıl boşlukta, bu mavi.
Ama zifiri karanlık gelmeden
bırakmak yok bana bu ini.

Geç, ey kara alınyazımın günü!
Koş, ey güneş, tezelden ak git!
Erişsin kapkara gece,
özgür uçuşların beşiği.

Karanlıklar indiğinde yeryüzüne,
ben gecelerle hemen dost olurum,
dolaşırım başı boş, görününceye dek
şafağın ilk ürkek ışığı.

Bizim koruyucu anamızdır gece,
suç ortağı kutsal çatışmanın:
Karanlıklardır koruyan bizi,
bizi saklayan pusudaki düşmandan.

Çev. A. Kadır - Asım Tanış - G. Santoro

HRISTO IVANOV KARPAÇEV

1911 yılında, yoksul bir ailenin çocuğu olarak Loveç'te doğdu. Öğrenimini bitirdikten sonra öğretmen oldu. Ama kısa süre sonra yedek subay okuluna çağrıldı. Burada yoğun bir siyasal eyleme girişti. Çalışması ortaya çıkınca tutuklandı ve hapsedildi. Hapisten çıkınca, doğduğu yörede faşizme direnci düzenledi ve Gerçek *adlı gazeteyi çıkardı. 23 Mayıs 1943'te polis tarafından öldürüldü.*

DÜŞÜNCENİN GEZİNTİSİ

Soğuk ellerimi, ayaklarımı dondurur.
Duvarlar kentten, dünyadan ayırır beni.
Ama düşüncem serçe gibi özgürdür,
kırlarda tek başına uçar durur.

Göz atarım oraya, ırmağın o
uzandığı yere, kıza köpüre,
gümüşten bir şerit gibi
kara boğazlar, boz tarlalar arasından
bakan, daracık bir köye.
Kıyı boyunca orman köylüleri,
ardında kara mandaların,
çumurlu yollara basarlar küfürü.

Göleklerle dolu, eğri büğrü
yollar boyunca görürüm
kulübeler, samanlıklar, çitler,
eski kümesler görürüm,
güzün boz solukluğuna gömülü.

Taş damlı bir evden çıkar
paçavralar içinde, ufat tefek
bir yaşlı kadıncağız,
elinde bir ince değnek,
omuzlarına gök damlar.
Yılların soyduğu
sıska, yaşlı bir köpek
uzanmış gübreler üstüne,

köpekler de mutsuz burada,
kördür, sağırdır burada halk
köpeklerin açlığına.

Burda benim genç yıllarımın
yaşlı anıları birden
sağnaktan sonraki
gölekler gibi çıkar ortaya,
düşüncem uçar durur
dağlarda, koyaklarda,
kaçan kuşlar gibi.

Çocukluğum acı,
yaşamımın o günleri çok acı.
Sabahtan akşama yağmur,
kızgın güneş sabahtan akşama,
ürkek ineklerin ardında
sabahtan akşama koş dur.

İşte gene o zincir
şangır şungur
çıktı dışarı,
aralıkta, kapı önünde
birisi yürür.

Sarsılırım birden.
Döner düşüncem yolculuktan.
Osaat hücrede bulurum kendimi.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

BİR AÇIKLAMA

Neden taşırsın üstünde
taze bahar çiçeklerinin güzelliğini
ve dünyayı sarsan kötü havayı,
tarlalar arasında doğduğun
ve kentte büyüdüğün için mi?
İlkbahar yağmurunun temizlediği
göklerden aldın gözlerini,
orman kavaklarından bedenini,
olgun başaklardan saçlarını,
güzel mevsimlerden gençliğini.
Çiçekli ıhlamur kokusu
kendimden geçirir beni
yanında yürüyünce senin.
Yankılanır ama içimde
birden eski fırtınalar
sen konuşunca benimle.
Görürüm duru ve mutlu bir sabah,
bulutsuz gök gibi özgür,
mavi gözlerine bakınca.
Sevdim seni, hem nasıl,
ey mavi gözlü sevgili,
sevdim senin şavkını,
ey çayırlarımın çiçeği!
Sevdim öfke, sevgi dolu
senin yoğun gönlünü.
Çünkü kadınımsın benim,
yoldaşımsın çünkü
bu acı, kanlı yaşamda!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

Ivan Burin

Asıl adı Ivan Trifonov Aleksiev'dir. 1912 yılında Vratsa'nın Rebarkeve köyünde doğdu. 9 Eylül devriminden önce, 1938'de, Antifaşist Bulgar Komünist Partisi'nin üyesi oldu. Başlıca eserleri: Kırık Dalların Meyvesi *(1939),* Vatan *(1946),* Buluca'nın Ateşleri *(1952), Bunların dışında* Kraleviti Marko *adlı poemi ve* Botev Ulusal Dahi Şair *adlı kitabı 1950'de Dimitrov ödülü almıştır.*

YILDIZLAR

Giordano Bruno yaşarken
gökte daha az yıldız vardı,
geceler daha karanlıktı bugünkünden,
geceler daha karaydı,
ama inancı vardı Bruno'nun,
o kederli, o asık suratlı gökteki yıldızlara
bir yıldız daha kattı,
oldu en büyük yıldızlardan biri.
Kaç kişi vardı o zaman
onun parlak ışığını gören?
Kaplıydı o zaman gökyüzü
yanan odun dumanlarıyla,
kendi ışığını göremedi
bulanık gecede
kendisi bile.

Günler geçti.
İnsan göğünde
yıldızlar belirdi yeni yeni.
Bir gün Leonardo'nun yıldızı belirdi,
bir gün Bach'ın yıldızı,
bir gün Bethoven'in yıldızı belirdi,
Galileo ve Hegel'in yıldızları bir gün,
bir gün Lenin'in yıldızı belirdi,
bir gün Botev'in yıldızı,
bir gün Dimitrov'un.

Ey kötümserler,
çıkartın gözlüklerinizi,
karanlığın isiyle kaplı
o gözlüklerinizi çıkartın ve bakın:
Gökte bugün daha çok yıldız var.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

NIKOLAY STAYKOV

1913 yılında Stara Zagora yöresinde Granit'te doğdu. Kurtuluştan sonra İş *ve* Kooperatif Tarımı *gazeteleriyle aylık* Sanat *ve haftalık* Halk Kültürü *adlı dergide yazarlık yaptı. Başlıca şiir kitapları:* Toprak *(1941),* Granitten Türküler *(1958),* Altın Engel *(1962),* Pişmiş Topraktan Pipo *(1972).*

SEVGİ

Benim sevgim içten ve yalın.
Uçsuz bucaksız buğday tarlası,
köpüren bir deniz gibi
türkü çığırarak gürüldediği vakit,
yağmur telleri sicim gibi
ışıldamaya başladığı vakit,
yeşil tarlalar osaat sarardığı vakit,
biçerdöverler homurdanmaya başladığı vakit
bir o yana bir bu yana
katılırcasına...

Ne güzeldir kışın da yeşil tarla.
Gözle görülmez sayısız kirmenler
kar ipeğini koyuverdiği vakit,
ak ve ince incilerle bezeli
sarkık dallar beklediği vakit,
ve bir ışın aydınlatınca onları
parlamaya başladıkları vakit,
ve hafif salkımlar usul usul
sarmaşdolaş olduğu vakit,
ve kar parçacıkları başladıkları vakit
düşmeye...

Olur sevincim iki kat,
bacaları gökboşluğuna uzanan
kara toprağın ortasında dimdik
bir yeni fabrika gördüğüm vakit.
Ne güzeldir o fabrika
dört bir yanda buğday altını ışıldadığı vakit,
aydınlık kış günlerinde de güzeldir o,
ovanın göbeğinde onu
tuğla duvarlarıyla belirlediği vakit
kardan örtü...

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

KIRIL NIKOLOV MACAROV

1914 yılında Smolyan'da doğdu. Siyasal çalışmaları nedeniyle okuldan atılınca öğrenimini kendi başına tamamladı. 1936'da Sofya Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi. 1944'te silâh altına alındı ve Yugoslavya'ya gönderildi. Burada Yugoslov direnme güçleriyle ilişki kurmayı başardı. Aynı yılın 14 Ağustosu'nda onların tarafına geçti. Ancak, aynı akşam, Bulgar hükümet güçleriyle çıkan bir çatışmada başından yaralandı ve öldü. Yazıları 1951'de Seçme Yazıları *adlı bir kitapta yayımlandı.*

ARKADAŞIMDIN SEN BİR VAKİTLER

Kavga yoldaşıydık düne kadar.
Bölüştük düne kadar acıları, yoksulluğu.
Yürüyorduk alevlenmiş yürekle, onurla,
biz, çile çocukları, düne kadar.

Kardeş bildik birbirimizi, kardeştik de,
birlikte çarpardı yüreklerimiz,
gizlemedik düşüncelerimizi birbirimizden,
sarmıştı yüzlerimizi öç ve öfke.

İnerdi omuzlarımıza hışımla kamçı,
ölüm aldıydı bizi kıskacına.
Ama tükendi inancın, dayanamadın,
korkusunu yenemedin sen gecenin.

Kavga yoldaşıydık düne kadar.
Bölüştük düne kadar acıları, yoksulluğu.
Senin gücün kurudu, korktun,
şimdi düşmana yardım ediyorsun.

Yürüyoruz artık ayrı yollarda,
ben kaynaşan halkımla yürüyorum,
sen barışınla, rahatınla.
Bir ad bırakıyoruz halka ikimiz de.

İşte o halk
yargılayacak bizi
son kavgada.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

IVAN STAYANOV TOPOLOV

1915 yılında doğdu. Yoksul bir ailenin çocuğudur. Bir yaşını bitirmeden anne ve babasını yitirip öksüz kaldı ve amcaları tarafından büyütüldü. 1937'de Yugoslovya'ya geçti ve kimya fakültesine yazıldı. Savaş patlayınca, faşizme karşı ayaklananlar arasında çarpışmak üzere İspanya'ya gitti. 1939'da Bulgaristan'a döndü ve Almanlar Rusya'yı işgal edince, kendi ilinde eylemde bulunan direnç birliklerinin politik komiseri oldu. 14 Ocak 1944 günü, Alman askerleriyle çıkan silâhlı çatışmada öldü. Cesedi Borisov'da bir telgraf direğine asılarak halka gösterildi. Onu yetiştirmiş olan amcalarının evi ateşe verildi ve evle birlikte ozanın hemen bütün yazıları yandı kül oldu.

GENÇLİK

Ey sevgili gençliğim benim,
titreyen gençlik!
Bir yel gibi geçtin gittin,
ama ben senin geçip gitmene yanmam,
acılar verdin çünkü bana, kederler verdin,
işte yaşam bağışını sana geri veririm ben de.
Yoksul doğdum, yoksul büyüdüm yoksul bir köyde,
sürülerini güttüm elâlemin,
hâlâ acıların izleri durur alnımda.
Unutulmuş kalmışım bir köşede,
sevgisiz, barınaksız,
ne ana tanıdım, ne baba,
kundakdaymışım anam öldüğünde.
Ne diye gözyaşı dökeyim şimdi boşu boşuna
ey benim yaşanmamış gençliğim!
Çocukluğumun renksiz yılları
dökülür birbiri ardınca
tesbih taneleri gibi.
Bilenmişim, pişmişim,

ezile terleye, horlana inleye,
bu yüzden bugün âsiler arasında yürürüm.
Nasıl severse tatlı bir kızı bir delikanlı
ben de öyle severim doğduğum toprağın tarlalarını.
Ey acı çeken halkım,
kanım pahasına da olsa
seni savunmaya hazırım.
Ant içmişim,
hep sadık kalacağım sana,
hiç pişman olmadan.
Yalım yalım yanar bu yürek,
bu yürek sözünde durur,
hele güçler bir birleşsinler,
o güçler ki,
koca dağları yapraklar gibi uçurur.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

ANTON NIKOLAY POPOV

1915 yılında Makedonya'da Yunan sınırına yakın bir yerde doğdu. 1922'de babası faşizme karşı olduğu için asılarak öldürüldü. Ortaöğrenimini zorluklar içinde bitirdi. Maddi olanakları olmadığından üniversiteye giremedi. 1938'de Sofya'ya gidip orada belediye memuru oldu. 1942'de, devrimci eylemleri nedeniyle tutuklandı ve 23 Temmuzda, aralarında Vaptsarov'un da bulunduğu beş arkadaşıyla birlikte kurşuna dizildi.

1941 GÜZÜ

Kaynar bir yanardağ
na şuramda,
fışkırır kan,
der: "Öc al!"
Sıkarız dişimizi..
Şimdi güz vakti.
Yanar tarlalar boz ve dumanlı,
dikenli tellerden ve süngülerden
aldığı yaralarla
ve çektiği işkencelerden.
Ağarır
toplanmamış mısır.
Dökerdi bir vakitler dövenler şafakta
sarı buğdaydan alevleri.
Düşerdi yere samanlar
saçıla saçıla.
Güz şimdi.

Bir yel eser kırlarda,
tezekler yuvarlanır.
Gökte bir şimşek, bir şimşek daha.
İner bir soğuk yağmur.
Tüter yangınlar
ve yapraksız ağaçlar sorar durur
sallana sallana:
"Neden çalışmaz tarlalarda kimsecikler?"
Tarlalarda yangın,
duman, paslı toz ve sis
ve kan gölleri.

Güz yağmurları gelecek gene,
gene ovada
kaplayacak çukurları ve siperleri
su ve çamur.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

VESSELIN ANDREEV

1918 yılında Pirdop'ta doğdu. Hukuk okudu. 1941'den 1943'e kadar faşizme karşı gizli olarak direnmeye katıldı ve sonra direnme güçlerine geçti ve partizan oldu. Şiirlerinin çoğu orada geçirdiği günleri anlatır. Kurtuluştan sonra Halk Ordusu *ve* Edebiyat Cephesi *adlı gazetelerde yazdı. Karolev'in yazdığı gibi, Andreev, şiirlerindeki kahramanlar gibi "duygusal, zeki, etkin ve ince ruhlu bir ihtilâlcidir". Önemli kitapları:* Direnme Türküleri *(1947),* Direnme Bağışı *(1959),* Gençlik Bizimle Kalıyor *(1963),* Kartal Yoldaşlar *(1964),* Kanımızla Geceleri Rahatsız Ediyoruz *(1969),* Sizsiz Yapamam *(1974).*

DİRENME TÜRKÜSÜ

İşkence ettiler ona günlerce,
ne bir söz çıktı ağzından,
ne bir çığlık, ne bir inilti.
Bir gün ağız yanıldı,
Antonio, dedi durup dururken,
söylemişti kendi adını.
Sonra gene sustu tam bir hafta.
Yara içindeydi tekmil vücudu,
irin akıyordu yaralardan boyuna.
"Söyle, seninkiler nerde?"
Direnme birliğini getirdi gözünün önüne,
kapadı gözlerini ve titredi.
Kalleşlik yok bizim sözlükte.
Bir polis, gömleksiz bir polis,
öfkeden kıpkırmızı,
ateş ediyordu sağına soluna,
Antonio baktı kırpmadan gözünü:
"Bana ateş et, katil, bana!"
Tuz basmışlardı korkunç yaralarına,
keskin acı işlemişti kemiklerine kadar,
o gık demeden sıkıyordu dişlerini.
Nasıl dayanabilmişti bağırmadan?

Tükenmiş, nefretle dolmuştu içi,
bu herifler ne zalimdiler, ne vahşi!
Kıvrandı acılarla daha bir zaman,
ama kaçırmadı ağzından tek bir söz,
ve yavaş yavaş kesildi soluğu.
Baktılar korkuyla, şaşkın şaşkın ona,
o sessiz soluksuz, o onurlu adama.
Yutmuşlardı sanki dillerini.
Mırıldandı zorla faşist ajan:
"İnsan değil, taş bu!"
"Taş değilim, hayır,
bir savaşçı, direnme gücünden!"
Dedi Antonio yavaşça
ve canını soludu.

Çev. A. Kadir Asım Tanış - G. Santoro

SEVGİ

Bizi sarmışlardı.
Çok kalabalıktılar.
Bizse,
bir avuçtuk.
Ama güçlüydük
ve delikanlıydık.
O boğucu,
o duru günde
pek yoktu umudumuz.
Ama düşünüyorduk başkalarını
ve direniyorduk.
Birden, biri yere düştü,
bir inilti duyduk.
Maksim'di bu.
Sardı beni kör bir öfke,
attım kendimi ona doğru.
Elleri gömleğinin içindeydi,
bir yara almıştı,
kocaman,
çok acıyordu canı,
besbelli,
dudaklarını ısırıyor,
kan sızıyordu dudaklarından.
Diyemedim hiçbir şey,
kalakaldım öylece.

Açtı gözlerini
ve fısıldadı yavaşça
(Yüreğim birden kaskatı kesildi):
"Gördün o piçlerin bana ettiğini,
ne olur,
Andruva,
bitir işimi!"
Dudaklar kanlı, susuz, aralık.
Yamaç
kayalık,
boş
ve kuru...
"Dinle beni, Maksim,
kurtulacağız burdan...
(Gözyaşlarımla titredi sesim)
Yaran iyileşecek,
özgür olacaksın gene..."
Güneş kaynıyordu başımızın üstünde...
Tuttum dostumun elini.
(Kötü yaralamıştı onu o namussuz makineli).
"Bak...
Andrey...
Yarama bak...
Sen, benim en iyi dostum...
Böyle bırakma beni...
Sanırım... O el bomban
işine yaramayacak.

Canlı ele geçirmesinler
beni istemem.
Eğlenirler benimle...
Öp beni,
Andruşa,
öp beni..."
Kurşunlar vızıldıyordu dört bir yanımızda...
Çektim tetiği
(Çıldırmıştım o anda belki de)...
Bilmem, yoldaş,
anlatabildim mi?
Ateş ettim ona...
Bilirdin onu ne çok sevdiğimi!

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıkçı

VESSELIN HANÇEV

1919 yılında Stara Zagora'da doğdu. Sofya Üniversitesinin hukuk bölümünü bitirdi. Şiir yazmaya öğrenciyken başladı ve daha sonra çeşitli edebiyat dergilerinde yazdı. 1944'ten 1945'e kadar kurtuluş savaşına katıldı. Bir iki derginin editörlüğünü yaptı, Sofya Radyosu'nun sanat ve edebiyat bölümünü yönetti. Sofya Tiyatrosu'nda ve Ulusal Opera'da çalıştı. Birkaç yıl Fransa'da ve Polonya'da diplomat olarak bulundu. 1960 ve 1962'de Dimitrov Ödülü'nü kazandı. 1966'da öldü. Şiir kitapları: Çarmıha Gerilmiş İspanya *(1937)*, Şiirler *(1948)*, Fişeklikteki Şiirler *(1954)*, Rüzgârların Gülü *(1960)*, Lirikler *(1960)*, Seçme Dizeler *(1962)*, Kalabilmek İçin *(1965)*, Acımasız Olay *(1965)*.

YAŞIYORUM

Yaşıyorum.

İçimde ne varsa
akpak ve sıcak.
Yaşıyorum.
Acıdan bağırıyor ve düşüyorum.
Yaşıyorum.
Hastalıktan değil bu acı,
yenilginin bilincinden.

Yaşıyorum.

Titreyen bir yay gibi.
Yaşıyorum.
Ateşten değil titremem,
içimdeki öfkeden,
duraksamadan.

Yaşıyorum.

Tutuklanan dakikalar acı veriyor bana, ey insanlar.
Yaşıyorum.
Haykırıyorum yitirilmiş yollar boyu.
Yaşıyorum.
İstiyorum doğumlar görmek,
ey insanlar,
ölmeden.

Yaşıyorum.

Bağırır içimde doğmamış bir dünya.
Yaşıyorum.
Bağırmasam vargücümle
öleceğim.
Yaşıyorum.
Ey insanlar,
bu berbat halimin nedenini bilin:
Yaşıyorum.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

EN İYI ÖĞRENCİ

İyi bir öğrenciydi,
sınıfının en iyisi.

En önde otururdu
solda, pencerenin yanında.
Ufak tefekti.
Düz kızıl saçları
yanardı alev alev.
İyi bir öğrenciydi,
ufak tefek,
yanakları çil içinde.

Çok iyi bir öğrenciydi.
Bilirdi her dersi.
Öğretmeni,
kürsünün başında dimdik durup:
"İkinci Bulgar Krallığının krallarını say bakalım!"
diye sordu mu,
"Azorlar nerdedir?"
diye sordu mu,
"Üç gümüş molekülünü sodyuma katarsan
ne elde edilir?"
diye sordu mu,
bülbül kesilir,
yanıtlar verirdi, apaçık, dosdoğru.

İyi bir öğrenciydi,
sınıfının en iyisi.

Bir gün
hiç beklenmedik bir şey oldu,
bir subay girdi içeri.
Geldi kürsünün başında dimdik durdu
ve hemen orayı gösterdi,
soldaki pencerenin yanındaki yeri,
ve bağırdı:
"Tahtaya gel!
Dur orda
ve söyle!
Tam karşılık ver sorularıma!"

Bu işkence dersiydi.

Botev ve Levski,
kara hücrelerden bakar gibi,
duvardan
onları seyrediyordular.
Korku
boş sıralarda oturmuştu
ve soruyordu:
"Buluştukların kimlerdi
gizli gizli?"
"Kimin eviydi
toplandığınız ev?"
"Ne verdiler sana?"
"Kime ilettin sen onu?"

Bu cesaret dersiydi.

İyi bir öğrenciydi,
sınıfının en iyisi.

Kalktı ve gitti
durdu tahtanın yanında.
Kızıl saçlı başı
kara göğün önünde,
tebeşir bulutları ortasında
parıldıyordu.
Altın sarısı çillerin
altındaki çizgiler
belirgin ve uslu.

İyi bir öğrenciydi,
sınıfının en iyisi.

Ama hiçbir şey söylemedi.
Öylece, sessiz durdu.
Sınıfta sorguya çekildi,
hiçbir şey söylemedi.
Dışarı çıkardılar,
hiçbir şey söylemedi.
Arka bahçeye götürdüler,
diktiler duvarın dibine,
hiçbir şey söylemedi.
Çalarken tüfekler
son okul zilini,
hiçbir şey söylemedi.

Çok iyi bir öğrenciydi,
hiçbir şey söylemedi.
Ve tam not aldı
ölümsüzlük dersinden.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

LENİN

Onun aramıza gelmesi gerekti.
Öyle bir dönemde
onun gibi biri gelmeliydi:
Su gibi sağlıklı, ekmek gibi yalın,
ki herkes doysun.
Mermer tabanları yadsıyarak
ve uzaklara dikerek gözlerini,
yıldızlara en yakın,
koşuşmaktan paltosu lime lime,
bir kanat gibi açılmış etekleri,
Rus saraylarının üstünde,
korkusuz ve alev kadar neşeli,
alnı bir bulut,
parlak düşüncelerle
ışıl ışıl, apaydınlık.
Ve yaratan elleri,
savaşçılar ve şiirler yaratan
ve ağaçlar ve çağlar
yaratan elleri.

Onun aramıza gelmesi gerekti.
Kolları havaya kalkık,
doğan güneşi bekleyen
ormanlar gibi,
şafakta, kapkaranlık.
Hasata hazırlanmış
eziyetli topraklarda
şişen tohumlar gibi.
Aramıza gelmesi gerekti.

Gelmesi gerekti.
Tanımlamak için
görevini gerçeğin,
çekiç yapmak için zincirleri,
kurşunları saz telleri,
ve elleri –ılık yuvalar,
ki kuşlar olsun,
ve yağmur incileri
ve yemyeşil öszuların dolaştığı
çayırları öpmek için eğilen
dudaklar,
ey sevgili özgürlük,
ki sen,
bize gelesin
ve diyesin:
"Merhaba, insanlar!"

Onun aramıza gelmesi gerekti.
Gelmesi gerekti!
Gelmesi gerekti!
O gelmeseydi,
biz gene yaratırdık onu,
ve adların en güzelini
takardık ona:
Yıldız,
umut,
özgürlük,
öç.

Biz gene yaratırdık onu,
biz insanlar, milyonlar,
alalım diye eşit pay
mutluluktan,
ve taşıyalım diye
yürek gibi
onu içimizde.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

ALEKSANDIR GEROV

1919 yılında Sofya'da doğdu. Liseyi orda bitirdi. Edebiyat Sesi, Altın Boynuz, Gökkuşağı *gazetelerinde yazdı. 1944'ten sonra Sofya Radyosu'nda Sanat ve Edebiyat Bölümü Başkanlığı yaptı. Şimdi* Sinema Sanatı *dergisinin yöneticisidir. Gerov'un şiiri, insan ruhunun derinliklerine inme, zamanın hızlı geçişini yakalama, insan varlığının kalıcı değerlerini arama ve bulma çabalarının bir ürünüdür. Başlıca şiir kitapları:* Biz İnsanlar *(1942),* İki Milyar *(1947),* En Güzel *(1958),* Penceredeki Çocuk *(1959),* Yüz Megator *(1963),* Zerrecikler *(1973).*

Z A M A N

Zaman akıp gidiyor yok ederek
hem genci, hem ihtiyarı.
Ama ölümsüz umut kalıyor
altın tanecikler gibi
pırıl pırıl.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

BİR SESLENİŞ

Sizler, hâlâ madde içinde uyuyanlar,
ve on bin yıl sonra gözlerini açacak olanlar,
anımsayın beni!

Kuşkuluydum, umarsızdım, şaşkındım.
Evrenin ölçeğini kullanamamıştım,
elektriği ete dönüştürememiştim,
her yaratığı yeniden yaratamamıştım,
beynimi bir anten gibi kullanamamıştım.

Uzayın tam ölçülerini bilmiyordum
ve güçlü değildim
ölümsüzlüğün tadına varacak kadar.

Bütün öbür konularda tıpkı sizin gibiydim,
ama duygu diye bir şey olmasaydı.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Zvetan Spasov

1919 yılında Plevne'de doğdu. Genç yaşta politikaya atıldı. 1942'de Plevne garnizonundaki askerler arasında yaptığı propaganda yüzünden ölüme mahkum oldu. Aynı yılın yazında tutuklandı ama kaçmayı başardı. 14 Şubat 1944'te, Plevne'de, polisin kıstırdığı bir evde, cephanesi tükeninceye kadar çarpıştı. Son kurşunla da kendini öldürdü.

İNANÇ

Bekliyorum, anacığım, bekliyorum,
doğduğum kent üzerinde doğacak olan
o kızıl şafağı:
Cıvıl cıvıl, mutlu, diri bir şafak.
Tatlı bir kardeş gibi seveceğim onu.

İşte duyarım onun gelişini,
seyreldi işte kurşunî sisler,
buzdan çember kırıldı kırılacak.
Ey, mis kokulu genç şafak!

Yeşerecek kurumuş bahçeler
bahar yağmurlarıyla serin serin,
açılacaklar hayata yeniden
saz benizli kardeşlerim benim.

Sen de, anacığım, sen de,
kapıda dört gözle beklerken beni,
güneş konsun diye ipek saçlarına,
kaldıracaksın kara peçeni.
Ve ben sevinçle döneceğim sana,
anacığım, sevinçle, koşa koşa.

Bekliyorum, anacığım, bekliyorum,
köpüklü, kırçıl o bahar sularının
o al al olmuş sabahını.
Doğacak her şey yeniden,
kavuşacak yeniden güneşe
karanlıklara gömülen gözler.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış G. Santoro

BENİ YİTİRECEKSİN

Böyle bir gecede yitireceksin beni.
Duyacaksın baykuş çığlıklarını karanlıkta,
düşman kurşunlarının ıslık çaldığı.

Yoldaşlarım çiçek getirecek mezarıma.
Durmadan ağlayacak anam
toplaya toplaya ortak anılarımızı acısında.

Gelincikler yeşerecek bahçelerde,
ışıyacak dört bir yanda hayat,
gençler sevişecekler mutlu mutlu.

Gel benim mezarıma işte o zaman,
gerçek oldu, işte bak, de,
işte, bütün düşlerin gerçek!

Böyle bir gecede yitireceksin beni.
Duyacaksın baykuş çığlıklarını karanlıkta.
Sonra bir derin sessizlik saracak ortalığı.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

A N A M A

Nöbetçi olduğumu hiçbir vakit unutamam.
kaçamam ben bu zor kavgamızdan,
ama bırak, bu yıldızlı, duru gecede
bırak, biraz daha ağlasın mızıkam.

Kodum geldim anamı, yapayalnız, uzakta.
Geldim bu alârm gecelerinde yitmeye.
Ama unutamam ak saçlarını anamın, unutamam:
Nasıl kayboldulardı zifiri karanlıkta!

Bir daha görür mü ki beni anam?
Kucaklar mı bir daha bu dinsiz imansız oğlunu?
Yoksa, ey alınyazım, tez ayaklı,
cansız mı götüreceksin beni anama,
kurşuna dizildikten sonra?

Kim bilir ne ıssızdır şimdi oralar.
Yanar, sıçrar anam karışık uykusunda.
Yok ki başka sevgilisi, başka oğlu.
Ona bu zalim dünyada bir ben kaldım kala kala.

Bıraktım ona ateşimin bir parçasını,
gerçek yoldaşlarımı bıraktım, sevgili dostlarımı.
Ama onların sevgisi, sıcaklığı, sanmam
dindirebilsin bir ananın acısını.

Zorlu savaşlarda sarsılsın, inlesin
bu yaşlı, bu kırık dökük toprak!
Gecenin bu anılar saatinde, çalsın biraz daha
şu kederli mızıkam, çalsın bırak!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

Ivan Nedkov Nivyanin

1919 yılında doğdu. Daha genç yaşında köylülerin yoksulluğuyla karşılaştı ve içinde daha insanca hayat koşullarının gerçekleşmesi isteği doğdu. Büyük bir coşkuyla kendisini devrimci eylemlere verdi. 28 Mayıs 1944'te bir çarpışmada ağır yaralandı ve ertesi gün öldü.

MEKTUP

Uzun süre yaşar mı bilmem,
yüreklerimizde açan bu sevgi?
Çünkü değişik iki dünyayız biz ikimiz,
şimdi bir de uzun yollar ayırdı bizi.

O kalabalık, ışıklı kentte, belli olmaz,
bir sürü alımlı şeye kaptırırsın kendini,
bense burada, avurtları çökük köylüler arasında,
halkın sıkıntılarıyla doyururum karnımı.

Bir mektup bekledim senden bu ilkbaharda,
istedim özlemlerini dökesin, içinin ateşini.
Ne olacak sanki düşeceğim de umutsuzluğa,
adam dediğin ekmek için dövüşmeli.

Uzun süre yaşar mı bilmem,
yüreklerimizde açan bu sevgi?
ama ben eminim ki, kılım kıpırdamaz
eğer çiğnersen bir gün sen onu.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

A N A C A Ğ I M

Ey, benim yorgun, bitkin anacığım, bilirim,
boş yatağım yanında durursun akşamları,
uzaktaki oğlunu düşünürsün ve dersin:
"Nerde geçirecek kim bilir bu geceyi?"

Şaklar dışarda kamçısı fırtınanın,
düşman karanlıklarda arar bizi,
yağmur çizer acıtır yüzlerimizi
ve biz durmadan yürürüz sabaha doğru.

Katlanırsın benim gibi çok acılara,
çünkü sevgi dağlar, yakar senin yüreğini,
anasın, hemen de yokluğumu duyarsın benim
benden sana bir tek söz edildi mi.

Ey, anam benim, yürekli, yiğit anam,
biliyorum, senin acılarının sınırı yok,
bir sen anlarsın ama beni, anlasan anlasan,
çünkü senin kanını taşırım, doğmuşum senden.

Tutuşur nefretle kanım benim, yalım yalım,
halkımın düşmanları faşistlere karşı.
Korumak için yurdumu ve senin namusunu
çarpışmaktan başka yol yok, anacağım.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

VALERI PETROV

1920 yılında Sofya'da doğdu. Orta öğrenimini Sofya'da İtalyan okulunda yaptı. Sonra tıp fakültesini bitirdi. Daha öğrencilik yıllarında şiir yazmaya ve yayımlamaya başladı. Anayurt savaşına muhabir olarak katıldı. Basında yüksek görevlerde ve bir süre Roma basın ataşeliğinde bulundu. Başlıca şiir kitapları: Kuzeye Giden Kuşlar *(1945),* Şiirler *(1949)* Yaşadığımız Günler *(1952),* Afrika Defteri *(1965),* Destanlar *(1972).*

YILDIZLARIN ALTINDAKİ KAĞNI

İki köhne bıçkıhane dağın orda.
İner eski Bukova yolu köye doğru.
Gecenin içinde gıcırdar durur
tahta yüklü yedi kağnı.

Arkada, karanlıkta, yan yana,
ilkokul öğretmeniyle arabacı,
yol alırken tütün içer laflarlar,
seyrederek evreni, yıldızları.

"İnanasım gelmez benim sen ne desen,
Samanyolu yıldızlardan nasıl olur.
Tanrıdır rüzgâr estiğinde gökyüzüne biçim veren.
Osaat has buğdayın ince çiçeği savrulur."

Susar öğretmen, dinleyerek
yaşlı adamın dediklerini bir bir,
ve, tahtalara uzanmış dalar
binlerce yıldıza.

Hep aynı ezgiyi söyler tekerlekler tek düze,
bir rüzgâr eser balkanlardan, savruk, kaygılı,
ve taşır gecenin içinde reçine ve ot
ve taze tahta ve tütün ve katran kokusu.

Karaltılar içinde her şey bir güzel:
Balkanlar ve kağnı, insanlar ve tahtalar.
Ağır ağır yürüyen mandalar kapkara,
ve gözlerinin mavisi ışıl ışıl.

Çev. A. Kadir - Eray Canberk

Dobri Jotev

1921 yılında Pernik'in Raduy köyünde doğdu. Liseyi Sofya'da bitirdi. Antifaşist eylemlerinden ötürü 1942'de tutuklandı ve 15 yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1944'te Üsküp hapisanesinden kaçtı ve Yugoslavya'da direniş savaşı vermekte olan "V. Kolarov" partizan taburuna katıldı. 9 Eylül 1944'ten sonra Dimitrovcu Komünist Gençler Birliği Merkez Komitesinde ve Halk Gençliği *gazetesinde çalıştı. Başlıca şiir kitapları:* Susuzluk *(1951),* Coşkun Rüzgâr *(1958),* Haykırışlar *(1966),* Sevdalı Güneşler *(1973),* Lirika *(1974).*

SUSMAK

Gelecekler, cellâtlar gene gelecekler,
gene dağlanacaksın, gene köpekleşecek acı.
Dört duvar arasında tepende böğürecekler:
"Söyle, kimler, nerdeler? Konuş, haydi!"

Gık demeyeceksin. Oysa bir yurdun var senin,
yurdunda çile var, bunaltısı var esirliğin.
Ve sözler var, bu çileden, bunaltıdan doğan,
bu sözlerle, istesen, ölüye can verebilirsin.

Gık demeyeceksin. Oysa bir yurdun var senin
yurdunda yurtseverlerin var, kavga var.
Ve bu kavgada nice yiğit, nice cesur sözler var,
bu sözlerle, istesen, düşmanı kurşunlayabilirsin.

Ah, sözlerin senin, söyleyemediğin sözlerin!
Yarın arkadaşların söyleyecekler hepsini, arkadaşların.
Ama burada, bu dört duvar arasında, sana ne yapsalar,
bir tek söz söylemeyecek, gık demeyekceksin!

Sordukları kimler, nerdeler, sakın ha!
Susacaksın! Bağırmak da yok! Ölmek mi, öleceksin!
Yarın bütün yurdun duyacak nasıl olsa
burada, bu cehennemde, sustuğunu senin!

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

AÇIKCASI

Dağıtacağım kendimi son damlaya dek!

Hani nem varsa az çok
saklayamam, katık edemem.
Bugünkü bugüne,
yarınki yarına.
Bugünden yarına saklarsam
erir gider sakladığım.
Dağıtmazsam yarınkini
o da erir gider
avuca düşen
kar tanesi gibi.

Korkma! Ben bir kaynağım.
Daya ağzını ve iç.
Toprakta geldiği yere
sızar gider
içilmeyen yudum.

Korkma! Ben bir kaynağım.
Nice dudaklar doyurmuşum.
Kalmışım gene arı duru.
Çünkü taptaze ve biricik
bu kaynakta her yudum.

Dağıtacağım kendimi son damlaya dek!
Günün birinde baktım ki kurudum,
çekip gideceğim buradan,
içimde rahatlığı ölümsüzlüğün.

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

Y A N I T

— Neden seviyorsun beni?
— Sor, ırmağa sor,
neden akar denize doğru,
neden karışır gider denize?
Irmağa sor, ırmağa!

— Neden seviyorsun beni?
— Sor, dalgaya sor,
neden koşar kıyıya doğru,
neden parçalanır kıyıda?
Dalgaya sor, dalgaya!

— Neden seviyorsun beni?
— Sor, aya sor,
neden döner çevresinde dünyanın,
neden ayrılmaz ondan?
Aya sor, aya!

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

B A Ş L A N G I Ç

Bir denizsin sen, pırıl pırıl,
aydınlık bir bekleyişle çalkalanan.
Bense kırk kol ırmağım,
çağıl çağıl sana koşan.
Ama ak yolu boyunca yüreğimin
nice engel var pusuda.
Tam sana yaklaşacağım sıra
yutuverir beni nemrut kumlar.
Kurtulup da çıktım mı yüze
cansızlığın buzları mıhlar.
Kötücül kuşkuların kökleri
atılımlı akışımı köstekler.
Kayalarca dikilir ayağımda
kör yasalardan Himalaya'lar.

Pırıl pırıl denizim benim,
aydınlık bir bekleyişle çalkalanan.
Kırk kol ırmağım ben beride,
gürül gürül ve yaman.
Ben, ulaşmak için sana,
sarmaşdolaş olmak için seninle,
kayalar oyuyorum yolumda,
tıkalı boğazlar açıyorum.
Geliyorum, geliyorum, geliyorum!

Çev. A. Kadır - Fahri Erdinç

ATANAS IVAN MANÇEV

1921 yılında doğdu. Çocukluğundan beri şiir yazmıştır. Sürekli olarak polisçe izlendiğinden, hep gizlenmek zorunda kaldı. 21 Mayıs 1944'te bir arkadaşını aramak için gittiği bir köyde onu tanıdılar ve polise bildirdiler. Polisle aralarında silâhlı çatışma çıktı. Son kurşunuyla kendini öldürdü.

GENÇLİK

Fısıldaşın, ey dalgalanan buğday tarlaları!
Uçsuz bucaksız kırlar, coşun!
İşte körpe kanatlarımı açmışım
sizin altın çarşafınızda.

Ben olacağım ilk kurban
doğduğum topraklarda,
bunca suskunluk ardından, titreyecekler
uzak köyler, tepeden tırnağa.

Çok insan izleyecek beni,
bitmez tükenmez gençler, altın yüzlü:
Ölecekler bu kan savaşında,
kavuşmak için daha çok güneşe.

Sığamam kabıma, sığamam.
Açar gençliğim kanatlarını yücelere.
Fısıldaşın, ey dalgalanan buğday tarlaları!
Uçsuz bucaksız kırlar, coşun, coşun!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

Marko Angelov

1921 yılında Gorski Sevonez'de doğdu. Siyasal eylemleri nedeniyle 1942'de tutuklandı. İki yıl bir toplama kampında kaldı. Oradan kurtulunca direnme güçlerine katıldı. 28 Mayıs 1944'te polis ateşi altında öldü.

T Ü R K Ü

Koş, ey ak Tuna, koş,
koş Rakita'nın ülkesine doğru,
söğütlerin dallarını eğdiği ülkeye,
sevgilimin beni dört gözle beklediği.

Koş, ona acılarımı götür,
bugünlerde seni göremeyecek, de:
Kanlı zamanlar içer günlerini,
yazgısını değiştiremez hiç kimse.

Düşman dün kıstırdı beni,
kovaladı durdu, göz açtırmadan,
öfkeli yollarda düştü peşime.
Gitmeliyim artık buralardan.

Koş, ey ak Tuna, koş,
sevgilimin beni dört gözle beklediği yere.
Hemen geleceğim sevgilimi öpmeye,
özgürlüğü hele bir hak edeyim!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

Dimitir Metodiev

1922 yılında Pazarcık bölgesindeki Belovo köyünde doğdu. Sadovo'da Orta Tarım Okulunu, Sofya Üniversitesinde Yüksek Tarım Fakültesini bitirdi. 1944'te Üçüncü Harekât Bölgesi "Angel Kınçev" müfrezesinde partizan oldu ve Nazi Almanlara karşı savaştı. 1953'te Moskova "Maksim Gorki" Edebiyat Enstitüsünde okudu. Birçok gazetelerde çalıştı. Şimdi bir derginin yöneticisidir. 1952 ve 1964'te Dimitrov Ödülü'nü kazandı. Rusçadan Bulgarcaya çeşitli çeviriler yaptı. Şiiri toplumsal ve devrimcidir. Başlıca şiir kitapları: Taarruz *(1945)*, Dimitrov Kuşağı *(1951)*, Düşler Ülkesi *(1956)*, Böyle Öleceğim *(1961)*, Büyük Göç *(1970)*, Her Şey Yinelenecek *(1975)*.

SOSYALİZM ŞARKISI NDAN

Yoksul bir tarım ülkesiydi
Bulgaristan.
Traktörler yerine
eşekleri vardı ve inekleri,
toprağı süren.
Ne makineleşme vardı
ne de
sulama.
Gidecek çok uzun bir yolu vardı ama.
Rüzgârlar esti,
ve kar
örttü toprağı,
ve kurtlar dolaştı
sinsi sinsi...

Ama biz
başkaldırdık
rüzgâra
ve kara.
Yüzlerce insan,
binlerce insan,
bir milyon insan
gitti
tarlalara
çalışmaya,

ve gitti
darağaçlarına.
Acı soğuk
çalıştı girmeye
içine ruhlarımızın,
ve çalıştı
bizi dondurmaya.
Bir büyük davamız vardı
oysa bizim,
sosyalizm davasıydı bu,
ve hiçbir şey durduramazdı
gidişimizi
geleceğe doğru.

Ama kuşkucu Thomas'lar
iyi insanlar
değildirler,
iyi insanlar
yürekli,
bencil olmayan,
duraksamayan
ve bekleyen
ve yaratan
insanlardır
ve geleceğe
inanan...

Bugün
demir şarkı
daha yüksek sesle söyleniyor
güçlü
saflarımız üstünde,
gururla
ve güvenle
dosdoğru
sosyalizme giden
yolda...

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

VLADIMIR GOLEV

1922 yılında Bansko'da doğdu. Liseyi Kızanlık'ta bitirdi. Sofya Üniversitesinde hukuk okudu. Sofya radyosunun edebiyat bölümünde ve Bulgar Sineması Senaryoları Kurulu'nda çalıştı. İlk şiir kıtabı 1927'de çıktı. Şiirleri daha çok toplumsal sorunlara eğilir. Son yapıtları eleştirmenlerin dikkatini çekti ve ona Dimitrov ödülünü kazandırdı. Başlıca şiir kitapları: Pirin Bayrağı *(1952)*, Yele Karşı Şarkı *(1958)*, Gürgenler de Şarkı Söyler *(1961)*, Devrim Yaşıyor *(1964)*, Şiirler *(1972)*, Gecikmiş İtiraflar *(1976)*.

İNANIYORUM

Ben, bir çöl ıssızlığında,
solgun ve bitkin ölemem.
Götür beni, ey gençlik,
son soluğuma dek,
dipdiri ormanında.
Yapayalnız. Bırakılmış bir başına,
durgun, sessiz,
tıkamış kulaklarını dünyanın uğultusuna.
Sakın böyle bir alınyazısına götürme beni.
Bana kuşların engin atılganlığını ver.
Yeniden yaratan her şey sabahları dünyayı,
şarkı söylenen, kurulan her şey,
başarı, ün, yargı,
bunların tümü,
gençlikte olur olsa olsa.
Gençlik onurlu, ateşli, arı duru.
Gideriz biz yalnız ona doğru.
Ey, arkadaşlar, uzatın ellerinizi
bu güçlü yaşama, ilkyaza.

Ne param pulum olsun isterim, ne ünüm sanım.
Gözüm yok hiçbir yüksek yerde.
Kaygılı, yalın şiirim bana yeter
senin kahramanca yarışında.
Ağır gelir bana kanatsız soluk almak,
ve yitirmek atılganlığımı
acılara gömer beni.

Bağışlayın beni, kardeşler,
tökezlemek istemem,
bana ölümdür bu,
yoksunluktur her şeyden.
Genç yurdumda büyüdüm ben.
Öyle genç ki hâlâ,
açılır daha yeni yeni
mavi yollarında yürürken,
kaldırarak başını balkanlara.

Ey gençlik, ey yurdum,
en yüce sevgilerimden doğmuş
hazinelerimin en değerlisi.
Ben hiçbir şey istemem senden
ta yüzyılların sonuna dek,
yalnız tek bir tüy ver bana, ey gençlik,
tek bir tüy kanadından.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

KİTAPLARA ŞARKI

Ey kitaplar, suskun kitaplar, çevremdeki!
Gösterişsiz başarıları yaşıtlarımın.
Dokunuyorum belirsiz bir coşkuyla, içim titreyerek,
dokunuyorum ikonlara uzanır gibi.
Nasıl doğduklarını ansıyorum ben bu kitapların,
coşkun hızı içinde bir dönemin, dörtnala,
sonu gelmez tartışmalarla sarmaşdolaş,
değerlenme, büyüme, yayılma susuzluğuyla.

O mutlu imece günlerinin ozanları!
Barajların şarkıcıları, çelik fırınlarının.
Yoktu ağır yazı masaları, odaları yoktu onların,
kiralık odalardı barınakları, ıslak çadırlardı,
not defterleri vardı el kadarcık,
şarkıları mine boncuklar gibi dizerlerdi,
güleç şarkıları, temiz şarkıları, apaydınlık,
kısa kısa duacıklar gibi şarkıları.

O zamanlar gergin, acımasız zamanlardı.
Zayıflar silindi gitti aramızdan.
Kimileri ölümcül yaralar aldı.
Gitgide seyreldi bizim küme.
Ve artık çoğu aramızda değil.

Ama kitaplar, işte hepsi yerli yerindeler.
Nasıl idiyseler gene öyle cıvıl cıvıl.
Çevir yaprakları, çevir ve oku satırları bir bir.
Bunlar kitap değil, arkadaş yazgısı bunlar.
Şimdi kendileri burada olmayabilir,
düşledilerdi hani defneden çelenkler falan,
ama kitaplar en vefalı arkadaşlar çetesidir,
her zaman gürül gürül gürüldeyen, uğul uğul uğuldayan.

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

Georgi Svejin

Asıl adı Georgi Ivanov Neykov'dur. 1922 yılında Leveç kasabasının Doyrensi köyünde doğdu. Yeraltı örgütlerinde faşizme karşı çarpışmış, kültür alanında büyük çalışmaları olmuştur. Halen Bulgar Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu üyesi ve haftalık edebiyat dergisi Puls'un *(Nabız) yayın yönetmenidir. Birçok şiir kitabı ve piyesleri vardır. Başlıcaları:* Yakan Gözler *(şiirler),* İnsanlar ve Kaderleri *(piyes),* Yaban Çilekleri *(piyes).*

ŞEYTANIN TİTREK SESİ

Kaldırınca tabancasını
nişan almak için
sarı saçlıya,
parıldayıverdi
gözleri.

Kırlangıçlar uçuştular
korkudan çığrışıp
kanat çırparak.
İyi nişancıdır,
koru kendini!

Kartal gözleri var onda,
panter yüreği!
İşte nişan aldı
kemanın üstüne tam,
ıskalamaz.
İyi nişancıdır,
koru kendini!

Ama teller
gene şakıdılar
ve doldurdular havayı
titrek titrek,
hiç umursamadan.
Bu dünyada
insan iki türlü:

Keman çalmaya gelmiş insan,
öldürmeye gelmiş insan.
Haydi söyle bana,
müziği seversin sen,
nasıl çalar insan
hapisanede,
ağrılardan sızılardan sonra,
romatizmanın
ve zincirlerin
kemirdiği ellerle?

Havasız bir delikte,
gıcırdayan somya üstünde, yatakta,
yakalanmışsın berbat bir öksürüğe,
gel de şarkı söyle!

Ama gene de
sarı saçlı adam
devam etti
Tartini'yi çalmaya.
Dirildi içimizde
ölü düşler.

Ne yazık
sevmiyordu müziği
tabancalı asker!

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Blaga Dimitrova

1922 yılında Byala Slatina'da doğdu. Liseyi Sofya'da okudu ve Sofya Üniversitesi Slav Filolojisi Fakültesini bitirdi. Daha sonra Moskova'da Maksim Gorki Edebiyat Fakültesinde öğrenimini sürdürdü ve filoloji bilimleri doktoru oldu. Edebiyat Cephesi *gazetesinde ve* Eylül *dergisinde çalıştı. Başlıca şiir kitapları.* Öndere Şiirler *(1950)*, Rodoplara Şarkılar *(1954)*, Açıkça *(1956)*, Yarına *(1959)*.

TEK BAŞINA YOLCULUK EDEN KADIN

Göze almaktır tehlikeyi, bir tedirginliktir bu,
hâlâ erkekler dünyası olan bu dünyada.
Anlamsız karşılaşmaların tuzağı bekler
sizi her köşede.
Sokaklar ve hareketli kalabalıklar
meraklı meraklı süzer sizi
ya da dik dik bakarlar size.
Bir kadın, tek başına yolculuk eden.
Savunmasız olmanızdır
tek gerçek korunmanız...

Aslında hiçbir erkeği dönüştüremediniz
dayanacak güçlü bir desteğe,
yaslanıp dinlenecek bir ağaç gövdesine,
altında barınacak bir duvara.
Hiçbir zaman kullanmadınız bir erkeği
bir yol, bir sıçrama taşı gibi.
Eşit koşullar altında karşılaşmak için bu erkekle
ve onu gerçekten sevmek için
tek başınıza başladınız işe.

Uzağa gidip gitmeyeceğinizi bilmiyorsunuz,
ya da düşüp düşmeyeceğinizi yol ortasında batağın içine,
ya da güneşin kamaştırıp kamaştırmayacağını gözlerinizi–
bütün bunları bilmiyorsunuz ama inadınız inat gene de.
Çünkü bıraksalar bile sizi yarı yolda,
sizin bu cesurca çıkışınız

bir yere ulaşmakla birdir.
Bir kadın, tek başına yolculuk eden.

Ve siz hala gitmeye devam ediyorsunuz.
Ve siz, hiç ama hiç durmayacaksınız.
Hiçbir erkek hiçbir zaman
tek başına yolculuk eden bir kadın kadar
olamaz yalnız.

Karanlık çöker önünüze,
yedi kilitli bir kapı.
Hiçbir zaman bir kadın
gece çıkmaz tek başına yolculuğa.
Ve parlak güneş bir gardiyan gibi
açar açık yerlerin kilitlerini şafak vakti.

Ama siz karanlıkta da yürüyorsunuz,
etrafa bakmadan gizli gizli.
Belirler her adımınız
bir vakitler sizi sık sık korkuttukları
o belirsiz adama olan
gerçek bağlılığı ve güveni.
Ve adımlarınız kaldırım taşlarında yankılanır durur.
Bir kadın, tek başına yolculuk eden.
Kendisi de yolda yalnız bir kadın olan
bu alçakgönüllü dünyamızda
en yumuşak adımlar ve en cesur.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

BOJIDAR BOJILOV

1923 yılında Varna'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini bu kentte yaptı. Sofya'da hukuk ve tıp fakültelerinde okudu. İlk şiiri 1939'da Dönemeç *gazetesinde yayımlandı. 1944'ten sonra iki dergide yöneticilik, Bulgar Yazarlar Birliği'nin sekreterliğini ve bir gazetenin yöneticiliğini yaptı. Şimdi "Halk Kültürü" yayınevinin yöneticisidir. Lirik bir şairdir, şiirleri duygu ile doludur ve ince bir anlatım özelliğiyle belirlenir. 1961'de Dimitrov Ödülü'nü kazandı. Başlıca şiir kitapları:* Üçüncü Sınıf *(1939),* Dimitrov *(1950),* Bayrağın Altında *(1954),* Lirik Şiirler *(1957),* Asker Kanı *(1959),* Deniz *(1970),* Demir Yürek *(1972),* Yirminci Yüzyıl *(1972).*

ŞAİRLER

Karanlık suyun içinde bir motorda
adamlar sessizce soyunurlar.
Onlar artık şair değiller,
mutlu çocuklardırlar.

Sarar bedenlerini su
şehvetli bir kucaklamayla.
Gece ne bu kadar tehlikeli olmuştu,
ne de böylesine dostça.

Kara şair anımsadı suyu
timsah davullarıyla.
Anımsadı açlık yıldızlarını
yavrularının düşlerindeki.

Sarı şair anımsadı yağmuru
kavrulmuş kara körfezin üstünde.
Ölüm seslerini anımsadı
tüfek namlularından org borularında.

Beyaz şair bir nehri anımsadı,
ülkesinde nehirler kuruydu çünkü.
Özgür topraklarını; düşmanın
nasıl ezip geçtiğini görmüştü.

Ve bu kıyı yakınlarında doğan şair
hiçbir şey anımsamadı, çünkü
burada o her zaman güzel ve güçlüdür,
gülümser, yumuşak ve gür saçlı.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

ŞİİR SANATI

Şair olmak yeterli değil–
aşık da olmalısınız.
Boileau

Çok şey öğrettin bana; Boileau.
Şimdi farkına varıyorum birçok şeyin.
Daha birkaç yıl önce anlamazdım
neden şair denir birine,
hele hiç anlamazdım
neden inanır insanlar
bir şair olduğuma
benim de.

Oysa ben her vakit sevdalıydım
gençliğime,
fikirlerime,
ağaç yapraklarına.
Nisan gecelerine,
genç kızlara
ve göreve.
Ve şimdi bunca yıldır
sana sevdalıyım
ey tutkum,
gönül rahatlığım.

Şiirler nasıl yazılır
bilmem.
Yaşarım onları.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

K U Ş A K

Biz, bizi tüketen ateştik.
Biz, şiirdik sadece,
harekettik,
kuşkuyduk.
Biz, başkaldıranlardık, öfkelilerdik.
"Solcu" yaftası takmıştı çağımız bize.
Diplomamız yoktu, ödülümüz yoktu.
Saygınlığımız yoktu ve aç dolaşırdık,
mutluyduk ama
o cehennem gibi yanan barutun göbeğinde.
Gençtik.
hepimiz gençtik,
ben de, sen de...
Bunların hepsi şimdi tarih oldu.
Şimdi şiirler kitaplarımızdadır.
İçimiz öfkeli ateşin külleriyle dolu,
çılgınca bir hareketi anımsamadayız.
Her şeye güvenimiz tam.
Yoksa başkaldırmayı ve öfkeyi anlayamazdık.
Sağlıklı olmaktan kıvançlıyız,
kıvançlıyız saygınlığımızı, ödüllerimizi raflarımızda saklamaktan.

Şimdi genç olanlar başkaları artık.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

DAVID OVADIYA

1923 yılında Kırcali'de doğdu. Liseyi Plovdiv'de okudu. Sofya Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 1939 ve 1943 yıllarında öğrenci gazetelerinde ilk şiirlerini yayımladı. 1944'de partizan olarak İkinci Orta Balkan Tugayı'nın "Dobri Voyvoda" birliğinde direniş savaşlarına katıldı. 9 Eylül 1944'ten sonra, Plovdiv'de, günlük Anayurdun Sesi *gazetesinde çalıştı. Sofya Radyosunda redaktörlük yaptı. Halen "Halk Gençliği" yayınevinde redaktördür.*

Başlıca şiir kitapları: Partizan Defteri *(1948),* Son Ana Kadar *(1950),* Yurt Kıyıları *(1952),* Ev *(1956),* Geciken Buluşma *(1964),* Yaşanacak *(1972),* Kardan Kilim *(1975).*

TARİH

Tarih yazılmıştır kanla...

Bunlar, derdim, basmakalıp sözler.
Ama yanımda bir bir düşünce yoldaşlarım,
kanları vurunca yüzüme ılık ılık,
ağladım, isyan ettim, bastım küfürü.
Ve işte o zaman.
boş vererek üne müne, paraya pula,
hiç esirgemeden canlarını
karşı koyarlarken düşmana yoldaşlarım
işte o zaman,
inandım bu basmakalıp sözlere,
inandım, evet, kurşuna dizerlerken bizi,

yazdığımız sırada tarihi kanla.

Çev. A. Kadir - Güleri Fındıklı

ANAVATAN

Görüyor musunuz, işte,
büyür, mavileşir denizin ufkunda
anavatan Balkan.

Bu coşku ne,
deniz kurdu değil misin
sen, kaptan?

Açılmış dalgalanır bayrak,
merhaba, sevgili kıyı,
ey anavatan toprağı,
merhaba!

Gözlerim aç,
gözlerim ayrılmaz ordan,
rüzgâr ıslık çalar,
bir damla kopartır benden,
köpüren dalgalarına denizin
düşer bir damla.

Uzaklardan gelirim,
gelirim yaban ellerden.
Okşadığı yerler gördüm güneşin.
Gördüm masmavi Güney ülkeleri,
bal gibi meyveler veren.

Zor soluk alır
o gökyüzü altında insan.
Daralır orda yürek,
içe işler acı.

Ey kıyı,
özgürlük güneşiyle aydınlanan,
yok bu dünyada
senden güzel toprak.

Daha hızlı, haydi kaptan,
benim yüce Balkan'ımın kıyılarına!
Daha hızlı, kaptan kardeş, daha hızlı,
yar yeşil dalgaları bir çırpıda!

Çev. A. Kadir - Eray Canberk

PARTİZANLAR

Sabahın ayazında, donmuş, aç açına,
ağaçlık yamaçlardan yürüyoruz.
Kol, bir tepenin gerisinde birden durdu. Bu ne?
Tuzak mı? Yoksa yolu mu şaşırdı kılavuz?

Ağardı ağaçlar arasında koskoca bir yazı:
"Partizanlar, teslim olun! Bağışlanacak hayatınız..."
Düşmanlar yazıp yapıştırmış buraya, belli:
"Acıma beklemeyin bizden, teslim olmazsanız!.."

"Partizanlar, teslim olun!" diyor rüzgâr,
soğuk esinti itiyor göğsümüzden bizi.
Boylu boyunca uzanıyor devrilmiş ağaçlar
ve havalanıyor ürken bir kuş sürüsü.

Fısıldıyor yağmur: "Partizanlar, teslim olun!"
Ve gözlerimize vuruyor buzlu çisinti.
bulanık göletlere batıyoruz bele kadar,
bağırlarımızda dolan taşan bir öfke, bir kin.

Bu öfke, bu kin nerdeyse boğacak bizi.
Hadi bakalım, dize getirsin bizi düşman:
Tüfeklerimizle paralıyoruz o yazılı kağıdı.
Ve yürüyoruz yağmurun içinden rüzgâra karşı.

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

Radoy Ralin

1923'te Sliven'de doğdu. Gerçek adı Dimiter Dimitrov'dur. Sofya Üniversitesinde hukuk okudu. İlk şiirleri Güneşin Doğuşu *adlı dergide çıktı. Sonra* Kendi Dilimiz *ve* Şafak *adlı dergilerde yazdı. 1941'de Sliven'de* Faşizme Karşı Bülten*'i çıkardı. İkinci Dünya Savaşına asker yazar olarak katıldı.* Edebiyat Cephesi *ve* Edebiyat Haberleri *adlı haftalık dergilerde yazdı. Başlıca şiir kitapları:* Şiirler *(1949),* Öngörülmeyen Duygular *(1959),* Güven İğneleri *(1960).*

DEĞİŞTİRME BİRLİĞİ

Yenilenler bize doğru geliyorlar.
Biz alacağız onların yerini.

Karanlık. Kapkara bir gece.
Duyulan tek ses, foşurtusu çamura batan çizmelerin.
Geçiyoruz yanlarından selamsız sabahsız.
Şafakta orda olacağız. Orda dövüşeceğiz şafakta.

Uzun bir şarkı tutturmuş biri, acıklı bir şarkı.
Hey! Bunun bize yararı ne?
Katılalım ona diyoruz, sözcükler kalır boğazımızda,
tek söz çıkmaz ağzımızdan, dolar gözlerimiz.
Yürüyoruz gecenin içinde, görürüz çok uzaklarda
gözyaşlarımız ardından, tüm sevdiklerimizi.
Rüzgâr başladı esmeye yeniden... Sliven orada.
Balkanlar sessiz sedasız onu korur.
Anam evde, tek başına,
eski mektuplarımla avutur kendini.
İşte bizim Sliven'imiz. Büyüdüm ben orada.
Bir adamım şimdi. Tehlikeli düşleri olan.
Geldim anlamaya buraya, neden pırıl pırıl yandığını o düşün
ve nasıl güçlenip tutuştuğumu onunla.
Ama ne çok insan öldü, yitirdi yaşamlarını ne çok insan,
saflarımızda ne çok insan yok oldu gitti!
Yürüyün, düşman na işte şurada!

Yürüyün, gerçekleşmemiş düşler adına!
Kanatlanan bayrak altında yürüyün!
Aldırmayın karanlığa, geceye, çamura.
İşte tüm sevdikleriniz yanınızda.
Aldırmayın iki büklüm olduğumuza, söyleyin şarkınızı,
bırakın yenilenler geri çekilsinler,
biziz kazanacak olan.

Karanlık. Kapkara bir gece.
Çizmeler foşurdar çamurlar içinde.
Yenilenler, yorgun ve bitkin, çekilirler geri.
Biz alacağız onların yerini.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

SLIVEN İN GÖRÜNÜŞÜ

Ey doğduğum kent,
ne kadar güzelsin sen,
uzakta mavi sıradağların
ışıldar kırmızı kırmızı
akşamleyin gün batarken.

Yanar kırmızı kırmızı yazıları dükkanların
yollarda ve alanlarda.
Güçlü eser burada rüzgâr herdaim,
havada bayraklar herdaim dalga dalga.

Dökülür akşamları sokaklara işçiler,
kimi işten gelir, kimi işe gider,
tüter burada bacalar gece gündüz,
burada makineler dur durak bilmezler.

Ama gündüzki görünüm geceleri bambaşka.
Masmavi alacakaranlıkta yanar ışıklar,
dopdolu vitrinleriyle geniş halk mağazası
boğulmuştur aydınlığa.

Ey kurtarılmış işçi kenti,
hala bakımsız ve yoksulsun.
Daha mutlusun ama, daha diri,
çünkü geleceğine inanıyorsun.

Artık gecenin boğuk türküleri yok.
Çingeneler çalgı çalmaz artık meyhanelerde.
Akşam okulları uğuldar durur,
provalar yapılmakta Kültür Evinde.

Yeter sende bir tek yıl yaşamak.
Senden söz eder insan tüm yaşam boyu.
Ve yel başlar başlamaz esmeye,
duyar onda senin selamını, soluğunu.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

TONKO STAEVSKI

1924 yılında Troyan'da doğdu. Ailesi yoksuldu. Küçük yaşta çobanlık, demircilik yaptı. Okumaya yalnızca yaz tatilleri sırasında vakit buldu. 1843'te direnme güçlerine katıldı. 1944 yılının 12 Nisanı'nda bir casus tarafından baltayla öldürüldü.

KARA TÜRKÜ

Duyarım geldiğini ölümün,
na şuramda saklanmış bir yılan,
zehirler beni, kanımı içer, beni bitirir,
sönüverir gözlerimin feri.

Gelirsin ey kara ölüm, çağrılmadan.
İlkbaharda gelirsin,
ilkbaharında hayatımın,
dünyanın ilkbaharında.

Gelirsin çağrılmadan ey kara ölüm.
Ben ölüyorum doğarken dünya,
ölüyorum bir karanlık yatakta,
uyanır türkü söylerken dışarda bahar,
dışarda başlarken son kavga,
uçarken akranlarım
fırtınalar gibi
düşmana doğru,
ölürlerken sarınıp yiğitliğe, onura.

Uçun, arkadaşlar, uçun:
İşte ben ölüyorum.
Vurun, yoksullar, vurun:
Damarından kan fışkırsın.
Kurun yeni yapılar
duvarcıları yarının,
işte ben ölüyorum,
karaymış alınyazım.

Bir kurşun bile öpmedi
kentin barikatlarında beni.
almadı savaşta bu canı ölüm.
Ölüyorum bir karanlık yatakta,
uyanır türkü söylerken dışarda bahar,
dışarda başlarken son kavga,
uçarken akranlarım
fırtınalar gibi
düşmana doğru.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

CİĞERPAREM

Tam dokuz gecedir,
tam uzun dokuz gece,
beklerim seni,
gözlerim yolunu senin,
isterim görmek seni bir daha,
seni bir daha kucaklamak.
Oysa ne gelen var ne giden!
Şaşırdın dağlarda belki yolunu,
belki de dedikleri doğru,
buralarda, yakınlarda seni gördü biri,
kaldın geri dönmek zorunda.
Beyko'm benim!
Hep senin yolunu gözlerim.
Düşünceler geçer kafamın içinden,
kara kara düşünceler,
baban duysun istemem,
ağlarım için için,
ciğerim nasıl yanar bilsen,
yavrum benim!
Gelir tüfek sesleri
birbiri ardından geceleri,
ve acı çığlıklar
köyde yayılır gider.

Bana bir şeycik göndereydin bari,
kendinden bir belirti, bir nişan,
o vakit rahat ederdi içerim,
yavrum benim!
Biliyorum ama, sağsın,
döneceksin yakında,
aman oğlum, tetik ol,
uyanık ol, aman oğlum,
bahçede ve yol ağzında
saklanır üniformalı yedi adam,
bir kurt içlerini kemirirmiş gibi tedirginler,
mırıldanır dururlar, dört dönerler karanlıkta,
kulak kabartırlar dört bir yana,
gözetlerler dört bir yanı.
Uyanık ol, aman oğlum,
kendini koru,
yavrum benim,
ciğerparem!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

GEORGI CAGAROV

1925 yılında Sliven'in Byala köyünde doğdu. Ortaöğrenimini bu kentte yaptı. Sonra Moskova'da Maksim Gorki Edebiyat Fakültesini bitirdi. Gençliğinden beri etkin bir antifaşisttir. Bir yandan faşizme ve kapitalizme karşı yürütülen savaşlara katıldı, bir yandan da edebiyat alanında ilk yapıtlarını vermeye başladı. İlk yapıtları 1951'de basıldı ve hemen dikkati çekti. Faşist yönetimce tutuklanıp hapsedildi. 1944 Eylülü'nde hapisten çıkarak sosyalist düzende kavuştuğu koşullar içinde yaratıcılığını sürdürdü. Şimdi Bulgaristan Yazarlar Birliği Başkanı ve Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi Başkan Yardımcısı'dır. Hemen bütün şiirleri toplumcudur ve zengin Bulgar türkülerinin özgün izlerini taşır. Cagarov'un, Çağdaş Bulgar dram yazarları arasında da yaygın bir ünü vardır.

Şiir Kitapları: Şarkılarım *(1954),* Lirik Şiirler *(1956),* Sessizlik Dakikaları *(1958),* Kimi Zaman *(seçilmiş şiirler, 1975).*

ŞARKI

İmreniyorum uçan yaprağa,
tarladaki çalıkuşuna,
suyu kuruyan kaynağa

Yaprak ilkyazda yeniden doğacak.
Çalıkuşu uçacak yeniden.
Dalga yeniden başlayacak türküye.

Oysa ben hücremde kalacağım,
bir yere kımıldayamam buradan.
Artık, istenmeyen soluğumdan başka
dostum yok kucaklayacak.

Ve zincir, bu sadık köpek,
boyuna hırlar durur,
uykumda emer kanımı.

Uçmak isterim, çarparım parmaklıklara;
düşer çırpınırım, kuşlar gibi,
ölür şarkım soğuk taşta.

Lanet olsun bu hücreye!

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

YAZITLARIN ÖNÜNDE

Bu sabah
duvarda okudum,
kırağı kaplı
taştan duvarda,
on isim.

On şarkı duydum,
ve dalgalanan on bayrak gördüm,
on çift göz dolaştı üzerimde,
bu sabah.

Kararsız kaldım uzun süre
onların önünde,
uzun süre göze alamadım
adımı kazımayı

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

BURDA ÖLÜRSEM

Burda ölürsem ne çıkar,
soğuktan, açlıktan,
jandarma süngüsünden,
sorgudan, işkenceden.

Burda öleceğim, tamam,
bu tek kişilik hücremde,
tek bir sözcük duymadan,
insan yüzü görmeden,
gözlerinden öpmeden...

Yapayalnız yaşamak, yapayalnız,
işte bunu yapamam!

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

SORGUDAN SONRA

Eni boyu iki adım.
Döşeme buz tutmuş.
Elini uzatsan duvar.
Başını kaldırsan tavana değer.

Oysa dışarda ovalar var, uçsuz bucaksız.
Irmaklar var, derin.
Ve dağlarda yankılar.

Ve gökyüzü var,
ve kuşlar, kanatlarını çırpan,
ve yollar,
uzaklara götüren.

Benim yurdumdadır kırların en sonsuzu,
ve canyoldaşlarım,
ve yumuşak düşler.

Bir de burası.
canımı dişime takıp
yoldaşlarımı savunduğum
şu iki adımlık yer.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

S A V A Ş

Böyle geçer günler, ağır ağır,
dünya büzülür demir parmaklıklar ardında,
acımasız savaş yalım yalım kudurur.
Yırtıcı şarkım ağırlaşır kurşunlardan, toplardan.
Titrer gözyaşlarımda öfke.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

HÜCREDE ZİYARET

Ağlama, canım kardeşim,
ben ölmem,
Sil gözyaşlarını,
ben ölmem.

Aynı soylu kan besler bizi,
ben ölmem.
Biz insanız, yavrum,
ben ölmem.

Büyüyeceksin biliyorum,
ben ölmem.
İzleyeceksin benim yolumu,
ben ölmem.

Kıvırcık saçlarım senin alnında,
ben ölmem.
Şiirlerimi, türkülerimi yinele,
ben ölmem.

Çarparsa göğsünde benim yüreğim,
ben ölmem.
Nişan alırsan benim elimle,
ben ölmem.

Savaştayken bu vatan,
sönene dek bu cehennem,
ona bağlı kaldığın sürece,
ben ölmem.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

MEZAR TAŞINDAKİ YAZI

Yoldaşın susmamalı hiçbir zaman,
ıslak kaldırımda kolları gerili.
Yüzüstü yere düşmesini daha çok sevdi
diz çökmekten.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

SANA OĞLUM

Yaşam çoğu zaman katı, yırtıcı.
Yıllar ağır ve dayanılmaz.
Sen gene de, oğlum, kavga etme
yaşamla. Sev onu! Güven ona!

Dik tut başını! Alış, oğlum,
ağır yük altında türkü söylemeye.
Anla beni, oğlum, ne derim bak,
günler gitgide güzel olacak,
adımların daha sert, daha sağlam.

Belki bir gün bi bakarsın
ormanlar yapraksız, ırmaklar kuru,
tepende duygusuz, kapkara bir gök,
bir gün bir bakarsın körün biri yol gösterir,
bir gün öğütler verir aptalın biri,
onursuz biri söz eder onurdan falan.

Aldırma onlara yolunda dosdoğru yürü!
Ve ödül bekleme hiçbir zaman!
Aralıksız çalış, yücelt insanı,
doruklara göz dik, teslim olmadan!

Son soluğuna dek halkınla bir ol,
unutma halkı, ne çamurda, ne ışıkta,
acı günlerde, yoksullukta onun yanında ol,
zafer günlerinde, bayramlarda onun yanında!

Ve eğer girersen yarın
düşmanla ölüm kalım savaşına,
taş kesil, acımasız ol!
Ve gerekirse, savaş alanında
biz nasıl öldüysek, öyle öl!

Bu katı, bu asık suratlı çağda
hem asker ol, oğlum, hem insan,
duygulu yumuşak, sadık dost.
Rahat yatayım ben de o zaman.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

ARKADAŞIMA

Hep sağlam adımla ileri.
BOTEV

Nerde olursa olsun,
benden bir şey anımsa:
Dize gelmemeyi öğrenmeliyiz.

Ne savaşta, ne barışta,
ne dururken, ne yürürken,
düşmemeyi öğrenmeliyiz
ipten kazıktan kurtulmuşlar önünde,
düşmemeyi öğrenmeliyiz.

Soylular ve çömezleri önünde düşmemeyi,
çizmeleri altında bizi
ezmek isteyenler önünde düşmemeyi,
geceleri kurtlar gibi uluyanlar önünde,
gündüzleri yılanlar gibi sürünenler önünde
düşmemeyi öğrenmeliyiz.

Bulutlar bastırdı bastıracak.
Rüzgârlar kalktı kalkacak.
Pembe güller içinde
şimşekler çaktı çakacak.
Beynimiz sanki korkunç bir akü.
Bize dur durak yok.
Bir ağıttır yayılan gezegende.
Gideriz senle ben yan yana.
Kırmızı kırmızı parlayacak

tepemizde bayrak.
Kıskanacaklar çıkacak bizi,
kimileri orda burda horlayacak,
alay edecekler bizimle, sövecekler ana avrat,
geceleyin yayınlanan yargılarla
çevirecekler bizi kalbura.
Ama ne olursa olsun,
benden bir şey anımsa:
Dize gelmemeyi öğrenmeliyiz.

Şimdi işte tam sırası,
İşte savaş acımasız,
biri biter, başlar biri.
Oysa yaşam kısacık.
Haydi yürü, dişini sık!
Evler kur, köprüler kur,
çeliği dök, tarlayı sür,
boğ türkülere dağları,
kartal kanatların yayılsın
tüm yaralar üzerine.

Ölürsek bir gün eğer
bizi götüren bu yolda,
solurken canımı isterim
halkımdan bir tatlı söz duymak,
bir kara çığlık düşmanımdan.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

Liana Daskalova

1927 yılında Peruşçitsa'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Pernik'te yaptı. Sofya Üniversitesinde hukuk okudu. İlk şiiri 1946'da Edebiyat Cephesi *gazetesinde yayımlandı. Liana Daskalova'ya göre şiir, birçok yanıtı olan bir sorudur, ayrı ayrı çözümleri olan bir sorundur. Onu çözmeye çabalayanın kişiliğine bağlıdır bu durum. Şiir, yazarına kendinden söz eder gibi başkasından söz etme hakkını verir, böylece okur, şiirde kendini bulur, kendi sesini işitir. Başlıca şiir kitapları:* Düşler Gerçek Olurken *(1953)* İtiraf *(1957)*, Sana Şiirler *(1959)*, Bu Kenti Seviyorum *(1964)*, Yazlık Ev *(1972)*.

İŞTE ON ALTI YAŞINDA İNSAN

Genç kızlar neyi düşler
on altı yaşlarını sürerken,
Beatrice ve Zoya yaşlarındayken?

Tüm analar kızların kulağını büker:
Yaşamda karanlık merdivenler var,
her basamakta gözler üstünüzdeler...
Zahmetli işler var yaşamda,
üstlenmek zorundasın bunları bir bir,
çamur çirkef içindedir kasabalar,
köyler yitip gitmiştir.
Kalmalısın alımlı ve güzel
yakışıklı prensi kafeslemek için.
Bağırır analar: Mutluluk, mutluluk!
Mutluluk, nasıl olursa olsun!

Delikanlılar neyi düşler,
yabancısı oldukları düşlerin
durmadan ardından koşan delikanlılar?

Oğlum,
gündelik küçük üzüntüm benim,
benden kopmuş küçük yaratık,
orada surat asıp duran,
rüzgârların kavşağında dört bir yana sürüklenen,
on altı yaşındaki dinsizim benim, Hazreti İsa'm.

En gencimiz,
madem on altı yaşında,
ama gene de en yaşlımız,
yirmi yüzyıl tam.
Ve en günahsızımız,
onurların, suçların, hastalıklı taşkınlıkların
açtığı yaraların ağır kalıtıyla,
kendinden önce doğmuş yüreksizleri,
ötekileri kabullenmiş, hepsini.
İnanır yazgısının belirlenmiş olacağına...

Düş kırıklığına uğradı o,
istediği kadar içi dışı bilinsin dünyanın,
kolayca onu yok edebilmek için.

Tekrar tekrar söylenir ona:
"Mert ol! Yüce ol!
Bak Lenin'e, bak Botev'e
şu ölmüş büyüklere bak!"
Ona "komşuna bak!" denmez hiç
(çünkü birbirimiz için iyi düşünmeyiz pek).
Duygusuz, soğuk kalır
Hamlet'in önünde o.
Oswiencim'dir onu kaygılandıran,
Hiroşima'dır korku salan içine.
Tüm yara izleri, onlardan.

Otomatlarla, makinelerle, robotlarla,
vidalar ve yaylar arasında
rakamlar, dağ gibi rakamlar altında,
bir ruh arar kendi kendine,
kendi için
baştan aşağı
benzersiz olsun...

Nasıl deneyim kazanır insan
hiç yanlış yapmadan?
Onun zenginliği delikanlılık yaşından gelir,
bütün yanlışları gençlikten,
gelecekte ödeyecek onları nasıl olsa.

Vakti yoktur yaşlılığın
hem yanlış yapıp hem ödemeye.

Fazlasıyla iri, kırılgan,
yumuşak dudaklarıyla, ilkbaharı andıran,
arşınlar koca kenti,
kutsal evi gibi çağımızın.

Sallanır omuzda, dilenci torbası yerine
bir fotoğraf makinesi.
Gizler gözlerini kara bir gözlük altında
görünerek boşverir gibi
iyice gözden geçirmek için dünyayı
ve güneşi!
Kim olursa olsun, bozmadan istifini!
Ah, bu gözlükler!
Saygısızlığı korkak bir gözün!
Anları iğneler
mıknatıslı bir şerit üstüne.
Biriktirir öldürerek
kelebeklerini zamanın.

Ve biz, on altı yaşlarında, göz kamaştıran
tahtlar kurarız,
gelip otursun diye mutlu prensler.
Ve işte gene on altı yaşlarında vazgeçerler.
Ve gidip kaldırıma çökerler.
Atinalılar gibi, çıplak gökyüzü altında,
ve, alınları öfkeyle kırışık, tartışırlar orada...
Herkesin olan ve hiç kimsenin olmayan kaldırımın üstünde,
yalın, özgürce.

Dahası, on altısında aşık olurlar
ilk kez.
Sonraları birçok kez aşık olacaklar,
yaşamlarında bir tek kez
sevecek soydan
değillerse.
Vicdanlarında, eski hayaletlerin
kazırlar kökünü,
hayaletlerin kalıtımını.

Peki neyi düşler, on altısında delikanlılar?

Dolabını açıyorum, bir hırsız gibi,
üç asma kilit vurulmuş.
Bir albüm.
İlk sayfada,
ölen kedimizin resmi.
Sonra Rumen'in resmi, arkadaşı,
bir hoşça kal bile demeden ona
Cezayir'e gitti.
"Cehenneme kadar yolu var!" demişti homurdanarak.
Albümünde resmini saklamış gene de.
Guillaume Tell, Gagarin ve Beatles'lar...
(Onlar gibi kesmiyor saçlarını o da).
Bilyeler, elektrik teli ve uçak modelleri,
bir transistör.
"Vatan" başlığı altında toplanmış resimler,
başlıyor benim resmimle,
alınmış benden habersiz.

Şu anda, titreyen el midir,
yürek mi yoksa?

Bir liste: "Yapmamam gereken şeyler."
Bir dilek: "Benim hatamdı..."
Ve sonra resimler, yüzlerce.

Kendisi hiç yok, hiçbir yerde.
Bir seferinde demişti ki bana:
"Ben dıştayım.
Resmi çeken
gözükmez hiç."
Saklamamış mıyım aile albümünde
ondan birkaç resim,
yenilerden?
Sorguya çekiyorum bu yeni yetme yüzleri.
Nasıl da benziyorlar birbirlerine!
Ağır ağır, çizgi çizgi,
resmini ortaya çıkartıyorum yüzünün,
birden gözleri,
akıllı ve şakacı,
deler gibi çevrilince üstüme,
diyor ki;
"Yargılamayın
kişisel bir tavırla.
Biz bütün bir kuşağız.
Bizi gözlemleyin, hepimizi.
Sonra yargılayın bizi tek tek.
Zayıf ve yalnız insanlarız biz.

Ama her zaman olacağız birlikte
Sınıfımız, bir tekimizin bile
yüklenir yanlışını.
Sınıfımız, kutlar yaş gününü
bir tekimizin bile."

Öğle üzeri elime aldığım resimlerde,
işte dal gibi bir oğlan çocuk karaltısı
bir hayalet gibi alıyor çerçevede yerini.
Sessiz bir yakarış gibi..
Bir çocuğum kızgın yumruğuyla
yanakta ezilmiş bir gözyaşı gibi.
Benim ufacık koca oğlum!
Küçük şeyler içinde büyük sıkıntım benim!
Benim küçük kukla oyunum,
ana rolünü oynadığım oyun,
her şeyi önceden gören, sakınık ve kaygılı
çok bilmiş kadın rolü.
Sen süpürdün
tasasızlıklarımı benim bir bir
benim yaşamım değil
insan türü sürsün diye,
şimdi seninle erkekçe konuşmam gerekir,
artık bir ana gibi değil.
Başkaldırdın bana. Bir başarıdır bu!
Kurtuldun benden.
Eşitiz,
kardeşiz kaygılardan yana.

Bir acı var
senin köpre gözlerinde,
aydınlık ve yakıcı,
açlıktan, hastalıktan ya da ölümden
değil bu acı.

Merhaba, ruh kargaşası!
Düşünen varlığı bugünün, merhaba!
Diyeceksin ki bana bir gün,
bunca şiir içinde
sen hep yoksun
Nerdesin öyleyse? Ve sen kimsin?

— Yazanım ben,
Sofyanın bir kıyıcığında
beyaz boşlukta kalanım.
Şiirdir ortada duran.
En iyisidir yaptığımız her şey,
bizden de iyisi,
bizden de kalıcısı,
çünkü güzellikle başlıyoruz işe.
Çünkü başlıyoruz herkesin mutluluğuyla,
bizim mutluluğumuzla değil.
Bizden sonrakilerin.

Benden sonra sen,
sensin, bu kesin.

Çev. A. Kadir - Eray Canberk

BULGAR NAKIŞI

Ellerim yeterince güçlenince
avludaki kumları elemeyi bıraktım bir yana,
bu altın gibi avluda oturdum,
yaşlı kadınların, eski türkülerin arasına.

Küçücük dizlerimin üzerine bir kasnak kodular
parmaklarım arasına da bir iğne,
kızıl iplikli.
Sabahtı. Kanattım önce acemi parmaklarımı
bir keskin hançerle oynamışım gibi.
Ve birden bir gölgenin düştüğünü gördüm–
kanlı Peruşçitsa kilisesinin haçı.
Kanayan küçük parmaklarımla
bu örneği işledim telaşla.
Öğleyin ikinci bir haç düştü.
İşledim onu da.
Öğleden sonra bir üçüncü haç.
Ve bütün gece
yıldızlar gibi haçların düştüğünü gördüm.
Ve işledim kızıl iplikle hepsini.

İşte o zaman gülümseyen yaşlı kadınlar,
biliyormuşsun, dediler,
Bulgar nakışını
işlemeyi.

Çev. A. Kadir - Eray Canberk

MEÇHUL ASKER

Yontucular,
bu meçhul asker için bir anıt
dikeceğiniz zaman
askerin anasını unutmayın!

Meçhul ama gene de bir ananın oğludur o.
Meçhul ama sallanmıştır o da
bir ana kucağında.
Sizin için meçhul. Ama binlerce ölü arasında
ana tanırdı onu bir saç büklümünden.
Saç büklümü kalmadıysa
savaş alanında,
yavru kartalını tanırdı o gene de.
Çünkü gizler vardır analaın bildikleri
tanımak için meçhul askerleri.
Meçhul asker için dikilen anıtta
yüce ana eksik olmamalı.
Hep o kan olmalı taşın üstünde;
ananın kanı ve oğlunun kanı.
Küçükken ana dizinde
coşkuyla dinledikleri
türkülerin sıcaklığı akmalı
yiğitlerin dudaklarından...

Meçhul ama her yerde bir adı var.
Ana dudaklarında, anlaşılmaz söz olsun–
kayayı ışıldatan
o güçlü sevgi soluğu.
Ama asıl şey gözlerdedir.
İyi bakın,
birbirinin tıpkısılar. Ananın gözleri
ve oğlunun gözleri.
Biçimin ne önemi var. Alevdir bu.
Yansın ve can versin, arılık versin
taşa!.. Bulgar anasının
ve oğlunun, meçhul askerin,
bu özveri alevi...

Çev. A. Kadir - Eray Canberk

K E D E R

Ne çok keder bu ırmakta,
ne çok keder!
Nerden gelir bunca keder
tek bir ırmağa?

Hiçbir şey yok ırmakta, hiçbir şey,
eğilmiş yüzümden başka,
yüzümde hiçbir şey yok
iki gözden başka...
Keder yüklü iki insan gözü
bütün bir ırmağa yetti gitti...

Çev. A. Kadir - Eray Canberk

STANKA PENÇEVA

1929 yılında Sliven'de doğdu. Lise öğrenimini doğduğu kentte yaptı. Sofya Üniversitesi Rus Dili bölümünü bitirdi. İlk çalışmaları 1947'de bir gazetede yayımlandı. Sofya Radyosu'nda ve Halk Kültürü *gazetesinde ve bir dergide çalıştı. Şimdi* Eylül *dergisinde şiir bölümünün yöneticiliğini yapmaktadır. Duygusal bir şairdir. Şiirinin başlıca kaynağı bugünkü kadının derin sevgi duygularıdır. On şiir kitabından en tanınmışları* Evren *(1964),* Acı Ot *(1966),* Sonbahar Işığı *(1968),* Kum Çizgisi *(1972).*

ÖLÜMSÜZ ALEV

Dünyada en son savaş da sona erince
bir anıt dikilecek
meçhul kadına.
Bir taşın üstünde oturacak o
doğrulacakmış gibi
her dakka.
Altından olacak
beceriksizce kavuşturulmuş elleri
ve canlı bir yürek atacak
her parmak ucunda.
Ölümsüz bir alev açacak
ayaklarında,
güneş ışığında, fırtınada,
kızıl bir gül gibi;
çünkü dünyayı ısıttı o
ak göğsünde;
ölüm uyanırken uykusundan–
oklarla, kurşunlarla, atom bombalarıyla–
sürmeye çalıştı yeryüzünü,
ve tüm ulusları dünyaya getirmeye yeniden;
barış günlerinde, savaş günlerinde
hep canlı tuttu
yaşam kıvılcımını

Çev. A. Kadir Gülen Fındıklı

ANALIK

Şimdi sen bir inci istridyesisin.
Vakti gelince
bir bıçak delecek karnını,
çığlık atarak bir burgaca düşeceksin...
Ve ardından
görünecek bir insancık,
sıcak bir inci gibi
pırıl pırıl...

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Penyu Penev

1930 yılında Gabrovo'da doğdu. Sevliyovo'da okudu. İlk şiirleri 1944'te yayımlandı. Eşek Arısı *adlı haftalık dergide çalıştı. 1949'dan sonra, 1959'a kadar, on yıl, Dimitrovgrad kentinin kuruluşuna katıldı. 1959'da, orada, ruhsal bir bunalım sonucu kendini öldürdü. Şiirlerinde Mayakovski ve Vaptsarov'un etkileri görülür. Başlıca şiir kitapları:* Günaydın İnsanlar *(1956),* Biz Yirminci Yüzyıllılar *(1959),* Seçilmiş Şiirler *(1960).*

BİZ YİRMİNCİ YÜZYILLILAR

Ey, mirasçılarımız, torunlarımız,
sözüm sizedir:
Söylerim, öz
çağdaşım adına!
Sözüm, titiz bir atanın
sözüdür:
İnsan
yüreğinden
gelen...
Koparıp almadayız
çağın kayalarından
kıymık kıymık
biz mutluluğu...
Toplar onu yurdum
ekmek kırıntılarından
ve sindire sindire
içer onu
yudum yudum.
daha da mutlu olacak
yarın,
biliyorum;
yani
bizden
sonrakiler...

O zaman onlar
kıvançla
değer verecekler
emeğimize.
Ve kopacak bağırlarından
"sağolasınız!"
sesleri...
Çünkü biz
yürürüz şimdi
kan ter içinde,
zorluk selini
mahmuzlayarak..
Çünkü biz,
yola çıkmış giden
ilk izcileriyiz
tanyerinde
devrimin...
O güçlü,
o gürbüz
şafak
biziz:
Geleceğin ak tanı yani.
Almışız omuzlarımıza
hiç direnmeden
koskoca yükünü
yüzyılımızın
ve yürümüşüz dosdoğru...

Dünya görmemiştir
böylesini
hiçbir vakit.
Kim durmuş, hani,
böyle, nöbette
bizim gibi,
dimdik...
Yeni yeni
yüzyılların
kıyılarına
köprü olan
bizim kuşaktır
gene.
Bilmek nedenini
kurduklarının
tutkulanmaktır
en yüce
sevince.
Hiçbir zaman
hiçbir şeyle,
hiç kimseyle
değişemem
bu yüce
sevinci!

Çev. A. Kadir - Hasan Karahüseyinov

OTUZ KURUŞ

Bizim yemekhaneyi bilmeyen yok.
Tüm yapı işçileri toplanır burada.
Oturur, karınlarını bir güzel doyururlar.
Kimi limonata içer, kimi bira.
Ne lüzum var başka lokantaya gitmeye.
Hepimiz için, senin için, benim için,
girişin solunda, köşede bir büfe var:
Al istediğini, burada sensin satan,
hem bu iş öylesine basit ki,
ellerinden biri tezgahtar,
öbür elin müşteri.
Karşı masada bir küçük kutu var,
dükkanın kasasıdır bu kutu.
Diyelim, bir bira içtin,
kendiliğinden ödersin parasını,
gene verirsin kendi kendine
üstünü paranın.
Böylece kontrol eder seni
senin vicdanın.

Vicdanına bir kuşku girdi mi,
gider sorarım müdür David'e:
"Kasa durumu bugün nasıl?
Önemli bir açık var, değil mi?"
Ama o, gücenik azarlar beni:
"Amma yaptın ha, der,
bu kadar da hakaret olur mu?
Oysa ben, dün akşam, yaparken kasa hesabını,
bir kağıt parçası buldum kasada,
aldım kağıt parçasını elime,
utanarak bakıyorum kağıda,
okuyorum kağıtta şunu:
"Borçluyum on kuruş daha."
Borçlu işçi atmış imzasını da.
Yiyeceğini yemiş ve ödemiş,
ama çıkışmadı sanmış parası.
Baktım, kasada hiç açık yoktu.

İşte size bir adam,
çıkışmadı sanmış parası,
bir senet bırakmış kasaya.
Kutunun üstüne eğmiş başını,
müdür bugünkü parayı saymakta.
Hesap bitince parlar gözleri:
"Kasada otuz kuruş fazla.
Ne kadar mutluyum, sorma.
Sanki dünya kapitalizmi
tam bu saatte
yıkılmış gibi.
Gurur duyuyorum sizinle
ey yapı işçileri!
Ey Batı,
al dürbünü eline de bak,
ülkem benim ne denli zengin,
bu kadar değerli değildir
New York, Londra, Paris bankaları.
Yeni bir ahlâk kurulmuş
ve yeni insanlar yaşıyor
yurdumda benim,
yurdumun en büyük sermayesi
işte bu otuz kuruş."

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

AĞARIYOR DAR YOLLAR

Meydanlar ve sokaklar yok burada.
Henüz doğdu mahalle.
Evler var yalnız ve biten otlar var,
yemyeşil şavkır evlerin arasında biten otlar.
Bir de dar yollar var burada otların arasından geçen,
bir sürü yol, daracık, ak ve parlak.
Çıkarlar evlerden dört bir yandan kıvrılarak,
ulaşırlar evlere ve dururlar önünde kapıların.
Nice adımlar şakıdı
bu daracık yollarda.
Nice adımların duydu sesini
bu yollarda toprak.

Gelince buraya oturmaya yeni biri,
çıkar otların arasından bir daracık yeni yol.
Sanırsın bir yasa var ortada.
Ve anlarsın ki, her daracık yol
uzatılmış bir kardeş elidir
insanlara, dostlara.
Sevgiyle ve güvenle çalışarak
hazırlandı bu yeni yasa.
Ve gürleyen yüzyılımızda insan
insanı buldu burada.
Her zaman, her yerde hazırlayın bu yolları,
daha çok olsunlar, daha geniş,
her yerde hep böyle ak ve parlak.
Her yöne dağılsınlar bu daracık yollar,
iyi insanların oturduğu her yöne.
Bozmayalım bu yolları, koruyalım gözümüz gibi,
bu daracık yolları sakın otlar kaplamasın.
Düşman hep böyle korksun bu yollardan.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış G. Santoro

PETER KARAANGOV

1931 yılında Sandanski'de doğdu. Köylü bir ailedendir. Sofya Üniversitesinde Bulgar Filolojisi öğrenimi yaptı. Çeşitli edebiyat yayınlarında yazıları çıktı. Şimdi Bulgar Sineması ikinci genel yöneticisidir. Lirik bir şairdir. 1968'de Kış Pazarları *adlı şiir kitabıyla Yazarlar Birliği Ödülü'nü kazandı. Öbür şiir kitapları:* Yoldaki İzler *(1957),* Mevsimler ve Yolumuz *(1966),* Birden Bastıran Yaz *(1970),* Müzik Gibi *(1972).*

DİŞİ GÜVERCİNE KIŞ TÜRKÜSÜ

Saksı. Kış. Çığlar.
Bir güney çiçeği. Pırıl pırıl gözyaşı
pencere önünde,
tez yelin getirdiği ak güvercin.

Başlar gökten kente uçmaya
çölü aşmak için,
durgun buzdan koparılmış
yaşam kıvılcımı.

Dişi güvercinim, canım benim,
tatlı, sıcak soluğum,
kim öldürebilir seni,
kim oyabilir gözbebeklerini,
boynunu kim koparabilir,
kanatlarını kim?

Savaşlar, yüzyıllar süren Kartaca savaşları
geçer tarih alanlarından.

Seni vurdular.
Kurşuna dizdiler seni.
Düdük yaptılar senin kemiklerinden.
Az daha yitecekti toprağın tümü.
Ama yükseldi işte gene damlar.
İşte gene çatılara döndü
bir sıcaklık, bir koku.
Kur, dişi güvercinim, kur
nazik yuvanı.

Dişi güvercinim, canım benim,
dalgalanan mavi bayrağım,
kim öldürebilir bu günlerimi,
amaçlarımı, davranışlarımı kim,
sevgili ırmaklarımı kim kurutabilir,
Bistrizza'yı, Struma'yı,
dizelerimdeki karları kim eritebilir,
ikindi uykularımı kim?

Alnım yukarda, dimdik,
tarlalar arasından giderim.
Tüm canlıların yaşamı
ışıldar evrenimizde.

Yol almış giderim.
Yüceltirim boyveren insanı.
Picasso'ya varacağım, Louvre'a, yalınayak.
Ey, mahkum dişi güvercinim,
yalnız atlım!
Benim şu koruyucusuz gönlümden başka
yok hiçbir şeyim,
ama ben gene de savaşacağım,
senin uçuşunu,
senin zeytin dalını,
tapınak çatını
korumak için.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

NIKOLAY HRISTOZOV

1931 yılında Haskovo'nun Rakovski köyünde doğdu. Liseyi Haskovo'da okudu. Sofya Üniversitesinde Bulgar Dili bölümünü bitirdi. Moskova Radyosunda "Bulgarca Yayın Kolu"nda çalıştı. Sonra Sofya Radyosu'nda görev aldı. Bir süre Obzor *dergisinin başyazar yardımcılığını yaptı. Şimdi* Eylül *dergisinin başyazar yardımcısıdır. Başlıca şiir kitapları:* İlk Şarkılar *(1958),* Bayraklar Ağır Gelmez *(1965),* Uyanıklık *(1965).*

YURT

Ve iki yarımküre üstünde ışıldamakta
atom öğlesi yüzyılımızın.
Yarar yankılı sesim sarı sıcağı:
— Nerdesin biricik, canım Bulgarya?

Nerdesin?
Ben senin adını aramam,
boyun eğmez ruhunu ararım senin.
Çağıl çağıl akışını ararım,
tek ve ölümsüz kaynağını.
Senin özünü ararım,
özdeğini, yüzyıllardır seni yaşatan.
Ararım göğün altında havanı senin,
yıldırımların arasında ve rüzgârların.

Geleceği ararım senin yüzyıllarından gelen,
ararım küllerinde tohumlarını bugünün,
tek ve biricik kalasın diye her zaman,
toplarım yüzümde senin çizgilerini bütün.
İşte kesilir benim patikalarını,
bu dünyada yalnızlık çok zor.
Tek insan
yalnız kalabiliyor.
Ama halk
yalnız
kalmaz.

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

AKŞAM ÜZERİ

İki sevgili koşuyor sokak ortasında,
öpüşüyorlar, düş görür gibi, dupduru.
Tatlı esintisi vuruyor akşamın,
büyülü ve güzel.
Tramvaylar sanki uçuyorlar
kampana sesi gibi.

Oysa iki sevgili,
keserek ak izleri,
sokak aralarını, çayları, bi sürü şeyi
kesip geçerek
ve aşarak kar kümelerinden
ve kara katran kapılardan,
taptaze serinliğin çemberini
kırarak...

Geçiyorlar,
aslında şunu anımsatmak için sadece:
Bu evren
sonsuza dek
genç kalacak...

Çev. A. Kadir - Hasan Karahüseyinov

B A R I Ş

Havada sonsuz
yankılanan bir ses duymuyor musunuz?
Bu ne yeldir, ne bir kuş.
Bir başka şeydir, bir başka.

Pırıl pırıl ve yumuşak
bir yaklaşım uyandırmıyor mu sizi?
Bu ne bir ayak sesidir, ne bir fısıltı.
Bir başka şeydir, bir başka.

Yanınıza inmiyor mu
bir aydınlık, rahat, duru?
Ne bir düştür bu, ne bir anı.
Bir başka şeydir, bir başka.

Görmüyor musunuz
sımsıcak kucaklaşmasını bakışların?
Birbirine sokuluşunu
güvenle ışıyan yüreklerin?
Ve silâhtan kurtulan ellerin
vaklaşmasını birbirine?

Ah, bir şey duymuyorsa eğer hiç kimse,
bir şey görmüyor, bir şey beklemiyorsa,
demek henüz çok uzaklardadır, çok,
o evsiz barksız dolaşan umudu
dünyamızın...

Çev. A. Kadır - Hasan Karahüseyinov

PIRVAN STEFANOV

1931 yılında Sofya'nın Çepırlyansi köyünde doğdu. Liseyi Godeç'te bitirdi. Sofya Üniversitesinde Slav Filolojisi okudu. İlk şiiri 1949'da yayımlandı. Öğretmenlik yaptı. Halk Gençliği *gazetesinde ve* Gençlik *dergisinde çalıştı. Başlıca şiir kitapları:* Şahin Türleri *(1956),* Uyanan Stepte *(1957),* Öfke ve Sevinç Şarkısı *(1958).*

SORULAR

"Neden kuşlar yalınayak gezer, baba?"
"Neden ağaçlar sarsar rüzgârı?"
Neden? Neden? Neden?
Rahat bıraksana beni.
Terbiyeli bir çocuk
olamaz mısın sen?

Kes artık!
Ben istedim mi kendi çocuğumun
böylesine korkunç kaderi olsun?

Bağışla beni, kızım.
Ben... Acımasızdım.

Şimdi boyuna sorular sorarsın,
ve eziyet edersin başkalarına,
ama yarın gereceksin kendi kendini
sorular çarmıhına.
Ve göreceksin ne denli zor,
ne denli acımasız zor.

Telâşımız kurtarmak içindir seni.

Şuydu babalarımızın verdiği ders bize:
Çekip büktüler kulaklarımızı
biz onların erdemlerini anlayana dek,
ve biz artık sorular sormayınca
rahat bir soluk aldılar.

Sen de böyle olasın istemem!

Sor sorularını!
Terbiyeli çocuk olma.
Sor herkese!
Kuşlara sor!
Düşlerine sor!
Sor oyuncu avuçlarında pırıl pırıl yanan
o güvenilir gelincik böceklerine bile.

Ve dilerim, sorularının korları
dudaklarında küllenmesin hiçbir zaman.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Slav H. Karaslavov

1932 yılında Plovdiv bölgesinde, Debur köyünde doğdu. Purvomay kasabasında okula gitti. Sofya Üniversitesinde Slav Filolojisi bölümünü bitirdi. "Bulgarski Pissatel" yayınevinin şiir bölümünün yöneticiliğini yaptı, daha sonra "Ulusal Gençlik" yayınevinin yöneticisi oldu. 1972'de Bulgar Yazarlar Birliği Genel Sekreterliği'ne getirildi. İlk şiirlerini 1954'te yayımladı. Son yıllarda tarihi roman alanına girmiştir. Başlıca şiir kitapları: Katı Toprak *(1962)*, Zamanla *(1966)*, Beni Olduğum Gibi Kabul Et *(1967)*, Bir Erkek Çocuğu Doğunca *(1969)*, Hiç Uzaklaşmasam *(1970)*, Gölgeler Bizimle Geliyor *(1972)*.

EKMEK

Yıldızlar erir gider,
toprak sulara gömülür,
gözler solar karanlıkta,
ama tohum,
o körpecik tohum,
o dayanıklı tohum,
fırdöner herdaim,
yayılır herdaim yeryüzüne,
büyür tarlalarda ve dönüşür
her zaman her yerde var olan ekmeğe,
o körpecik tohum,
o canlı tohum.

Kadın teninden ak ekmek,
andına bağlı ekmek,
günlük ekmek, kara ekmek,
kenetler birbirine daha sıkı
zalim diktatörlerin öfkesine
meydan okuyacak kolları,
günlük ekmek, kara ekmek.
Gözlerimizde yatar
görüntüsü ekmeğimizin
yusyuvarlak.

Yürüdün tozlu yollarda,
yürüdün gittin,
ama yenilmedin hiçbir vakit,
hep parladın, hep parladın, hep parladın.
İnceciktin, körpeciktin,
yaşam boyunca yayıla yayıla
yürüdün gittin.

Sıkıntıları üstünde ordumuzun
parlar görüntüsü ekmeğimizin.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

OĞLUMLA KONUŞMALAR

1
Yıpranmış çan gibi
ses çıkartan
insanlar
sanma
güçlüdürler,
oğlum.

Güçlüler
dağ gibi
de olur,
dağ gibi
sessiz
ve ketum.

Hain, kaba
davranışta
sanma
güçlülük var.
Acı tadında ara
sen onu
gözyaşının
ve utangaç bir gülümsemede
ara.

Güçlülük,
meyveyi,
yavrucuğum,
besleyen
görünmez
minnacık
kökte.

Daha çok
acı çeker
başkalarından,
güçlü olan.
Çünkü taşır
yüreğinde
acılarını, sevinçlerini
tüm dünyanın.
Güçlü,
bilir misin,
neden güçlü?
Hem ağlar
hem türkü söyler
de ondan.

2
Yaşamadasın, oğlum,
uzaya ilk gidenlerin çağında,
işte önünde bir sürü yol var,
yat batan güneşlerin morluğunda,
yat bulutsuz göklerin altında,
yat yatabildiğin kadar,
sereserpe,
türküler çığırarak.
Karıştırırken kitaplarını bir gün
diyeceksin acıyarak:
"Makinelerden hiç söz etmedi bana,
söz etti hep kara öküzlerden,
ihtiyar bunak..."
Başının üstünde antenler
yükselip sallanacak,
televizyon
kırpacak
gözünü.

Ulaşacaksın yıldızlara,
ta göklere–
yakışıklı,
boylu boslu
ve de güçlü.

Ölçeceksin
upuzun yolları
dakikalarla,
saniyelerle.
İnsanlar
unutacaklar
paslı asker miğferlerini
kırlarında Trakya'nın.
Çürüyecek
olduğu yerde
eski günlerin
tahta sabanı.
Oğlum,
ben makinelere karşı değilim.
Ama çocukluğumda
ben sadece,
elimde kırbaç,
arkasında bir sabanın,
dolaştım durdum.
Bir öküzün gözüydü
benim televizyonum,
uysal,
ıslak.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Andrey Germanov

1932 yılında Varna'nın Yavorovo köyünde doğdu. Liseyi Dilgopol'da bitirdi. Sofya Üniversitesinde Rus Filolojisi okudu. Halk Gençliği *gazetesinde, Dimitrovcu Komünist Gençlik Birliği Merkez Komitesinde,* Çağdaş *dergisinde çalıştı. Şimdi* Alev *dergisinin yöneticisidir. Bulgar şairleri içinde, Levçev, Basev, Damyanov ve Karaslavov gibi şairlerin oluşturdukları "Orta Kuşak" diye adlandırılan gruptandır. Başlıca şiir kitapları:* Filizler *(1959),* İşçi Treni *(1962),* Beni Unutma *(1967),* Kızgın Güneş *(1969),* Köprü *(1970),* Çorak Toprak *(1975).*

ŞİİR

Usta avcı uçarken vurur şahini,
doldurup içini asar duvara
korumak için o güzelim canlılığını.

Kopartır güzel bir gülü doğa bilimcisi,
boğar iki kurutma kâğıdı arasında,
kokmaz gül, ama ne yazık, kalır sonsuz!

Yaşadığımız dünya öldürür ozanlarını,
sonra bronz ya da mermer anıtlarını diker onların
ve alanlarda yeniden yaşatır onları.
Ölümsüz olurlar böylece,
ama daha önemlisi
zararsız.
Ama ölümsüzler talihsizdirler,
çünkü ölümsüz olmak için ölmek gerek.
Ölümsüz ün her zaman ölüme bağlı.

Kendi düşüncelerimi de vurdum uçarken.
Beceriksiz sözcüklerle bağlıyorum onları
ve gömüyorum ölümsüz mezarlara.

Kendi aşkımı inceliyorum iyicene
ve anısını saklamak için öldürüyorum onu
ve saklıyorum gelecek yıllara.

Soğukkanlılığıyla bir doktorun
kesiyorum mutlu, tertemiz duygularımı
ve öldürüp ölümsüz kılıyorum onları,
çünkü öldürücüdür
her ölümsüzlük.

Ey düşüncelerimin yoksul kuklaları,
uçup giden duygulardan, yumuşak sevgilerden,
o gençlik günlerimden bana ne anlatacaksınız,
ben yaşlılıktan
böyle ikibüklüm
olmuşken?

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Evtim Evtimov

1933 yılında Petriç'te doğdu. Daha öğrenciyken şiirler yazmaya başladı. Şiirleri ilk kez 1951'de yayımlandı. O zamandan bu yana günlük ve süreli basında etkinliğini koruyor. Halen "Halk Gençliği" yayınevinin yöneticisidir. Başlıca şiir kitapları: Açık Gözkapakları *(1959),* Dorukların Altında Salıncak *(1962),* Pirinlere Şarkılar *(1964),* Sevgiye Sevgi *(1966),* Buruk Şarap *(1975).*

ANTON UN DÜĞÜNÜ

(Anton Popov, kurşuna dizilmeden önce, zindan hücresinde evlendi.)

Düğün başlıyor işte, Anton!
burada ölümdür şimdi sana
tanık ve sağdıç,
düğün şekeri falan bekleme ondan,
avuç avuç serpeceği şeker değil,
olsa olsa birbiri peşi sıra kurşun.
Melnik şarabı değil
bardaklara lıkır lıkır dolduracağı,
kırmızı şarap değil, senin kanın.
Düğüncüler kaldırıp göğe dek kadehleri
sağlığına içecekler kafesteki arslanın.

Yanı başında bir gelin ve de dul,
gözleri iri iri,
yanakları kansız.
Solda sen,
hem canlı,
hem cansız.
Hadi, öp kadınında sımsıcak hüznü,
ananı da öpebilirsin onda,
öpebilirsin onda yarınki günü.

Ötede bir manga sıralanmakta
–doldur ve kapa!
Bu komut handiyse işitilecek.
Düğüncüler bir kanlı horoya hazır.
Handiyse düğünlük ak mumlar
seni örtecek toprağa dikilecek.

Ve ölümsüz kalacaklar doğmadan
bir oğlan çocuğun,
bir de kızın, aydan bölünmüş.
Yani ninnisiz beşiksiz bir aşk.
Yani başlamadan biten bir düş.

Ama sen dik tut başını, sevin gene de,
bir atış poligonunda dönüşeceksin bir yankıya,
hiçbir vakit düğüne kalkmaz bir korkak
götürülürken kurşuna dizilmeye.

Çev. A. Kadir - Fahri Erdinç

Pavel Matev

1934 yılında Stara Zagora'nın Orizova köyünde doğdu. Sofya Üniversitesinde Bulgar Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. Yazıları 1947'de yayımlanmaya başladı. Bilim, Sanat ve Kültür Kurulunda, Senaryo Kurulunda çalıştı ve Eylül *dergisinde başyazarlık yaptı. Bulgar Yazarlar Birliği Yazmanlığı'nda ve Sanatlar ve Kültür Kurulu Başkanlığı'nda bulundu. Erkekçe ve ölçülü bir coşku, günümüz dünyası üzerine derinlikli düşünceler ve vatandaş sorumluluğu taşıyan ödev duygusu şiirinin ana çizgileridir. Şiir kitapları:* Sıralardan *(1951),* Aydınlık Günler *(1953),* Ödev (1955), İnsanların İnancıyla *(1959),* İnsanca Sıkıntı *(1960),* Soy Kütüğü *(1963),* Birikmiş Suskunluklar *(1973).*

ŞAİRİN CEHENNEMİ

Gömülmüş olayların yankısı
şölenler, düğünler, mutsuzluklar,
kırlar, utkular, öldürülmüş olanlar,
hep peşimden geliyorlar.

Durmadan yardıma çağırır beni
bulutlarla çevrili ay,
dünkü savaşların yaraları
ve kederli dostluğu bir kadının, güzel mi güzel.

Çıkar karşıma gururlu salkımsöğütler,
çiçeklenip kurşuna dizilmişlerin üstüne,
ama bunlar daha çok defne,
hazırolda, dimdik, nöbetteler.

Haykırır durur güney yıldızları da.
Akçıl yapraklar döker gizlerini bir bir.
Herkes benim gerekli sözümün peşindedir,
ama bir şey bulamazlar dilsizlikten başka.

Büyük iç sıkıntım benim–
yürek–
çeker beni gerilere doğru...
Dilsizlik, şairin korkusu,
dilsizlik, korkunç cehennemi şairin.

Çev. A. Kadir - Eray Canberk

Lubomir Levçev

"Nisan Kuşağı" adlı genç yaratıcılardandır ve ünü çok yaygındır. 1935 yılında Troyan'da doğdu. Sofya Üniversitesinin Tarih ve Felsefe Fakültesini bitirdi. Halkın Gençliği *dergisinin yazı kurulunda ve Sofya Radyosunda çalıştı. 1970'te haftalık* Edebiyat Cephesi*'nin başyazarı oldu ve ayrıca toplum hayatında etkin bir yer aldı. Şimdi ise, Sanat ve Kültür Komitesinin ikinci başkanıdır. Lübomir Levçev, bir yandan yeni temalar sokarak ya da bilinen sorunları yeni bir biçimde inceleyerek, bir yandan da aralıksız aramalarla yeni anlatım biçimleri bularak Bulgar şiirini zenginleştirmiştir. Çağının olayları karşısında telâşsız bir seyirci gibi değil, tam tersine, olaylara katılarak yaşar. Mısraları coşkun, renkli ve erkekçedir. Svintilla, Levçev için şunları yazmaktadır: "O, Mayakovski'nin ilkesine uyarak, şiiri avazı çıktığı kadar bağırmakta ve Vaptsarov'un sokaklardaki konuşmalarını kullanmaktadır." Levçev, şairin, "seçkin azınlık"tan olduğu kavramına karşı çıkmıştır. Şiir kitapları:* Yıldızlar Bana *(1957),* Her Zaman İçin *(1960),* Durum *(1962),* Ama Yaşlanmadan Önce *(1964),* Yan Tutma *(1966).*

TU 134 E DEYİŞ

Uçuyorum.
Koşuyorum ardında Rus şafaklarının.
Yanıyorum Sibirya şafaklarında.
Takırdar düşüncelerim
silâh sesleri gibi.
Devrim,
sana teşekkür ederim!
toplumsal,
teknik,
siyasal,
şiirsel
geçmişim ve geleceğimsin sen benim,
ben senin canlı etin,
yanıp tutuşan.
Aşağıda, yeryüzünde, kavşaklar söner ağır ağır.
Ve yukarıda, gökyüzünde,
bir kavşak ağarır,
yıldızlardan.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

ÇANDİ ÇOK

Uçuyorum,
uçuyorum, zaman biçiminde,
tek bir yörünge üzerinde,
dönüşsüz.
Ara sıra konu ortasına nişan alarak dümdüz.
Ve ara sıra,
kaybolmuş kurşun,
soluk duman.

Geçiyor günlerim.
Geçiyorlar hayranlıkla seyrettirerek
Kodjuraho tapınağının yıkıntılarını.
Resim çektiriyorlar Taç Mahal önünde.
Dolaşıyorlar aylak aylak
Djamuna nehri kıyılarında,
rüzgârın külleri savurduğu, ölü brahmaların çürüdüğü.

Ve birdenbire,
seni duyuyorum,
bana dokunan seni,
sevgilim...
Ay Pazarının küçük dilencileri
arkadan geliyorlar
dokuna dokuna eline,
ey yabancı,

cüzzamlı parmaklarıyla elliyorlar elini,
veremli parmaklarıyla.
Nasıl koşuyorlar arkandan,
farkında değilsin belki de,
nasıl yalvarıyorlar sana:
— İki rupiye!
— Bir tek!
— Bir cıgaracık hiç olmazsa!
— Bir izmarit bari!
Ve senin bana dokunduğunu duyuyorum yeniden...
— Bir aşk!..
— Bir tek aşk!..
— Bir küçücük aşk!..
— Hor görme bunu!..
Ve ben tüm seninim.
Ve senden başka hiçbir şeyim yok!

Senin için aşırabilirim
Ay Pazarından bir ay
ve ne istersen...
Kaynaşır burada
muz satıcıları,
kaynaşır Hind fakirleri
kobra yılanlarını büyülemek için
burunlarından ıslık çalarak,
ve çek çek sürücüleri,
ve külden başları örten azizler,
yok olmuş külden insanlığı...

Çandi Çok'ta,
Ay Pazarında,
hiç mi hiç bilinmez
kim zengin,
kim fakir,
ve sonunda
kimin
dilendiği.
Gör ve kucakla
Allan Ginsberg gibi,
irinli ekmek kabuklarını, bulaşıcı yaraları
ve Bengal'in mültecilerini...

Neden?
Suçlarını bağışlatmak için mi yoksa
altın babalarının yurdu
Amerika'nın,
o dilencinin..

Sevgilim,
sana Ay Pazarından
bir iççekiş getireceğim
tam üç bin yıllık.

Çev. A. Kadir - Ali Meriçboyu

KAN DOLAŞIMI

Bütün dünya öğrencileri,
kavgacı öğrenciler,
geldiğinizi görürüm sizin bir araya,
orada, Tokyo'da,
yumuşak
narin,
yırtıcı,
betondan Tokyo'da,
tam göbeğinde zelzelenin.

Öğrenciler,
başlarında kankırmızı miğferleri,
işçiler gibi,
kankırmızı kalkanları ve bayraklarıyla...
Al gladyatörler,
sizin arenanız bütün dünya!
Duyarım işte buradan
kaynaşan sesinizi, sonsuz bir yankıyla:
— Merhaba, uygarlık!
Ölüme gidenlerden sana bir merhaba sarkıttık!
Gelir size doğru
oluk oluk
bütün dünyanın canavarları,
soylu mavi miğferleri,
mavi kalkanları,
mavi kargılarıyla.
(Gökyüzü bile şu sıra bulutlarla örtülü, ne yazık!
Rengine sadık olmayan, namert gökyüzü!)
Ve dalaş boşanır zincirinden,
kinci,
barbar.

Al sel, mavi sel
gelir karşı karşıya.
Geçmişle gelecektir bu karşılaşan.
Bu gürleyen saf kanla bozuk kan.
Kan dolaşımı, kavga.

Ve cesetler uzanır yenibaştan
kaldırımlara,
kankırmızı.

Neden ölürüz,
dostlar,
kardeşler,
neden?

Çünkü birinin atılıp ortaya
çözümlemesi gerek
özgürlük sorununu.
Çünkü birinin,
canını esirgemeden,
kavuşturması gerek ışığa
insanlığın özünü.

Bütün dünya öğrencileri,
kavgacı öğrenciler,
son sınav saati
çalmadı daha.

Çalacak ama!

Çev. A. Kadir

VATAN

Sonra birden
tropik bir ay yükseldi,
koskocaman.

Yok canım!
Ay değil bu.
Aleksandr Nevski'nin* altın kubbesi,
vatanımın altın göğü.

Sen benim tek tapınağımsın,
ey vatan,
sen bu karmaşık dünyada
bana yol göstermeye geldin,
beni bir kez daha kurtarmaya...
Sağolasın!
Ben henüz sana layık
tek bir satır bile yazmadım.

Oysa sen
tanrılar yarattın
ve Bogomil'ler**
ve alfabeler
ve komünler...
Senin havanı
boşuna mı soludum?
Ben, her yerde
ona buna
sevgilerini sayıp döken
geveze aşıkları sevmem.

* Sofya'da bir büyük altın kubbesi olan anıtsal kilise.
** Onunucu yüzyılda toplumsal ilerici fikirler taşıyan bir Bulgar akımı.

Ve seni, Bulgaristan'ım,
sevmeyi
meslek edinenleri
hiç sevmem.
Onlar överler seni
pazarda
malını öven satıcılar gibi.

Ben senin aşığın değilim,
bir askerinim ben senin.
Ve benim türküm
bir şahlanıştır daha çok,
bir çığlık.
İşte asker andımı içiyorum:
Benim yaşama
mutluluğum
sana kul olma
mutluluğudur.
Nasıl bir atom
benzerse güneş sistemine,
öyle benzemek isterim
ben de sana.
Balkanlar kadar sert,
Pirinler kadar keskin,
Misya ve Trakya kadar cömert.
Nasıl senin özgürlüğün
ayrılmazsa
öbür özgürlüklerden,
ben de öyle ayrılmamak isterim
senden.

Çev: A. Kadir Gülen Fındıklı

YILDIZ YOLU

Karşılaşacağız Pire'de, bir handa,
siz–
    iki görüntü
ve ben–
    hâlâ sağ.
Mumlar ağlayacak şişeler üstünde
ve şarap akacak kankırmızı.
Sen, Odysseus, sen geleceksin önce,
soracaksın Ithaka yolunu...
Ama daha erken.
O ne.
partizan ceketinin altında
tamam,
bir açık yara...
Sonra sen, Çild Harold, geleceksin sen de.
Öç almak için
kaldıracaksın kadehini
seni vatanının kıyılarından
uzaklaştıran
o yola.

Ee, baylar...
Şimdi sıra bende.
Kaldıracağım kadehimi
dünyamıza

ve bu dünyada
seçtiğim yollara...
Şimdiye dek hiçbir siren
almadı aklımı başımdan
ve ben
boyun eğmekten çok uzağım kedere.
Ama gene de,
yüreğimdesiniz
ikiniz de–
sürekli arayıcı
ve sürekli göçmen–.

Kaçıyorum
yağma eden,
yakıp yıkan,
kan döken,
altüst olmuş
bu dünyadan.
Ne zaman
geriye giden
bir yol bulsam,
içimde bile
olsa o yol,
yakıyorum o yolu
hemen.

Bir arayıcıyım ben de,
arıyorum geleceği.
Sosyalizmdir benim İthaka'm.

Dolaşacağım durmadan,
ölceğim üç yüz kez.
Ama o,
sadık Güzellik,
ben gelinceye dek
bekleyecek...

Benim yolum,
ne çöllerden geçer,
ne denizlerden...
Devrimden geçer
benim yolum.
Kadehimi kaldırıyorum senin adına,
hâlâ yanan ışık!
Senin adına,
yıldız yolu!

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

VLADIMIR BAŞEV

1935 yılında Sofya'da doğdu. Üniversitede Bulgar edebiyatı öğrenimi yaptı. Üniversiteyi bitirdikten sonra, gazetelerde yazı işlerinde çalıştı. Şiirlerini 1950'de yayımlamaya başladı. Günlük yaşama kentli gözüyle bakan şiirler yazdı. Bütün gücünü sosyalist idealin hizmetine vermiş bir kuşakla ve yeni bir sosyalist edebiyatla büyüdü. Şiirlerinde yiğitlik, iyimserlik, umut ve sevinç ağır basar. Çalışmalarının bir bölümünü de şiir çevirilerine vermiştir. 1967'de bir otomobil kazasında öldü. Başlıca şiir kitapları: Üstün Çekim *(1960),* Demir Çağ *(1962),* Yaş *(1966),* Atölye *(1967).*

YANSIMA

Hiçbir şeyimiz yoksa bu dünyaya verecek
neden doğduk?

Biz, ölümsüz büyüklerin
ne ününü isteriz, ne kaderini.
O bilinmeyen kadının
yumuşaklığıdır
bizim istediğimiz,
ilk kez ülkemizin güzelliğini
ipekten ve ekmekten
dokuyan.
Bize daha çok,
yetenekli eller gerek,
ilk kez bir tahta parçasını
ince ince oyarak
renkli türkülere dönüştüren.

Biz, ölümsüz büyüklerin
ne ününü isteriz, ne kaderini.

Bir kuşağın minnet borcu
yeter bize.
Kolyo Fitçeto gibi
insanların yeteneğidir
bizim istediğimiz,
sessiz taşlara
ve yüreklere
sevinç dolduran.
Manol ustanınkiler gibi
iki kanattır

bizim istediğimiz,
uçmak için
sesten daha hızlı,
atmacadan daha atılgan.

Bir kuşağın minnet borcu
yeter bize.
Biz gerçekleştirmek isteriz
bir tek düşü.
İsteriz bir orman olmak,
hain rüzgârları kıran.
İsteriz yağmur olmak,
yağmak buğday tarlalarına.
İsteriz olmak
taze ve tatlı
bir somun ekmek.
İsteriz kovmak acılarını
acı çekenlerin,
kazanmak isteriz yitirilen toprakları,
isteriz yok etmek tüm hastalıkları.
İsteriz dönüştürmek korkunç atomu
milyarlarca ışığa.
İsteriz biz,
gerçekleştirmek sadece
yiğit bir düşü,
ki öldüğümüzde,
ki toprak altında,
o büyük insanların yanında
olsun yerimiz.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

DAMYAN DAMYANOV

1935 yılında Sliven'de doğdu. Babası öğretmendi. Sofya'da Bulgar filolojisinde okudu. İlk yapıtları Sliven'de Eylem adlı gazetede çıktı. Halkın Gençliği gazetesinde yazarlık yapmaktadır. Yeni kuşak şairleri içinde en lirik olanlardandır. Başlıca eserleri: Lirik Şiirler *(1962)*, Mutluluk Şiiri *(1963)*, Ot Gibi *(1966)*, Dün Aynı Saatte *(1971)*, Dünyaya Yakarılar *(1973)*, Neşeli, Kederli ve Açık *(1974)*.

KUMSALDA

Yatmadayız şu düz kumda,
giysilerden, süsten püsten, belirgin tutkulardan soyunuk,
tüm kalleşliklerden, kuşkulardan boşalmış.
Hepimiz aynı biçimde çıplak, hepimiz aynı biçimde gülünç,
maymun çocuklarıyız, eşit haklara sahip,
henüz doğmamış, günahsız çocukların babaları.

Mide bulandıran alt üst sorunu yok burada.
Bencillik denize gömülü.
Yanılgı falan mı bu yoksa,
yoksa uykudan mı uyandım,
tam açık değil.
Deniz bizi yeniden doğurdu, belli.
Bir yer ayırmış burada herkese
bize hep dar gibi gelen toprak.
Şu yılışık gülümseme, şu duruş, şu bir iki belirti
gösterir sana ezen kimdir, ezilen kim,
kimdir küçük bir dalavereci.

Ama bu görüntü bir saniyecik sürer sürse sürse.
Ağır bir çalkantıyla dalgalar gelir,
bütün izleri siler süpürür.
Kum gene dümdüz, tertemiz hiç çiğnenmemiş gibi.
Anladım, en insansal denizdir,
sonsuz bir gerçek gibi bizi bekleyen deniz!
Ne güzel şey kumsalların olması,
oralarda hepimiz, ama hepimiz eşitiz.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

CENNETE GİDEN YOL

Bin beygir gücüyle atılırlar ok gibi
lüks arabalar Varna yolunda.
Kara, ak gömlekler uçuşur,
bikiniler, hasır şapkalar,
göğüs bağır açık giysiler uçuşur,
uçuşur sonsuz bir kalabalık
kahvelere, kabarelere doğru.
Ve telaşlı tekerlekler önünde,
ve yırtık pırtık rubalar içinde
köylü kadınlar dönerler işten,
yüzleri kırışık,
çapaları ağır.
Kaba kunduralarıyla döverler toprağı.
Ve gözleri bir orda bir burda,
bakarlar çiğnenmemeye.
Ne dersiniz, bu kadınlar biliyorlar mı
şu uçsuz bucaksız yeryüzünde
daha neler, neler vardır
üzüm bağlarından, kara kışlardan gayrı...

Atılırlar ok gibi bin beygir gücüyle lüks arabalar,
sonra yitip giderler sonsuzlukta.

Belki bu köylü kadınlar şöyle düşünüyorlardır;
"Herhal bu yol cennete giden yoldur."
Oysa benim düşüncem başka:
Ey, başörtüleri kaymış, çapacı kadınlar,
sizin ne farkınız var meleklerden.
İşte ayaklarınız kan içinde.
Bir cennet varsa eğer,
oraya sizin girmeniz gerek ilk önce.
Ama cennet mennet yok!
Sadece yol var,
sadece arabalar var,
kızgın güneş var sadece!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

ESKİ ARKADAŞIMIN KONUĞUYUM

Sanki kimse yok karşımda...
Duruyorsun bir taş gibi,
soğuk, erişilmez, uzak...
Neden geldim bu akşam sana?
Neden geldim sahi?
Beklenmedik anlar vardır ya,
bir yılan gibi birden sokulup içimize
deşer gizli diliyle eski yaralarımızı,
ben o yalancı, o kalleş acıyı duydum işte.
Ve geldim kardeşçe konuşacak
bir dost bulmaya.
Oysa karşımda ne gördüm,
bir kibir, bir kasıntı.
Piponu ustalıkla tüttüre tüttüre
fısıldıyorsun dudaklarının arasından:
"Vaktim yok başımı kaşıyacak,
bir türlü çıkaramıyorum yaşamın tadını.
Bak şu tavandaki avizeye,
bilir misin kaça patladı?"

Ve bakarsın suratıma öküz gibi.
Bense, ey sevgili dostum,
kendi kendime diyorum vakit geldi
o küçük odayı anımsamanın, o tavanarasındaki,
o öfkeli, o güzel
"Son Çarpışma" şarkısını birlikte söylerdik hani.
Cigara dumanları arasında bakıyorum sana,
alacakaranlıkta gözlerim yaşarıyor.
Belki dumandandır.
Hayır, hayır,
hayır, sevgili dostum.
Ağlıyorum.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış - G. Santoro

ÖZGÜRLÜK

Özgürlük,
ne bilginlerin dediği gibi
kuru bir sözcüktür,
ne de
halk dalkavuklarının savladığı gibi
kesin bir buyruk.
Bir erdemdir o, düpedüz,
gözünü budaktan esirgemeyen,
geleceğin özüdür
ve tohumu.
Bir gömlekte açılmış kurşun deliğidir
ki içinden
arkadaki güneşi görürsünüz.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Lıçezar Elenkov

1936 yılında Vidin'in Gorni Lom köyünde doğdu. Liseyi Vidin'de okudu. Sofya Üniversitesi Bulgar Filolojisi bölümünü bitirdi. Sofya Radyosunda çalıştı. 1976'da Yazarlar Birliği'nin Dış İlişkiler Sekreteri oldu. Bulgar-Sovyet Dostluk Dergisi*'nin de yöneticisidir. Başlıca şiir kitapları:* Dikine Kentler *(1967),* Kurtarılan Alan *(1973),* Granitten *(1975),* Sıfır Kilometre *(1976).*

S A A T

Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman,
[nice nice zamanlar...

Her şey yitiyor, her şey geçici, diyor düşünürün biri.
Her şey geçicidir bende, diyor alçakgönüllü kişi.

Her geçici şeyi seviyorum, diyor genç kadın.
Her geçici şeye iğrenerek bakıyorum, diyor kendini beğenmiş ozan...

Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, nice nice zamanlar...

Geçmişim yok, diye tıslıyor karşımda sapkın.
Kendimin tek kendisi var, diyor usta sanatçı.
Benim varım yoğum sen ve oğlun, diyor ana gözleri.
Benim varım yoğum sizsiniz, diyor ölmüş kahraman
ve kalkıp kuruyor
saati...

Çev. A. Kadir - Hasan Karahüseyinov

MATEY ŞOPKIN

1938 yılında Tırnovo'nun Dolna Lipnitsa köyünde doğdu. Sofya Üniversitesinin Bulgar Dili bölümünü bitirdi. Üniversiteliler Kürsüsü *gazetesinde, Sofya Radyosunda, Halk Gençliği yayınevinde ve* Edebiyat Cephesi *gazetesinde çalıştı. Halen, Yazarlar Birliği sekreterlerinden. Başlıca şiir kitapları:* Yirminci Bahar (1959), Akşamleyin Kar (1966), Terazi (1971), Kalkan (1974), Şeref Alanı (1978).

HER ŞEYE KARŞIN

Her şey tersine dönse de, kalabilirsin sen gene.
Böylece kalabilirsin, ta sonuna kadar:
Sızılara dek kaygılı öz niteliğinle,
arı duru kanınla, kızgın kanınla...

Karşı kasırgalar gürlesin varsın.
çatlasın varsın göklerin kubbesi,
varsın dev gibi korkunç dolular
bolluğun meyvesini çamurlara bulasın.

Olabilir her şey. Doğa da zaten
çok güzel ve de korkunç hakları var.
Yaşamımızda yok ki kışsız ilkyaz,
taşların altında gür ot bitmez.

Yüz yıllık kartal nasıl düşer bak,
orada, son çizgisinden, ta yücelerde,
düşer şarkısız türküsüz, yiğitliği yok,
ama öldüğünde kartaldır gene.

Hızla göçüp giden bu karmaşık yaşamda,
bu kaygılı, bu uzaysal yüzyılda,
tüm vurucu dönüşlere karşın
sonuna dek insan kalabilirsin.

Çev. A. Kadir - Hasan Karahüseyinov

RUMEN

ŞİİRİ

Cezar Bolliac
Dimitrie Bolinteneanu
Mihail Eminescu
George Coşbuc
Dimitru Neculuta
George Bacovia
Octavian Goga
Aron Cotruş
Lucian Blaga
Zaharia Stancu
Marcel Breslaşu
Mihai Beniuç
Cicerone Theodorescu
Virgil Teodorescu
Dimitru Corbea
Miron Radu Parashivescu
Eugen Jebeleanu
Maria Banuş
Ion Banuta
Geo Dumitrescu
Nina Cassian
Vasile Nicolescu
Tiberiu Utan
Nichita Stanescu
Nicolae Labiş
Marin Sorescu
Ilie Constantin
Ioan Alexandru
Ana Blandina

Cezar Bolliac

1813 yılında doğdu. Zamanında devrimci şiirin temsilcisiydi. Küçük bir soylu aileden gelir. Derin bir kültürü vardı. 1848 devrimine katıldı. Sonra yurdundan ayrıldı ve Romanyalı göçmenler arasında etkili oldu. Romanya'ya dönünce gazetecilik yaptı. Şiirinde romantik eğilim ağır basar. Onun şiirleri ezilmiş sınıfların acılarını yansıtır. 1884'te öldü. Başlıca kitapları: Yeni Şiirler *(1835),* Eski ve Yeni Şiirler Derlemesi *(1858).*

ANGARYAYA KOŞULAN KÖYLÜ

1
Bağlıyız ölene dek
işlediğimiz toprağa,
içeceğimiz suya bile
haraç veririz ölene dek.
Bizim değil hiçbir şey,
başkasının malı
toprağın her karışı.
Derseler işiniz bitti,
buluruz karşımızda sefaleti.

Atız, arabaya koşulan,
ağacız, meyve vermek zorunda,
hasadız, gününde devşirilmeli.
İşte böyleyiz, biz ırgatlar,
işte o, işte karısı, işte çocuğu,
işte öküz, işte inek, işte dana.
Biz, mülk sahibinin köleleri,
neyiz ki, araçtan başka.

Kiralarsınız bizi toprak gibi
bol para veren yabancılara.
Veririz çocuklarımızın emeğini
büyük haraçlara karşılık,
size borçlanırlar en ağır işi
hepsi, yaşlı, dul, çoluk çocuk.
Giderir susamışlığımızı
onların acıları, alın teri.

Oysa sömürmek de yetmez
onları böyle öldüresiye,
doymaz bir türlü gözünüz!
Her şey sizin elinizde,
her şey, ne durursunuz?
Haydi, ağır vergiler koyun,
kurulun kocaman koltuklara,
yargıçların işini de siz görün,
haydi, ne durursunuz,
soyun insancıkları, soyun!

2
Biz, onların malı.
Öderler bize
ne isterlerse onu.
Bizim oğullarımızdır
onların eli kolu.
Ellerimiz çoğaltır paralarını.
Geçer ömürleri rahatçacık
el sürmeden bir işe.
Har vurur harman savururlar
bizim on yılda verdiğimiz emeği
onlar bir gecede.

Olmalıyız onların arıları.
Çalışmalıyız ambarlarında göz açmadan.
Ambarlar ağzına kadar dolmalı.
Ülkede para su gibi akmalı.
Bizimse kimseler sormalalı halimizi,
kovana kapatıp boğarlar dumana,
alırlar balımızı!
Yorgun ellerimiz gibi hep
boş kalır evimizde
hamur teknemiz.

3
Bizimdir bundan böyle emeğimiz!
Toprak alacağız
emeğe karşılık
bundan böyle!
Toz toprak yiyin siz de,
doyun tozla toprakla
bundan böyle!
Artık karşılıksız çalışma yok.
Son sözümüzü söyleriz işte size:
Emeğin malıdır toprak,
toprak emeği boyunduruğa sokamayacak!

Demirden doğar, ey işçi, ekmek dediğin,
demir ekmeği korumalı!
Ekmek işçinin ekmeği!
Aylakların elinden alacağız onu!
Güzellikle isteriz alacağımızı sizden.
Ne dediniz, vermez misiniz?
Ne güne durur bizim gücümüz?
Haydi, sıkıysa gelin alın geri!

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

DIMITRIE BOLINTENEANU

1819 yılında doğdu. Öğrenimini Bükreş'te yaptı. Fratia (Kardeşlik) adlı devrimci gizli örgüte katıldı. Paris'te burslu kaldı. 1848 Devriminde etkin rol oynadı. Bir süre sürgün hayatı yaşadı. Romanya'ya 1857'de dönebildi. Bakan oldu. Son zamanları yoksulluk ve hastalıkla geçti. Şiiri zengin bir hayalgücüyle beslenmiştir, romantik bir duyarlıkla yüklüdür. Bu şiirler halkın değerlerini de yansıtırlar. Şair, yergi şiirleri ve siyasal şiirler de yazmıştır. Eserleri arasında Rumen edebiyatının ilk önemli romanları, ilgi çekici gezi notları, tarih kitapları, konusunu tarihten alan manzum dramlar da vardır. Şiir kitapları: Şarkılar ve Türküler, Eski ve Yeni Şiirler *(1855),* Şiirler *(iki cilt, 1869)*

LAMBAMA

Tüketirsin kendini sen, lamba, yanarak,
ben nasıl düşe kalka tüketirsem kendimi,
bu eşsiz ülkeyi kim isterse ışıtmak
bükülecektir mutsuzlukla beli.

Benim tuttuğum yol da benzer, lamba, senin yoluna,
sen bana hizmet etmek için paslandın gittin,
benimse, bilmem nasıl demeli, yurduma hizmet edeyim derken
yüreğimin işi bitti.

Bütün çabalar boşuna! Eskiden nasılsa bugün de
hayırsız evlatlar boğazlar durur birbirini,
iki büklüm olmuş ülke, işte na, katlanır hâlâ
yabancı boyunduruğa eskisi gibi.

Şöyle derinden bir acı duysa bari,
ne gezer, yüzünde azıcık bir utanç var, o kadar.
Köleliğe yeğ tutmayı bile bilemez o
ölülerin özgürlüğünü.

Getir aklına, ey lamba, o zehir zıkkım geceleri,
şarkılar düşünürdük hani soluk soluğa,
ateşler yakmak için cömert bağrında yurdun
soylu kıvılcımlar arardık hani!

Ne yazık, yeni şarkıları rüzgâr aldı götürdü!
Bu topraklar duymadı bile o şarkıları.
Kan ağladı bu topraklar, karıştı gözyaşları ırmaklara,
karıştı rüzgârlara hıçkırıkları!

Özgürlüğün şarkısını şimdi kim duyabilir ki?
Kan dökerek zorla başa geçmeye çalışan
zorbaların amansız uğultuları boğmakta
bu şarkıyı şimdi.

Son kez bir şarkı aydınlat, ey lamba, son kez bir ezgi,
beceremezsek gene, kalırsak gene yarı yolda,
anla ki artık hiçbir şey bizi kurtaramaz, o zaman ben de
yere çalar tuz buz ederim seni.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

K A V A K

Açık yeşil bir kavağım vardı.
vadimde zümrüt mü zümrüt.
Nice yolcu dalardı ona,
nice yolcu geceye kalırdı.

Sonbahar geldi neyleyim,
döktü yapraklarını kavağım.

Bizi yöneten prens,
alnında güneş gibi parlayan
tacını verseydi bana
vermezdim kavağımı,

vermezdim prense
kuruyan kavağımı.

Yosunlu kayalar üstünde
yol gösterirdi uzaktan doruğu,
yitik vadilerde geç kalınca ben,
yakalayınca yakamdan gece.

Sonbahar geldi neyleyim,
döktü yapraklarını kavağım.

Genç prenses bile istese
boşuna isterdi onu benden,
Kendisini yedi yıl sevmeme,
öpmeme koklamama izin verse de,

vermezdim prensese kavağımı,
kuruyan kavağımı.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

Mihail Eminescu

1850 yılında Moldovalı bir ailede doğdu. Değişik Rumen kentlerinde öğrenim gördükten sonra öğrenimini tamamlamak için Viyana'ya gönderildi. Orada işçi hareketlerine katıldı. Romanya'ya dönünce Junimea adındaki siyasal ve sanatsal birliğe girdi. Junimea onu, doktor olması için Berlin'e gönderdi. Ama, o ülkesine diplomasız döndü. Gericilerin egemen olduğu bir ortamda gazatecilik yapmaktan yorgun düştü. 1883'te delirdi. On yıl sonra da öldü. Rumenlerin en büyük şairi kabul edilir. Bir romantik olarak çoğu kez Keats'le karşılaştırılır. Yapıtlarında, çağının şiirini oluşturan Rumen ruhunun bir ansiklopedisini meydana getirmiştir. Konularını çekingenlik, melankoli, güçlülük, isyan ve kabullenme duygularından alır. Ulusal bir dil yaratmıştır. Hint felsefesinin, klasisizminin ve romantizminin etkisinde kalmışsa da, onun asıl kökü, düşler ve acılar ülkesi olan Romanya'dadır. Kısa şiirleri, kısa hikayeleri, denemeleri ve halk masalları koleksiyonu bir tipler deposudur. Romanya'nın köylüleri ve proleterleri, kralları ve hizmetçileri. Bunlar aynı zamanda, aşkı, yarışı, uğraşı ve ölümü kapsayan bir deneyler dizisidir. Yaşamı zamanında sadece bir kitabı çıktı: Şiirler *(1883) Ölümünden sonra, ünlü eleştirmen Titu Mairescu onun yapıtlarının toplanmasında önayak oldu.*

DİREKLERDEN

Kaç tanesi parçalanacak
fırtınalarda ve dalgalarda,
limanlarımızdan ve koylarımızdan
ayrılan bi sürü direkten...

Kaç tanesi boğulacak
fırtınalarda ve dalgalarda,
dünyayı fırdönen kuşlardan,
soğuktan sıcağa göç eden...

Talihine sırt çevirirsen,
ülkünü alırsan ayak altına,
fırtınalar ve dalgalar
bırakmazlar senin peşini...

Kanatlı sözcüklerin uçar gider,
kalır şarkıların, düşüncelerin,
anlaşılmadan, kavranılmadan,
fırtınalar ve dalgalar
güler peşlerinden...

Çev. A. Kadir - Güler Fındıklı

İMPARATOR VE PROLETER

Basık, pis meyhanede, günün dumanlı pencerelerden girip
soluklaşarak durakladığı sıkıntılı tahta sıralar üstünde,
kederli uzun masaların gerisinde, umutsuz umutsuz oturur
solgun suratları asık bi sürü toplum dışı serseri;
yoksul ve kuşkulu çocukları proletaryanın.

Bu acı dolu, bu katı, bu karanlık dünyada
insanoğlu aydınlık mı? der biri alaylı alaylı.
Onda en ufak parıltıdan bir damla yok;
o da, hiç karşı konmadan yönetilen şu
çamurlara bulanmış yuvarlak gibi kara bulutlarla kaplı.

Adalet ne? Şu güçlülere bir bakın hele, nasıl sığınırlar servetlerinin
[arkasına,
nasıl yasalar, fermanlar çıkartıp onları kılıç diye kullanırlar,
acılarınızdan çaldıkları paralarla nasıl tuzaklar kurarlar size,
ellerindeki sınırsız güçlerle nasıl emeğe esir ederler sizi,
nasıl çalıştırırlar hayvanlar gibi, tutarlar boyundurukta yaşamınızı.

Yutarlar tıka basa zevklerle yaşamın tadını lopur lopur,
gülümser onlara parlak saatler, günleri cilveleşmeyle uçar gider,
kışın yemyeşil bahçeler ortasında içerler şarabı kana kana,
bastırınca sıcaklar, ferahlarlar doruklarında Alpler'in
ve kapatırlar günün uykulu gözlerini, geceler sabahlara dönüşürken.

Halkın erdem dediği şeyi sen onlarda arama;
ama gene de düzme erdem vaazları verirler size durmadan;
sizin alın teriniz gerek, daha da şişsin diye tembel devletleri,
savaşçılar gerek vahşi vahşi savaşlarına, kazansınlar diye zaferi,
sizin oluk oluk, sel gibi kanınız akmalı ki, yöneticiler yücelsinler.

Kibirli donanmaları var onların, ve orduları, tepeden tırnağa silahlı,
zalim diktatörleri var, hain alınlarında taçları,
har vurup harman savrulan milyonlar üstüne milyonları,
zengin vampirler oluşturur bütün bunları, yoksulları eze eze,
çalıştıra çalıştıra bitkin yığınları gece gündüz.

Din –sizi uyutmak için uydurulmuş bir sözcüktür,
daha daha eğilsin diye boyunduruktaki başlarınız;
olsaydı bir başka rahatlatıcı umar yüreklerinizde,
o acı emeğinizden ve sürekli keder içinde geçen yaşamınızdan sonra
kara sabana bağlı öküzler gibi bu laneti hâlâ sırtınızda taşır mıydınız?

Belli belirsiz karaltılarla dünyanızı körelten onlardır,
son karşılık inançtır, diye diye yalanla sizi besleyen onlar;
oysa yaşam tam biterken tüm mutlulukları da götürür,
bu dünyada acıdan ve yoksulluktan başka bir şey almayan insan
ölümden sonra da hiçbir şey alamaz, çünkü ölüler ölmüştür.

Devlet ancak böyle ayakta durur, boş sözlerle ve yalanlarla,
sinsi sinsi düzmecilikle sürdürürler istedikleri düzeni;
ellerindeki servetin ve gücün güçlü savunucuları yapmak için sizi
bağlarlar sımsıkı bağlarla silahlandırılmış saflarda,
sürüklerler kargaşadan kargaşaya, savaşasınız diye
[kendi kardeşlerinizle,

Neden hala boyun eğersin uğursuz milyonlara,
sen ki, bütün gün çalışmakla zor çıkartırsın bir lokma ekmeği
Neden adadın böyle kendini erken ölüme ve yıpranmaya
onlar gül gibi yaşarlarken bolluklar içinde,
sürekli şölenlerden vakit bulamazlarken sana ölümlü boyunduruğu
[atmaya?

Düşün bi kere: Özgürlük için güç de, sayı da sende!
Zor değil toprağı yarmak, sen bir iste yeter.
Servetin korunması için artık duvarlar, siperler yapma!
Kapılma umutsuzluğa, yapma kendine hapishaneler;
çünkü senin de hakkın cömertliğini düşlemek yaşamın.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

GEORGE COŞBUC

1866 yılında Hordou köyünde doğdu. Bir rahibin oğludur. Daha çocukken annesinden ve öbür köylülerden dinlediği masallarla Rumen folklorunu tamdı. İçinde bulunduğu köy havasıyla öylesine büyülendi ki, çocukluğunda edindiği bu izlenimler ileride şiirsel ürününü oluşturmakta ona çok yararlı oldu. 1884'te Nasaut Lisesini bitirdi ve Cluj Üniversitesine girdi. Ama iki yıl sonra, parasızlıktan öğrenimine ara verdi. 1889'da Bükreş'e giderek şiirlerini kitap halinde yayımlamaya başladı. Şiirleri çeşitli dillere çevrilmiştir. Kendisi aynı zamanda bazı ana yapıtların çevirmenidir: Virgilius'un Aeneid*'ini, Homeros'un* Odysseia*'sını, Dante'nin* Divinia Commedia*'sını çevirmiştir. 1916'da Rumen Akademisi'nin etkin bir üyesi oldu. 1918'de öldü. Şiir kitapları:* Baladlar ve Çoban Türküleri, Bir Tembelin Hatıraları, Zafer Şarkıları.

ŞAİR

Halkımın yüreğindeyim ben.
Güzelliğini söylerim onun, acısını söylerim–
senin yaralarının kökünde acılar çeken benim,
zehiri içen benim seninle birlikte
zehir tasını sunduğunda kader.
Sen hangi yoldan gidersen git,
aynı haçta olacak çivilerimiz,
sancaklarımız bir olacak, tanrılarımız bir.
Sen nereye taşırsan umudun sunağını,
götüreceğim ben de sunağımı oraya.
Ben aşkını anlatır dururum halkımın,
öfkesini anlatır dururum,
ben, halkımın yüreğinde bir yürek–
Sen ateşsin,
ben o ateşi alevlendiren yelim,
ey halk.
Sen türkülerimın hem kaynağısın, hem amacı.
Bir şey söylesem sana birazcık ters gelen,
sen, ey ulu ve kutsal varlık,
osaat çarparsın beni
göklerindeki yıldırımlarla!
Kimileri için her şeyden önce gelen,
kimılerine ne gerek,
ama yaşamla ölüm arası
dört bir yanında dünyanın

pusulasını elden bırakmayan,
kara mı verdi, ak mı, bilecek!
Sen benim canımsın, ben senin canın:
İster açsın yüzyıllar kaderin ölümsüz kitabını
ister kapasın,
ey halkım,
ben her zaman senin içinde olacağım,
ben her zaman senin bir parçan.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

YAŞAM KAVGASI

Çocuklar ne isterler bilmezler,
tek bildikleri şey ağlamak.

Bir insanın yakınmalarından
daha büyük bir zavallılık yok.

Gözyaşından daha gülünç değil hiçbir şey
savaşmak zorunda olanlar için.

Yaşamakla savaşmak bir.
Savaşı yolu yordamıyla, insanca sürdür.

Neden? Neden? Zavallısın
yoksa belli bir amacın.

Dövüş yakınların için! Kimsen yok ha?
Dövüş öyleyse insanlık için.

Ne acı, ne acı, ne acı
ezilmiş askerlerin ölümü!

Yendiler mi? Hepsi alırlar yerlerini,
hepsi destan kahramanları arasındalar.

Ağlayan adam güldürür insanı,
sığınmıştır düşmana, artık insan değil o.

Savaş! Senin tek ödevin bu!
Sakın düşünme savaşın sonunu!

Savaşmak isteyenlerindir yaşamak hakkı;
ağlayanlar, korkaklar hapı yuttu.

Ölüyorlarsa ölsünler bırak;
onların alın yazıları, ölmek.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

TOPRAK İSTİYORUZ

Bütün ağır yükleri taşıdım durdum,
elime ne geçti sonunda,
aç kaldım, çıplak kaldım,
bir damım yok başımı sokacak;
vermedin hakkımı benim, tükürdün suratıma,
kırbaçladın beni,
–kendini kutla,
işte, bir köpek oldum kapında!
Rüzgârlar getirdi bu ülkeye seni,
hain herif,
bizi ezesin diye,
bırakasın diye bizi kanlar içinde,
cehennem bile uzatsa elini sana,
katlanacağız gene de bütün yüklere, sıkıntılara,
sabana, ekine katlanacağız.
Bizim gözümüze iyi bak ama,
bizim gözümüz toprakta!

Hasret korsun bir lokma ekmeğe bizi,
bir lokma kupkuru kara ekmeğe.
Sürüklersin kanlı savaşlara oğullarımızı,
kızlarımızı sürüklersin yatağına.
Horlarsın kutsal bildiğimiz ne varsa.
Yasak ettin bize inancı, dostluğu.
Çocuklarımız aç ve çıplak.

Bu zulüm bir gün, bilesin, bizi zıvanadan çıkaracak.
Döndürürüz ama gene de değirmenini.
Bir toprağımız olsaydı, ah,
bir toprağımız!

Çevirdin mısır tarlasına
mezarlığını köyümüzün,
bütün kemikleri çıkardın mezarlardan, ah kara bahtımız,
hiç doğmaz olaydık keşke.
Onlar bizim canlarımızın kemikleriydi.
Ama sana ne bundan, ey taş yürekli!
Bizi yerimizden edersin şimdi de,
çıkartırsın ölülerimizi mezarlarından,
rahat komazsın mezarlarında bile ölülerimizi.
Topraktır bizim tek isteğimiz,
toprak!

Ve biz inanalım isteriz
bir arada kalacağına kemiklerimizin,
göçüp gittiğimiz gün bu dünyadan,
yoksullarla alay etmeyeceğine inanalım isteriz,
alay etmeyeceğine tüm sevdiklerimizle, canlarımız
ciğerlerimizle,
ve bir damlacık gözyaşı dökenlerle, mezar başında.
Hangi çukurda çürüyeceğiz bilmeyiz,
çünkü bizim bir karış toprağımız yok.
Bir de sözümona Hıristiyanız.

Hey bana bak.
toprak isteriz, toprak!

Yok vaktimiz bir daha okumaya bile,
çünkü zaman da senin kuyruğunda,
Varımız yoğumuz bir can,
o da sanki umurunda!
Rahatça sayıp dökemeyiz acılarımızı,
yeminlisin o hakkı bize vermemeye,
ne işkenceler ettin açar açmaz ağzımızı,
duyulmadık işkenceler, yumruk, zincir
ve yedik kurşunu her bağrışımızda:
Dövüşeceğiz toprak uğruna!

Söyle; ne gömdün buraya?
Mısır mı? Darı mı?
Bizim çocuklarımız, analarımız var,
biz babalar, kardaşlar, kızkardaşlar,
konuk istemeyiz, hadi çek git!
Bizim toprağımız kutsal,
toprağımız verimli, yiğit.
O bizim beşiğimiz ve mezarımız.
Savunduk terimizle onu,
acı gözyaşlarıyla, kanla,
her karışını, her avucunu.
Sakın unutma:
İsteğimiz bir tek
bu toprak!

Ne üvendirelere dayanırız artık,
ne açlığa, ne yıkıma,
yollardan toplanmış uşaklara ne de,
şu, efendinin ayağı dibinden ayrılmayan uşaklara!
Dua et, senin o mor kanını
istemeyelim toprak yerine.
Elbet açlık bir gün kıracak zincirlerimizi,
yoksulluk bir gün bizi ayaklandıracak,
işte o gün hesap soracağız mezarımızda bile,
sana
ve senin gibilere.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Dimitru Neculuta

1869 yılında doğdu. "Kunduracı Şair" diye anılır. Romanya işçi hareketinin ilgi çekici kişilerindendir. Şiirlerinde her zaman sosyalist öğretiye bağlı kaldı. Şiirlerinin çoğu, ölümünden sonra yayımlanan Özgürlüğün Kıyısına Doğru *(1907) adlı kitapta toplandı. 1904 yılında öldü.*

H A L K

Lavım ben,
kaynayan, kasıp kavuran.
Düşlediğim o zafer gününde
fışkıracağım gökyüzüne
uçurumlardan,
yüz yıllık gecemden.

Durmadan kirlenen bu dünyayı
söndürecek yangınlar bir anda,
çalacak bir daha savaş borusu,
ta göklere dek, bir daha.

Bölüşecek bir av gibi
dünyayı yeniden
ölüm ve kan.

Birleşecek cennetle
zaferimin hemen ardından
ölümle sarmaşdolaş bu dünya,
önceleri yıldızlarda sanılan
cennetle
birleşecek sımsıkı.
Artık ondan ayrılmak yok bir daha!

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

George Bacovia

Gerçek adı Georghe Vasiliu'dur. Bacau'da doğduğu için bu takma adı almıştır. 1881 yılında doğdu. Liseyi doğduğu kasabada bitirdi, bir sömestr askeri okulda okudu. İlk şiiri 1899'da yayımlandı. 1911'de hukuk fakültesini bitirdi. Avukat oldu, ama bu işi yapmadı. Bütün hayatı boyunca önemsiz bir devlet memuru olarak kaldı. 1923'te Kültür Bakanlığı Ödülü'nü, 1925'te Rumen Bilimler Akademisi Ödülü'nü aldı. 1956'da Çalışma Madalyası verildi kendisine. 1957'de öldü. Yaşamı en koyu renkler içinde veren bir şiir türünün temsilcisidir. Kendisi veremdi, bu yüzden çoğu şiirleri hastalıklı ve hüzünlüdür. Dilinin çok ezgili bir havası vardır. Şiir kitapları: Kurşun *(1916),* Sarı Kıvılcımlar *(1926),* Seninle *(1930),* Aslında Komediler *(1936),* Burjuva Dörtlükleri *(1946).*

AĞIR AKSAK

Yalnız, yalnız, yalnız...
Bir handa, çok uzaklarda–
uyur hancı bile.
Sokaklar ıpıssız.
Yalnız, yalnız, yalnız...

Yağmur, yağmur, yağmur...
İşte sarhoşluk vakti–
dinleyin yabaniliği.
Aman ne keder, ne keder!
Yağmur, yağmur, yağmur...

Hiç kimse, hiç kimse, hiç kimse...
Böylesi daha iyi–
bunca zamandır
tanımadı kimse beni.
Hiç kimse, hiç kimse, hiç kimse...

Titre, titre, titre...
Sizin olsun hepsi–
tüm alaylar, horlamalar.
Gece amma da gecikti!
Titre, titre, titre...

Sonsuza, sonsuza, sonsuza...
Bir daha çağırmayacaklar beni–
tüm bu gezip tozmalar.
Çiy yağmış düşlerin üstüne;
Sonsuza, sonsuza, sonsuza...

Yalnız, yalnız, yalnız...
İşte sarhoşluk vakti–
dinle yağmurun sesini.
Aman ne keder, ne keder!
Yalnız, yalnız, yalnız...

Çev: A. Kadir. G. Fındıklı - W Söllner

BİTİŞ ŞİİRİ

İçmeliyim, kimsenin bilmediğini unutmalıyım,
o derin mahzende gizli olanı,
orada, hiç ağzını açmadan.
cıgara içmeliyim tek başıma,
hiç kimse tanımamalı beni.
Yoksa işler çatallaşacak.

Kükremeli sokaklarda ölüm ve yaşam,
şairler boş yere yazdıklarına acımalı.
Biliyorum,
o korkunç açlık şaka değil, düş değil–
Kurşun, fırtına, çöl.
Tamam.
Çağdaş tarih.
Vakit geldi... Tüm sinirlerim ağrır.
Ey büyük gelecek, gel!..

Çekip gitmeliyim, kimsenin bilmediğini unutmalıyım,
burjuva suçlarından kederlenerek,
hiç ağzımı açmadan,
dünyada kaybolmalıyım yapayalnız,
hiç kimse tanımamalı beni.
Yoksa işler çatallaşacak.

Çev. A. Kadır - G. Fındıklı W. Söllner

OCTAVIAN GOGA

1881 yılında Sibiu yakınlarında, Raşinari'de doğdu. Bir köy papazı ailesinin çocuğuydu. Liseyi Macaristan'da okudu. Sonra Budapeşte'de üniversiteye girdi. Siyasi kavgalara katıldı. Hapishaneye atıldı. Transilvanya Romanya'ya bağlanınca parlamentoda önemli bir rol oynadı, birçok kere bakan, bir kere de başbakan oldu. 1935'de öldü. Goga'nın şiiri, sembolizmin aşırı inceliklerine tepkidir. Ulusal inançlarının etkisinde, Coşbuc geleneğine bağlı kalarak, konusunu toplumdan ve yurt sevgisinden alan şiirler yazdı. Romanya'nın acılarını öfkeli bir dille anlattı, ezilenlerin yazgısına karşı çıktı. Şiir kitapları: Şiirler *(1905),* Toprak Bizi Çağırıyor *(1909),* Duvarların Gölgesinde *(1913),* Yurtsuz Şarkı *(1916).*

YURTSUZLUK

Yersiz yurtsuz bir adamım ben,
bir ateş parçasıyım rüzgâr eşliğinde,
en yoksuluyum ben dünyanın,
demirlerden kaçan yapayalnız bir köle.

Bildiricisiyim yeni insanın,
bir yıldızın kör ettiği çılgın bir yoksulum,
dolaşıp durmadayım nicedir
masallarını ülkenin
taşıya taşıya size.

Ben bin yıldır akan
gözyaşlarının son damlasıyım;
bir düşüm ben
yetimlerin ocağında dirilen.
Gezip duran bir yakınmayım
yuvasında sessizlerin,
can çekişen bir dünyada
bir yakınma.

Ben ağlayan bir iççekişim,
bir tepe üstündeki köyümde,
ta orada,
Transilvanya dullarının çığlığıyım ben,
kana bulanmış.
Bildiricisiyim ben öfkenin
ve sevdanın.
Ben zaferler düşleyen bir insanım,
atalarımdan aldığım andı
ağzımda taşımadayım.

Mezarlardan kurtuldum ben,
anıların ölümsüz
bir düşü gözlediği
soğuk, nemli mezarlardan.
Kardeşlerin kavgasına
inananları öldüren
bir titreyişle ağladım,
unutulmuş ölülerin acısına ağladım her kapıda.

Duyarım iner gece şimdi
benim başkaldıran sabahıma,
sarınır şarkılarım benim
sonsuz sessizliğin kefenine.
Boğazıma dek çirkefe batmışım,
taşırım yükümü yanınızda;
ne yazık, yurdunu yitirip
onu sizden dilenene!

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

Aron Cotruş

1891 yılında Haşag'da doğdu. Bir rahibin oğludur. Viyana'da edebiyat okudu. Bir süre Arad'da ve Braşov'da bir dergide çalıştı. 1916'da Avusturya-Macaristan ordusuna gönüllü yazıldı. İtalyan cephesinde esir düştü. Savaştan sonra yoğun bir siyasal eyleme girişti ve gazetecilik yaptı. Sonra Varşova basın ataşeliğine atandı. Savaştan sonra yurtdışına çıktı ve 1960'ta Amerika'da öldü. Çok şiir kitabı vardır. İlk üçü, toplumcu şiir açısından çok önemlidir: Şiirler *(1911),* Beyaz Ufuklar *(1920),* Romanya *(1920).*

ÇARIKLI PATRU

Ben
çarıklı Patru,
topraksız köylü,
sabansız çiftçi,
sürüsüz çoban,
boktan bir ömür sürdürüyorum,
gülümsemesiz, hilesiz,
ve ben,
küflü ekmeğin bedelini
bol kanımla ödüyorum...

Benim bir tek sözüm
başkalarının birçok sözüne bedel...
Ben ki,
onurumla ve sadakatle hizmet ettim
köye
ve krala...

Öyle yoksulum ki,
bana havlar bütün köpekler,
ve geçerken ağır ağır sokaktan geceleri,
küçük köprünün üstünde beklemez beni
hiçbir kız
taş gibi memeli...

Isırır küreğim, hem çok derin ısırır,
ama karnımı doyurmam için gerekeni vermez...
Tüm ülkede benim orağım gibisi yok,
ama kimse görüşmek istemez benimle hasat vakti...
Geçer orağım çivi gibi otların arasından...
Karnım aç, sahanım boş,
ama ürünler dimdik büyürler, çelik gibi,
büyürler, işkembelerini şişirsinler diye
yoz ağa, korkak kadı...

Ben,
çarıklı Patru,
bu kadar geniş topraklarda tek bir ayak izim bile yok.
Karşı koymaya çalışıyorum çarpık yasalara.
İçimde isyan har har yanar.
Ana avrat dümdüz gidiyorum:
Sıçmışım ben böyle düzenin içine!

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

Lucian Blaga

1895 yılında doğdu. Filozof, şair, oyun yazarı ve çevirmen. Rumen ve Alman okullarında eğitim gördü, öğretmen, kültür felsefesi profesörü ve diplomat (Varşova, Prag, Viyana ve Lizbon) olarak çalıştı. 1910'da Viyana'da felsefe doktorasını aldı. Denemelerini yirmi beş kitapta topladı. Bunların bir bölümünü dört üçlüde oluşturdu. Bir şair olarak Blaga, 1910'da Alman ekspresyonizminin etkisi altında yazmaya başladı. Şiirlerinin yoğunluğu ve karmaşıklığı, bilinmezliğe değil, zenginliğe yol açtı. Şiir temalarının uzantısı olan oyunları mitolojik masallardır. 1961'de öldü. Başlıca şiir kitapları: Aydınlığın Şiirleri *(1919),* Büyük Geçit *(1926),* Uykuya Övgü *(1929),* Suların Payı *(1933),* Şiirler *(1962).*

KUTSAL TOHUMLAR

Gülümseyerek ve konuşarak tatlı tatlı
getirmemi istersin benden,
düşler ülkesindeki sessiz bitki özünü
doğrultmak için ışığa
bolluk şimşeklerinin oynaştığı
o ünlü bahçenin
o çok seyrek bulunur
kutsal tohumlarını.

Ben o gürültülü kente taş çatlasa gitmem.
Hani o çiçekli kemerler altında duyulan
coşkuyu aşan bir coşkuyla,
bütün ilkyaz, dolaşıp pazar pazar
arayacağım tohum satıcılarını.
Her şeye karşı,
o sular ülkesinde yetişen ve serpilen her şeye karşı
beslediğim sevgiyi,
bana verdikleri tadı
sen nasıl da duydun parmaklarının ucunda.
O öz taneciklerin gücü karşısında,
Mart günlerinde sabanın açtığı yara önünde,
atılmayı bekleyen küçük tanrıcıklar önünde
nasıl da sezdin
beynimi titreten o büyüyü.

Ben o kutsal tohumları çok gördüm,
o tohumları,
o, şaşılası güçlere gebe.
En yüce soydan gelmelerine karşın
önemsiz bir görünümleri var gibi gelir bana
benim için pişirdiğin o tohumların.
Ağızları bağlı dizi dizi çuvallar içinde,
sınıflarını ve düzeylerini belirten parlak renkleriyle
o tohumları
bir düşün hele:
Sarımtrak ya da kırmızı,
çivit mavisi, yeşilimsi, altın sarısı,
düz ya da benekli.
Böylesine parlak, böylesine canlı, karmaşık
ve duru renkler
ülkelerin tabanca kılıflarında bulunur
bulunsa bulunsa,
ya da kuşların yumurtalarında
Almayagörsün insan onları avucuna,
bir serinlik duyar o tohumlardan,
bir ses duyar avuçlamış gibi
doğu ülkelerinin kıyılarındaki ipekimsi kumu.

Neydi o çocukluğumun günleri,
girmek buğday teknesine çırılçıplak,
gömülmek boynuma dek o altın sarısı tohumların içine,
ve sıçramak.
Duyardım omuzlarımda kentin yükünü.
Ve şimdi, yıllar sonra, arada bir,
görürüm eşiklerin önünde buğday yığınlarını öbek öbek,
yüzümle onları okşamak isterim,
ve zorla bastırırım bu isteği,
bugün, yıllar sonra, giderayak.
Tek bir şey var engelleyen bu isteği, tek bir korku:
Derim, ya uyandırırsam o güneş tanrılarını,
o özlü, o tutarlı düşlerin düşçülerini
derim, ya uyandırırsam!

Övünsün, o tohumlar,
bugün var olanlar
ve sonsuza dek var olacaklar!
Uyuyan her tohumun içinde
dingin bir yaz gizlidir
ve güçlü bir ışık ülkesi.
Tarlaların, bahçelerin uğultusu,
ormanların çağları,
yaprakların ulusları,
halkımın ezgileri şakır
her tohumun düşünde!

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

ZAHARIA STANCU

1902 yılında doğdu. Fakir bir köylü ailesinin çocuğuydu. Bükreş Edebiyat Fakültesinde okudu. Yayın işlerine girişti, gazete ve dergiler çıkardı. Politikaya girdi. Bu arada şiirler yazıyordu. Çıplak Ayaklar *(1948) adlı romanı otuz dile çevrildi. Bu roman bir köylü çocuğunun itiraflarını konu edinir. Stancu, mısra işçiliğine, hem etkili hem güzel söylemeye dikkat eden bir şairdir. Yaşadığımız dünyanın gerçekleri onun şiirinde ince ve ustalıklı bir anlatımla ortaya konur. 1974 yılında öldü. Başlıca şiir kitapları:* Beyazlar *(1937),* Altın Çan *(1939),* Kızıl Çan *(1940),* Maymuncuk *(1941),* Basit Şiirler *(1957),* Mısralar *(1962).*

ŞARKI

Şakaklarım bembeyaz,
parmaklarım upuzun, ipince.
Gül fidanı sonbaharda da gül fidanı,
ama vakitsiz gül açar ara sıra.

Güneş baharda canlandırınca etimi,
etim benzer kara.
Akşam gitgide iner daha çabuk.
Kılıcımsa gene çevik, gene çevik.

Söylerim yaşamı, şarkım ışıltılı ışıltılı,
söylerim yeni yaşamı.
Sağ olsun işçiler, sağ olsun köylüler.
Altın tozu, yıllarla elenmiş.
Titrek harflerle toplarım çiy tanelerinden
o altın tozunu.

Bir sürü köpek havladı arkamdan, ısırdılar beni.
Yuttu köpekleri ıslak uçurumlarda toprak.
Salladı rüzgâr yaşlı ormanları
dünyanın ta öbür ucuna dek.

Şimdi de havlar çipil gözlü köpekler arkamdan.
Fırlatırım onlara sopamı.
Ben yılanı bağrımda ısıtmam.
Taşla ezerim kafasını.

Güneş yaşlandı ama, gene güzel.
Kaplumbağa genç ama, hep kaplumbağa.
Tüm sürgünler durdu çiçeğe.
Dünyayı saracak kokuları.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

BİTİŞİN ŞARKISI

Bahçeme bir hırsız girdi,
kovanlarımı aldı götürdü,
arılarımı, mutluluğumu.
Kenti, tarlaları yücelttim, apaydınlık gölü,
yaşamı, aşkı, ölümü.

Çiçek açtı ağaç, meyve verdi, yaprak döktü.
Sonbahar yağmurları bahçeleri yudu.
Sevdiğim kar geldi sonra
ve gitti.

Ne gülmek isterim artık, ne ağlamak.
Yaşıyorum, nasıl yaşarsa ağaç, ot, çiçek.
Bakarım geceye, işte Küçük Ayı, Büyük Ayı.
Bekliyorum, herhal gelecektir şafak.

Nasıl şarkı söylesin bu yürek
bilmeden bulutların geçirdiği değişimi?
Vişne ağacı yol kenarında durur,
sunar gelene geçene kendini.

Bir kartal uçar gökte, bir şahin belki de.
Her taraf mavi, yün gibi saydam.
Güneşle kavrulur boyuna susuz kalmış dudaklar,
ama güneş hiçbir zaman durmaz çeşmelerde.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

Marcel Breslaşu

1903 yılında doğdu. 1914-1918 arasında uzun bir şiirden parçalar yayımladı. Kurtuluştan sonra, fabller, tarihi ve güdümlü şiirler yazdı. Şiirlerinde ahlakçılık kaygısı ağır basar. Alaycı ama yumuşak bir anlatımı vardır. Makaleler, çocuklar için şiirler de yazdı. 1966'da öldü. Başlıca şiir kitapları: Küçükler ve Büyükler İçin Fabller *(1946),* Başka Fabller *(1962).*

GÖRÜŞLER

Bir yarı körle bir yarı sağır
birbiriyle çekişedurur
birbirine iğneyi batıra çıkara:
— Sen benim gözlüğümle daha iyi duyarsın!
— Benim kulaklığımı tak da sen daha iyi gör!

Bir hisse çıkaralım bu kıssadan:
Neden mi gelmedi bu masalın sonu?
Ahlakçı dilsizdi de ondan.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

YUVA KURMAK

Kırlangıç işinde gücündeydi,
seyredenlerse işin alayında.
"Oğlum, senin yaptığın ne ki?
Ordan bir dal, burdan bir saman,
süprüntüleri, çerçöpleri, döküntüleri,
oraya buraya atılmış kırık döküğü falan,
aşırılmış ne varsa yani,
toplamak değil mi senin yaptığın?
Sonra da yuva kurdum dersin kasıla kasıla.
Sen gel bunu benim külahıma anlat!"

"Doğrusu haklısınız,
kendimden hiçbir şey katmadım desem yeri,
eğer saymazsanız tükürdüğüm şu ciğerleri."

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

Mihai Beniuç

1907 yılında Sebiş'te doğdu. Köylü bir ailedendir. Lise öğrenimini Arad'da yaptı. 1932'de Cluj'da felsefe fakültesini bitirdi. Hamburg'ta hayvan psikolojisi üzerine uzmanlaştı. 1946'da Moskova'da kültür ataşesi oldu. Yazarlar Birliği yönetiminde görev aldı. 1966'da Bükreş Üniversitesi'nde öğretim üyesi oldu. 1977'de öldü. İlk şiirleri çoğunlukla günlük yaşam üstünedir ve düşündürücüdür. Savaştan sonra toplumsal şiirler yazmaya başladı ve aynı yöntemi sürdürdü. Klasik sınırlar içinde çeşitli biçimler kullanmıştır. Otuz altı şiir kitabı vardır. Başlıcaları: Hasat Türküleri *(1838),* Yeni Türküler *(1940),* Şiirler *(1943),* Yitirilmiş Kent *(1944),* Güneşin Doğuşunu Bekleyen Adam *(1946),* Gece Nöbetçisi *(1975).*

BEN KENDİM

Ben kendim, uzayım, uzayın bir parçası,
vücudum sınırımdır, düşlerimde sonsuzluğa varırım,
ben kendim, zamanım, zamanın bir parçası,
ama onun ötesinde ve onun içinden
ölümsüzlüğe dokanırım.
Ben kendim, itici gücüm, itici gücün bir parçası,
ama istemin yönettiği bir itici güç.
Keşfetmek isterim kendimde kendimi,
ama bulurum içimde hep başka birini,
başka biri buldu
kendimde beni.
Öyleyse ben neyim?
Başlangıç mıyım? Süreklilik miyim? Sonuç mu?
Bakarım aynaya,
parıltılı, yumuşak gözleri ataların
seyreder beni.
Belirir önümde düşman,
duyarım sürülür yumruklarıma
babamın o zaptedilmez öfkesi.
benim akıllı kızkardeşim,

tıpkı ay ışıltılarında denizin gözü,
ne kadar benzer bana.
Tutkular içinde ufalanmış erkek kardeşimle
geldiğimi keşfederim aynı daldan.
Ve atalardan gelen bilgelikle yüklü
köylülerin tüm sabrı
bakarım işlemiş iliğime.
İsterim türkü söylemek, ne tuhaf,
hem de birdenbire,
ormandaki bir çingene gibi.
Bıkkınlık mı çöreklenen üstüme,
yoksa yüz yıllık anılar mı
doldurdu içimi,
çatıların kirişlerine oyulmuş o anılar,
hani şu, eskilerin masallarında yaşayan?
Söylerim türkümü tek başıma, yapyalnız,
ve mırıldanır benimle birlikte
tüm orman.

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

CICERONE THEODORESCU

1908 yılında doğdu. Bir demiryolu memurunun oğludur. İlk kitabını 1936'da yayımlandı. İlkin anlamsız şiirler yazıyordu. Sonra duygu şiirine geçti ve giderek dolaysız ve yalın anlatımı benimsedi. Onun şiiri, konu çeşitliliği, imge zenginliği, çeşitli anlatım özellikleri taşıyan oldukça renkli bir şiirdir. Başlıca eserleri: Kölelerin Şarkısı *(1936),* Güzelliği Yaratanlar *(1954),* İnsanlar ve Aşk *(1958),* Mahallenin Çocukları *(1961), Ay Yolu (1964).*

GENERALİMİZ

Yatıyordu çocuk yüzükoyun,
duvar altında kalmış yarısı,
Bükreş'te yıkıntılar arasında
uçup gidivermiş canı.

Yatıyordu yüzükoyun,
mışıl mışıl uyur gibi,
rüzgâr okşar çocuğu
saklambaç oynuyor gibi.

Bombalar altında işçi mahallesi.
Yerle bir olmuş bütün evler.
Yıkık duvar altında iki pabuç:
Artık bir yere gidemezler.

Yanında bir gazete,
katlanmış kat kat,
canı çıkmış gazetenin,
oyuncağıydı belki de.

Ona bir kayık yapsam mı ki?
Bir uçurtma? Ya da başka bir şey?
Kentin çocuklarını çağırsam mı ki?
Ama kalmadı burda kimsecikler.

Onu hep anacağız,
o işçi çocuğunu.
Gelecek gözlerimizin önüne
yürüyen pabuçları.

Yerde, elleri arasında başı,
saklamış sanki onu ölüm.
Uçuyor, fırdönüyor uzakta,
rüzgârda gazeteyi görüyorum.

Bir yükselir, bir alçalır
ovada... O da ne ki?
Miğferi mi yoksa uçan,
rüzgârda kâğıttan miğferi?

Gazetelerde o gün
ne barıştan bir tek söz,
ey, miğferli küçük general,
ne de yenilmez ordundan.

Yürüdüğünü göreceğiz çocuğun
her gün önünde gözlerimizin.
Ey benim minicik generalim,
unutmayacağız seni tek bir gün!

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

AUSCHWITZ

Auschwitz. Sıkıntılı bir akşam. Dönüyoruz.
Kaldırmaya çalışarak başımızı, öyle ağır ki başımız!

Cıgaralar zehir zıkkım. Ve tükeniveriyor
kibritimiz osaat, çakar çakmaz.

Hâlâ duman var her sözde birazcık,
ama durmaz, yitip gider az sonra.

Tutam tutam yanar anılarda ak saçlar,
pırıl pırıl saçlar, insan saçları.

Elleriyle okşarlardı kâküllerini ölürken,
katiller peruk yapmışlardır onları çoktan,

süslenmek için, başka kılıkta görünmek için,
saklanmak için iki yüzlü bukleler altında.

Gizlenirler bu sözler ta dibinde yüreğin,
sanki canlıların sözleridirler, ama karşılık vermezler.

Canlıların sözleri bunlar, kazarlar toprağı,
son bir kasıntıyla çekip gitmek için.

Gözler faltaşı gibi, arar onları parmaklıklar arkasında:
Ne oldular onlar? Onlara ne yaptılar?

Boğulmuşlar, soyulmuşlar, zehirlenmişler,
ölmüş burada bütün sözler,

canlı insanlar gibi yanar dururlar,
analar gibi, çocuklar gibi,

kolları şaşkın şaşkın uzanmış kapıya,
ateşten heykeller, ateşten, külden...

Yana yana biter söz. Sözler ölmüş gitmişler
son kalan parçaları ısıra ısıra küllerde.

Gün batar. Toprak yalım yalım uyanır yeniden,
ısıtır toprak öbür fırınları da.

Ateş başka. Yanar gider
ateşte demirden heykeller.

Sözler şimdi etten kemikten,
kalkar bağırırlar, yumruklar sıkılı.

Yalımlı akşamlar, ölüme karşı durmuşlar,
alev barajlar, kor gibi antlar,

çarpar sözler yürek gibi
toprağın üstünde bir baştan bir başa,

kopup gelmişler milyonlarca, milyonlarca ölüden,
şimdi bir başka biçimde yanmaktalar.

Akşam. Karmakarışık damga. Koyu leke.
Ve parmaklar arasında unutulmuş cıgara yanar hâlâ.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

VIRGIL TEODORESCU

1909 yılında Cobadin'de doğdu. Liseyi Köstence'de okudu. Bükreş'te edebiyat ve felsefe fakültesine girdi ve 1935'te bu fakülteyi bitirdi. Bazı gazetelerde muhabirlik yaptı. Kurtuluştan sonra önemli bir yayınevinin şiir bölümünü yönetti. 1968'den sonra Yazarlar Birliğinin ikinci başkanlığını yaptı ve Stancu'nun ölümünden sonra başkan oldu. 1977'de bu işi bıraktı. Başlangıçta şiiri gerçeküstü kökenlidir. Kendisi mutlak özgürlüğün partizanı idi. Bilinçaltından gelen sorunları biçimlendirdi. Savaştan sonra gerçeküstücülük dönemini eleştirdi. Edebiyatın toplumsal sorunlarına daha büyük önem verdi. En önemli iki şiir kitabı: Okyanusun Kürkleri *(1945),* Leyda'nın Şişeleri *(1945).*

SPOR HABERLERİ

Bu denli vurdumduymazlığa dayanabileceğim
hiç aklıma gelmezdi.
Bir futbol topu gibi görüyorum kendimi,
üç yıl öncesine dek fark etmedi bunu hiç kimse,
kayboldum oyuncuların bacakları arasında,
yasal yolları kollayan bir topum ben sadece,
büyük bir incelikle yaratıldım,
bir topum ben, sonsuz kere çoğaltılmış,
herkes birbirine benziyor dürüstlük ve meslekten yana,
hakemlerin büyük saygı göstermesi gereken
bir topum ben,
her zaman sahada kalabilmek için
sıçrayan bir top,
ama oyuncular varlığından haberdar gibiler
bu koca kafalı topun,
bu top ne kadar koca kafalı olursa
eksilir o kadar gücünden,
oyuncular hücumda ve savunmada
topu kullanmaya hazır gibiler,
ama topa pek aldırdıkları da yok hani,
çünkü nasıl olsa formalarını değiştirecekler,
çünkü sonunda çürükler madalya getirecekler nasıl olsa,
ve çünkü sonunda yan tutmayan hakemler
şu ya da bu nedenle nasıl olsa yan tutacaklar.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

DIMITRU CORBEA

1910 yılında doğdu. Halk duyarlığından beslenen şiirler yazdı. 1945'ten sonra halk söyleşisine yakın olmakla birlikte kendi anlatımına kavuştu. Başlıca şiir kitapları: Köylü Kanı *(1936),* Taze Yıllar *(1951),* Yanan Yürek İçin *(1955), 1963'te* Köprü *adlı bir roman yayımladı.*

A N A M B A B A M

Anam babam köleydi
ortaçağdaki ataları gibi.
Tanrıya, büyüye inanırlardı,
beklerlerdi en güzel güneşi.

Dönerlerdi işten gece yarısı,
elleri çatlak çatlak ve çamurlu.
Babam sövüp sayardı, kan içinde komuştu
yarıcının kamçısı yüzünü.

Anam eski tasvirlere bakar ağlardı.
İkide bir kurulardı alnındaki teri.
Ter damlaları durmaz habire akardı
güneşte ısıtılmış su gibi.

Soğan, sarmısak, biber yerdik,
arkasından sopsoğuk pişmiş mısır.
Sonra yatardık aç ve çıplak,
yarın nasıl doyacağımızı düşünerek.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

Miron Radu Parashivescu

1911 yılında Zimnicea'da doğdu. Cluj'da ve Bükreş'te resim ve heykele çalıştı. Daha sonra Bükreş'te edebiyat öğrenimi yaptı. İki savaş arasında çeşitli dergilerde, özellikle solcu dergilerde çalıştı, şiir ve yazılar yayımladı. 1933'te Romanya gizli Komünist Partisi eylemlerine katıldı. Savaştan sonra yeniden çeşitli dergi ve gazetelerde çalıştı. Yazarlar Birliğinde yöneticilik yaptı. İlk şiirleri gençlik heyecanıyla doludur. Öncü içerikleri göz önünde tutulduğunda, ilk şiirlerinin değeri anlaşılabilir. 1941'de Lorca'nın yöntemini kullanmaya başladı. Bildiri gibi sunulan abartmalı ve patetik lirizmin en önemli temsilcisidir. Devrimci ve hümanist bir kişiliği vardır ve aynı zamanda alaycı ve tartışmacıdır. Kendisinin de dediği gibi, iki önemli ustası, Whitman ve Lorca'dır. 1971'de Bükreş'te öldü. Şiir kitapları: Çingene Türküleri *(1941),* Övgü Şarkıları *(1956),* Övgü Şarkıları ve Öbür Şiirleri *(1958),* Patetik Bildiri *(1960),* Serbest Nazım *(1965),* Hüzünlüler *(1968),* Şiirler ve Sonuncular *(1971).*

Ö N S Ö Z

Güvenme bana!
Ben senin eylemlerinin yankısıyım sadece,
sadece bilicisi.

İşte böyle,
güvenme bana,
güven kendine ve eylemlerine.

Güvenme bana!
Ben yaparım sözcüklerden sadece çizgi;
sözcükler ne kadar benimse o kadar senin,
sözcükler gelirler kendiliklerinden.

Uyak falan ararım ara sıra, bak bu doğru,
zorlarım onları ara sıra,
ama onları ben aramasaydım bile
gene geleceklerdi kendiliklerinden.

İşte böyle,
güvenme bana,
güven kendine ve eylemlerine,
sözcüklerle söyleyecekler bu mucizeyi de
kendiliklerinden.

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

ŞİİR SANATI

"Şiir, erkeğin öldü."
Madleine Andrenescu

Utanırım sizden,
şair beyler,
bir hanımefendinin, herkesin içinde,
tek bir satırınızın, tek bir görüntünüzün
kendisini bir kez olsun
bayıltmadığından yakındığını anımsar,
utanırım sizden.
Ayın doğuşunu işlediniz biliyorum,
batan yıldızları işlediniz,
ve bir sürü vanilyaları, kokuları.

Ama hiçbir zaman inanmadınız,
sizi gidi maymunlar,
inanmadınız ateşe ve demire–
henüz ağarmamış şakağınıza dayanan
tabancanın namlusundan
size verilen düşüncenin kaba ısısına.

Utanırım sizden,
şair beyler,
ah, sizin o yoksul beceriksizliğiniz,
tüm yaptıklarınız
üslup çiçekleriyle gıcıklar sizi yalnız,
tek bir satırınızın bile yaşamınıza mal olacağına
coşkuyla inanmadan.

Evet, sizler de biliyorsunuz: Yaşam şiirdir.
Ne kadar da hoş geliyor kulağa!
Ve ne kadar da cıvık söylüyorsunuz bunu!
Yaşamda da cıvıksınız,
tıpkı şiirde olduğu gibi,
siz, şair beyler,
siz, ne şiirin içinde yandınız,
ne yaşamın içinde yandınız!

Utanın hiç olmazsa o güzelim Madeleine'den,
cıvık ve sapık dizeleriyle kadını
hiçbir vakit doyurmayan
o şair taslaklarının,
o iki erkeğin
eski karısından!

Ama bugün?..
Topraklar çatlar, halklar ayaklanırken,
bir elde kılıç, bir elde baldıran,
ve hükümdarlar tarihe girerlerken arka kapıdan,
sürükleyerek arkalarından tören üniformalarını,
modası geçmiş giysiler gibi,
selâmlarını ve gerdanlarını arkalarından sürükleyerek,
elinden tutarak sarışın ve güçlü izleyicisinin,
ayılıp bayılırken hanımefendiler:
"Ah sevgilim, inanılır gibi değil!"

Gerçekten de inanılır gibi değil:
Yeni lejyonerlerin barbar çizmeleri,
demir haçları ve gamalı haçları
burnunuzun dibindeler,
böyleyken siz, son çağın yalnız ozanları,
siz, ağzınızı açmıyorsunuz,
duyulmuyor burda sesiniz, burda, dünyanın sonunda,
ortasında sonsuz karanlıkların.
Gerçekten inanılmaz,
son ışığın sizden değil de
kentlerden geldiğine,
o yakılıp yıkılan.

Gerçekten inanılmaz,
çalgınız ne kadar aptal, sağır, bozuk!
Zaman yanınızdan şimşek gibi akıp gidiyor,
iyi söylenmiş bir beddua gibi,
ve sizin kulaklarınız duymuyor onu,
ve gözleriniz hepten kör.
siz, şair beyler,
ölü yapraklar gibi, zamanın dışına düşmüşsünüz!

Biliyorum, hepiniz çürümüşsünüz,
ama hiç olmazsa çürümüşlüğünüzün parıltısı olmalı.

Hadi, şair beyler, dehalar, hadi!
Son bir kez kımıldayın,
hasta araçlarınızı getirin bir araya,
harpınızı, flütünüzü, laternanızı,
başka bir şey yapamıyorsanız eğer
başlayın hiç olmazsa türkü söylemeye,
yeni ufukları tanımıyorsanız
titreşen türküsünü söyleyin hiç olmazsa
gecikmiş ölümünüzün.

Hadi,
pisliklerinizden arının, pis kokularınızdan
sizin ölü vücutlarınız çoktan çürümüş,
hiç olmazsa gökler çatırdasın pis kokularla!
Bari bu kadar yararınız olsun!
Söyleyin, şiirden ne anlıyorsunuz,
onun sayısız sözcüklerini çekiçle döverken,
uydurmaya çalışırken sözcükleri kendi ince belinize,
bir devin çizmesine ayağını uydurmaya çalışması gibi bir bebeğin?
Söyleyin, ne anlıyorsunuz,
sahte elmaslar gibi parıldatmaya çalışırken sözcükleri,
İngiliz şekerleri gibi tatlılaştırmaya çalışırken,
inceltmeye çalışırken Fransız kokuları gibi?

Siz ne bilirsiniz ki,
siz, borazanları boşuboşuna ve buyrukla çalanlar,
siz, yüce bir yasanın geri dönmez kaçakları,
siz, ne barsaklarınızdan gelen şiir yasasını bilirsiniz,
ne de demir ve ateş yasasını.

(...)
Evet, hiçbir şey bilmediğinizi iyi biliyorum.
bu nedenle bana kulak vermenizi diliyorum:
Size değil sözüm, ünlü şairler,
torbaları imgelerle, çatlak mücevherlerle dolu olan,
siz papağanlar, maymunlar.

Dostlarıma sesleniyorum,
benden daha güçlü, benden daha yüce, benden daha yiğit olanlara,
onlar ki, benim dertlerimi, diş gıcırtılarımı, umutsuzluğumu
[yaşadılar:
Demir kuşağımızın
geç şairlerine.
Biliyorum, inanmamam gerek
bana karşı olanlardan başkasına,
çünkü benimle yalnız onlar çarpışacak,
çünkü beni onlar devam ettirecekler yanlışlarımı çıkartarak.

(...)
İstediğiniz ne? Maskaraydılar bizden öncekiler:
Onlar böyle soruları kendilerine hiç sormadılar.
Ekmeğin ya da sanayileşmenin bedeli, onlar için
şiirsel öğeler değildi,
kutsal ruh ya da sonbahar melekleri gibi örneğin;
onların özel yetenekleri var kuşkusuz,
ama biz, o beş paralık yeteneklerinin kıçına indirdik tekmeyi,
çünkü bize uyan tek yetenek
gelir ateşten ve kandan.

Çoğu kez, kederiniz benim de kederimdi, şair beyler:
Çocukluğun çayırlarıyla ilgili şeyler, sonbahar balıkçıllarıyla,
ilk öpücükle ilgili ve son umutsuzlukla,
çok şiirsel ve çok duygusal şeyler...

Kuşkusuz, yumuşak bir manzara da vardı:
Külden papatyalar, koyu mavi gökyüzü, akşam rüzgârları,
Kasımda üzerlerine çiy yağmış paslı yapraklar,
ve tatlı kaval, günbatımında çalan,
(her zaman, her zaman, her zaman takım tamamdı).

Şair beyler,
her zaman bulunabilir bu tür şeyler
her sadık anıda;
ama şimdi tekmil budalalıkları bırakın bir yana,
eski şairlerle ve itfaiyecilerle birlikte
miğferlerimizi kızdıralım, bileyelim baltalarımızı,
yazalım açık seçik:
"Haydi savaşa!"
ya da:
"Ya şimdi, ya hiçbir vakit!.."

(...)
Onları ben de sevdim, yemin ederim,
tatlı kokuların, ateşböceklerinin tadına ben de vardım,
biliyorum: Yıldızlar burada, yeryüzünde kalmalı.
Ama benim acelem var,
yetişmeliyim yola çıkmış yoldaşlarıma,
konuşmalıyım onların dilini.

Ünlü bir şair olmazsam ne çıkar!
Benim içimde değil,
yoldaşlarımın içinde
benim ölümsüzlüğüm!

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

Eugen Jebeleanu

1911'de doğdu. Özgür Ses, Bugün, Gerçek *gibi dergilerde yazmaya başladığında öğrenciydi. İlk şiir çalışmalarını* Güneşli Manastır *(1929) adlı bir kitapta topladı. 1934'te* Kılıçlar Altında Koro *adlı ikinci şiir kitabını yayımladı. Bu dönemde Parnasse okulunun etkisi altında çok kapalı şiirler yazmaktaydı. Daha sonra kavgacı bir şiir anlayışına yöneldi, şiiri açıklık ve duruluk kazandı. Kurtuluş'tan sonra lirik ve güdümlü bir şiir anlayışı geliştirdi. Hiroşima'ya yaptığı bir yolculuk, ona,* Hiroşima'nın Gülümseyişi *adlı yapıtını kazandırdı. Bu şiiriyle de ünü daha bir yaygınlaştı. Ulusal ve dünya olaylarıyla yakından ilgilenen, militan sosyalist bir şair olan Jebeleanu, içinde bulunduğu anın dürtüsü altında yazar, şiirleri gücünü dünyanın felâketlerinden ya da başarılarından alır. Öbür kitaplarının başlıcaları şunlardır:* Unutulmayan *(1945),* Barış Kalkanı *(1949),* Genç Ormanın Türküleri *(1953),* Ölüme Karşı Şarkılar *(1963),* Şiirler *(1964),* Annibal *(1972).*

KÜLÜN SESİ

Bilmem ki ben kimim;
her şey ben oldu çıktı.
Kimim bilmem ama, gene de ben benim.
Hafifim ama ağırım, uğursuzluk gibi.
Ben taş,
ben sonuna ermemiş yaşam.

Katiller, benimle oynamayın,
ben canlıyım, parmaklarınızda kayar giderim,
atın isterseniz denizlere beni,
ben külüm, dururum sizin kabınızda.

Haydi kaçın, külüm ben, girebilirim
bir gölge gibi kapınızın altından,
çarpabilirim uyuyan yüzünüze,
külden dudaklarımla sizi öpebilirim.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

BU ÖLÜLER

Sevmiyor beni bu ölüler.
Kaçırıyorlar bu ölüler benden
ay gibi soğuk alınlarını.
Kaçırıyorlar kenetlenmiş dişlerinden beni.
İzliyorlar beni bu ölüler
kendilerini savunan soğukluklarıyla,
görülmez bir kılıç gibi.
İstemezler beni görmek,
gözleri kapalı bu ölülerin.
Dudakları aralık
ve de suçlayıcı,
yırtılmaz bir kâğıt gibi.
Bu dudaklar diyorlar ki:
Bizsiz yapın hesaplarınızı artık.
Yok, onu bile
demiyor bu dudaklar.
Bu dudaklar hiçbir şey demiyor,
hiçbir şey istemiyor bu dudaklar.
Kayalar gibi çıplak
itiyor beni bu ölüler.
Buz gibiler, düşman gibiler.
Bağırıyorlar artan bir soğukluk saçarak:
— Çek git buradan!

Sevmiyor beni bu ölüler.

Ben onları savunmak için ne yaptım ki!
Beni ne diye sevsinler!

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

ÖLDÜRÜLMÜŞ ÇOCUKLAR KOROSU

Bu ne kalın sis böyle! Bu ne kalın sis!
Evin yolunu çıkaramaz olduk.

Biz de çok hafifiz, sis de hafif, tüy gibi.
Nerde yolumuz, nerde, yolumuz bir yere mi gizlendi?

Bu ne kalın sis böyle! Bu ne yoğun sis!
Öğretmenim, yol nerde hani?

Tabanlarımızın altında artık yol yok... Yüzüyoruz dalgalarda.
Evimiz nerde? Nasıl, nasıl bulacağız evimizi?

Karnımız aç ve çırılçıplağız.
Babamız nerde? Nerde anamız?

Göremez olduk birbirimizi.
Bu ne biçim oyun böyle? Bu ne biçim oyun?

Bu ne kalın sis böyle? Bu ne yoğun sis?
Bir yol gösterin bize, bir yol!

Şaşırdık evimizin yolunu.
Bu ne kalın sis, ne kalın sis,
ne kalın sis bu...

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

HEP BİRLİKTE ÖLENLERİN ANISINA TÜRKÜ

Hatırlayın Hiroşima'da toptan ölenleri,
hatırlayın kıyamete dek.
Kambur balıkçıyı hatırlayın,
Okyanusun taçyapraklarını
kokulu menekşeler gibi parlatan
güneşin ışınlarıyla
ağını onarırken ölen.
Evinin önünde yığılıp kalan adamı hatırlayın,
satın aldığı çok garip bir atı,
yani bir eski bisikleti
gülerek gösterirken çocuklarına,
ne diyordu adam:
"Koşarım bununla bir yüzyıl daha."
Beşik başında öldürülen anayı hatırlayın,
iş başında öldürülen insanları.
O genç kız on dadika sonra
buluşacaktı nişanlısıyla,
delikanlı dört yıldır savaştaydı,
yaralı dönmüştü savaştan.
Hatırlayın dua eden umarsızları
tapınaklarda mırıldanarak.
O çocuklar okuldan dönemediler,
küçücük önlükleri sallanır rüzgârda.
Yetimler ve öksüzler daha mutsuzlar ölülerden.

Hatırlayın Hiroşima'da toptan ölenleri,
hatırlayın kıyamete dek.

Onları öldürenleri de unutmayın ama.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

HİROŞİMA'NIN GÜLÜMSEYİŞİ

Hiroşima İle Karşılaşma

Dünya, sessiz dünya.
Sessiz soluksuz,
derin yanmış, bedenin çıplak,
bağışla bizi, Hiroşima...
Bağışla her adımımızı,
yarana dokunan, çıbanını deşen...
Her bakışımızı bağışla,
–okşarken bile– canını acıtan...
Her sözcüğümüzü bağışla,
çocuklarını,
sonsuza dek yitirilmiş çocuklarını
aradığın o göğü bulandıran...
Mezar,
ve rüzgâr... Ve rüzgâr... Ve rüzgâr...

Ve otların sesi,
çok kısık sesler,
tükenen sesler gitgide,
yalnız anılarda kalan...
Ey mezarlıklar,
var olmayan... Var olmayan...

Kentin Düşü

Kent düş görür,
hem mutluluktan,
hem acıdan
doğan.
Hem mutluluk düş görür,
hem acı...
Mutluluk,
ses çıkarmadan,
çocuklar doğurmak ister,
kendisine benzeyen.
Bu ara acı,
bi sürü işkenceden yamrı yumru,
çocuklar doğurmak ister,
o çirkin yüzünden
çok daha güzel.

Yaşlı Balıkçının Düşü

Amanın neler duyarım,
Alplerin boynuz boruları
söyler durur bana
denizin hiç durmadan
balık kustuğunu
yıkık kulübeme doğru.
Yıkık kulübem çın çın çınlar,
balıklar sanki çil para.
Bakın şimdi–

bakın...
İşte gölgesi gençliğimin.
Beri gelin beri,
hep aç olduğunuzu söylerdiniz hani...
Hoş geldiniz...
İstediğiniz kadar balık alın,
taşıyacağınız kadar balık;
bıktım bu kadar çok balık görmekten,
balık görmek istemem artık...
Bu kadarı da fazla ama,
hem çok fazla...
Ağ bile kaçar
onları görmemek için baksanıza,
delik arar saklanacak.
Bu bir tufan...

Atlının Düşü

Yapamam,
yapamam,
insanlar gibi
daha fazla koşamam!
İki bacaklı
bir insan için
çok fazla bu.
Şu taşlar, sanki cadı dişleri,
ayaklarımı parçaladılar,
yaktı tabanlarımı
cıgara izmaritleri.
Her gün daha çok bükülür sırtım,

artık daha fazla koşamam
insanlar gibi.

Beni de yanına al, ne olur,
ahırında barınayım.
Terli bir sağrı
korusun beni
oracıkta.
İstemem hiçbir şey,
istemem,
bir avuç arpadan başka.

Ne yapayım, göster bana,
nasıl attırayım yüreğimi yeniden
düzenli bir uyumla,
durduğu zaman
nasıl başlatayım,
ya da –çalarken bir çan gibi–
nasıl önleyeyim
kırılmasını yolda.
Hiç olmazsa sen acı bana,
sen, akıllı, yumuşak
çiçekler gibi açılmış gözlerinle
bana bakan.
Beni de aranıza alın...
Borçlu kalayım size
ömrümün sonuna dek,
durun atlar, durun kardeşlerim!
Evde altı tayım var...
Altı,

tam altı tayım...

Güneşin Gecesi

Sekizi çeyrek geçe!
Bir saniye sekmeden.

Bir gök gürültüsü!
Bütün saatler birden durdu,
dondu bütün saatlerin dilleri,
sanki şaşkın şaşkın açılan ağızların içindeymişler.

Zaman öldü.

Çeken kim
gökyüzünü
ve okyanusu
ve kenti
böyle aşağı?
— "Sus!"
Bir pençe saldırdı ateşe
ve yırttı havayı
ta tepesinden
mavi dibine dek
okyanusun sularına gömülü.

Uğuldayarak, yere çömelik, savaşa savaşa
doğurur hava
kül taburlar, parçalanan cenaze arabaları,
bulutlar, birer nilüfer, asılılar havada..
Bir ölüm,
daha önce hiç bilinmeyen,
bulutları çevirdi zehirli kül tabakalarına,
yağmura değil.
Onlara bakan çocuklar nerdeler?
("Sus! Sus!").

Uzun ırmaklar
patlar damarlar gibi,
elyordamıyla bir yer ararlar karanlıkta,
çırpınırlar boğula boğula,
yitirdikleri yataklarını bulmaya çabalarlar
yakan karanlıklar içinde.

Kent yok artık...
Sus, bağırma...
Dudakların kül.
Bütün kent karanlıkta,
bütün yankılar kül.
Bir bak ama!
Şöyle bak bir!
Binlerce yanan insan kolu,
karanlığın dişlerini korkuyla birbirine çarpıtan
bir çabayla
gecelerin ve gözyaşlarının çilesinden
kopara uzaklaştıra
alnını nasıl yüceltirler

güneşin,
binlerce çırağı gibi,
kocaman ateş tapınakları gibi,
yüceltirler ağır ağır,
okşaya okşaya onu,
sile sile üstündeki kanı ve teri,
çıkarmak için suçun yüzünü ortaya
çıkartırlar aydınlığa yüzünü
katledilmiş kentin.

Hiroşima Kuşlarının Sesleri

— Nerede onlar, nerede?
— Kimler?
— Nerede onlar, nerede?
— Kimler? Kimler?
— Neredeler?
— Kimler? Kimler?
— Halk...
— Bilmem. İşte küller,
uçuşurlar havada,
bak...
— Nereye? Nereye?
— Bilmem. Yuvalarımızı kuralım hadi.
— Nerede?
Nerede?
Nerede?
Nerede?

Ölüme Üstün Bir Gülümseme

Ve seslerini duyarım şimdi
alevler içinden geçenlerin...

Kabarır okyanus ve selâma durur.
Titrek külden kelebekler...
Doğrulur Hiroşima, su toplamış bağrından,
doğrulur sıcak küllerden bir gül gibi,
bir yanardağ misali ağar göklere,
ağar dünyanın üstünden Hiroşima
(ölümün içinden geçer yüzü!).
Bir yanağı ayın yüzeyi gibi delik deşik,
bir yanağı güneşte parlayan fildişi.
(Bak –şeytan– ve taş kesilmiş).
Ağar Hiroşima, gülümser tatlı tatlı
(ne ölümler görmüş o gülümseyiş!).
Güler Hiroşima ve koyar yanmış kolunu
beşiklerin üzerine bir kalkan gibi,
yana çevirir kara gözlerini gülerek
ve baş sallaya sallaya katillere–
katillerin göremediği
ve hiçbir zaman göremeyeceği
yaşamın silâhlarını,
filâmaları ve bayrakları bölüşür;
ışıklar, rüzgârlar kadar yüksek miğferleriyle,
yalınayak anıların izlediği ışıklar,
yok olmuş masumlukların izlediği ışıklar,
karanlığı yara yara yol alan ışıklar,
ve hep gülümseyen ve hep gülümseyen ve hep gülümseyen...

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Maria Banuş

1914 yılında doğdu. Şiir yayımlamaya on dört yaşında başladı. Genç Kızlar Ülkesi *adlı ilk şiir kitabı 1938'de çıktı. Bu kitapta duygulu bir ozan adayı olarak görünür. Yaşama sevinci, canlılık, atılganlık bu kitaptaki şiirlerin başlıca temalarıdır. Uzun bir çalışma döneminden sonra ozan ve düşünür olarak ufkunu çok genişletti. Şiirlerinin dayandığı derin anlam gücünü kadınlık duygu ve düşüncelerinden alıyordu. Bu lirik şiir, giderek düşünce şiirine dönüştü. Ozan bundan sonra aşkı bilinçle uyumlu kıldı, duygularını gerçeğe olan tutkusuyla dengeledi. Maria Banuş, şiirleri kadar şiir çevirileriyle de ünlüdür. Rilke, Neruda, Nâzım Hikmet gibi şairlerin şiirlerini çevirdi. Başlıca şiir kitapları:* Genç Kızlar Ülkesi *(1938),* Sevinç *(1949),* Oğullarıma *(1949),* Topraktan Söz Ederken *(1954),* Amerika, Sana Söylüyorum *(1955),* Cennetin Kapılarında *(1957),* Şiirler *(1958),* Çağlayan *(1959),* Değişimler *(1963).*

BİR BAŞKA KENT

Atalarım benim,
tenekeciler, kunduracılar, terziler,
yitmiş gitmiş küçük kentlerin zanaatçıları,
alçakgönüllü zanaatçıları küçük kasabaların,
çarşı caddesinin usta satıcıları,
itilmiş kakılmış, ezilmiş insanlar,
sakalları yolunmuş,
dilleri koparılmış insanlar,
kiliselerinin ağır çanlarıyla,
ayin alaylarıyla,
kılıçtan geçirilmiş çocuklarıyla,
gölgeli kapı eşikleriyle,
tetikteyken korkunç günleriyle,
rahatken sevinçli günleriyle
sessiz sedasız küçük köylerin zanaatçıları...
Her biri bir ufka dağılmış
eski günlerin yaşlı zanaatçıları,
sevgili atalarım benim,
hınçlı kentlerde duvar diplerine uzanmış
benim sevgili ölü atalarım,
nasıl horladılar sizi, nasıl canınıza okudular!
Geceleri duyarım şimdi
korkunç bir gıcırtı...
Bir köyü bir köye bağlayan ormanda koşar
bir küçük çerçi.
Akşam vakti.

Ne tuhaf şeyler görünür ormanda,
bir el, bir el daha,
gözler,
sessiz bir adım,
bir adım daha...

Ve gene ayaklar ve eller.
Ve gene gözler ve hırıltılar.
Ve gene çığlıklar ve uğultular.
İnsanlar, insanlar, insanlar.
Tekerlek gıcırtısıdır bu duyulan,
tangur tungur gitmekte araba, yük dolu,
insanlar arasında, ormanda.
Ve bağırır çerçi:
"Gerdanlıklar, atkılar! Küpeler! Başörtüleri!"

Bir kesek toprak gibi bir yumruk.
Ne de uyku çekilir bunun üstüne,
horul horul, derken gidiverir oracıkta.
Sevgili atalarım benim, sevgili ölülerim,
hınçlı kentlerin duvarları altında bir arada ölülerin,
işte bir kent daha,
işte okullar, işte avlular, işte kapılar,
burda çocuklar bir başka bilgi almaktalar.
Burda iyileşmeye başladı atalarımın torunları.
Bizler ve bizden sonra gelecekler,
unutmak istiyoruz,
ve öğrenmek yeni ve sağlıklı yaşamı,
kanlı gözyaşlarımızla yuğrulmuş
mayasız ekmeği.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

Ion Banuta

1914 yılında doğdu. Bir köylü çocuğudur. Önce toprak işçiliği yaptı, sonra demiryolu memurluğu. 1933'ten sonra, arkadaşlarıyla birlikte faşizme karşı savaşa girişti. Şiirinde işlediği başlıca tema, kavga ve güçlük dolu yaşamdır. Onun yapıtları süslemecilikten, söz oyunlarından tümüyle uzaktır.

Başlıca şiir kitapları: Sessizlik Kenti *(1946)*, Kaynaklar *(1956)*, İki Bin Yılına Mektup *(1963)*, Şeytanın Gözyaşları *(1965)*.

BUCHENWALD'DE KIŞ GÖRÜNÜMÜ

Uçsuz bucaksız dipdiri bir ova, ve darağaçları,
yukarda kapkara bir orman, su, ve kargalar...
Şurda fırınlar, fırınların yanında çengeller dizi dizi,
ve darağaçlarında yükselen boğuk çığlıklar,
ve dört bir yanda ilgisiz bir boşluk,
ve beden çatır çatır koparken ruhun çığlık atması boşlukta.
Gündüz mü, gece mi? Burda bu olanlar da ne ki?
Deler geçer şakakları titremeler.

— Buzdan aynalar hazır.
Cellâtlar sundular alçak sesle
Hitler'in ve tanrının bilgisine:
"Bir geçiş dansı yapılacak yokluğa."
Ve çıplak ayakla başlar dans.
Bütün dallarıyla titrek orman.
Rüzgâr diriltir soğuğun davullarını.
Dans edenlerin gözleri ay gibi.
Tabancalar pistinde fırdönüyorlar.
Buz eridi, yumuşadı toprak.
Çiçekler ve kayın ağaçları açtı açacak.

— Haydi götürün, orda yakın ölüleri!
Ama bağırır biri zincirinden boşanmış deli gibi:
— Bu ne? Ak orman geziye mi çıktı?
Hayır! Ağaçlar devrilir koyaklarda,
davul zurna yapılır köklerinden;
çalınır durmadan koskocaman borular;
gece de amma karanlık; hayır! Güneş ve ay doğmada.

Göğü çiğnemek için açıldı bir ağız.
Cellât şöyle bir yokladı baltasını,
suları, ağaçları, toprağı yaracak,
ayakları altında ezecek çiçeği ve insanı.
Ama kılıcı ve baltası kalakaldı öylece.
Ve ölüm kasılması yutuverdi hayvanı.

Başkaları isterlerse de onu diriltmek,
tarih hazırlar ona güzel bir tabut.

Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin

Geo Dumitrescu

1920 yılında Bükreş'te doğdu. Lise ve yüksekokulu orada bitirdi. Bazı gazete ve dergilerde çalıştı. 1968'den 1971'e kadar Yazarlar Birliğinin çıkardığı derginin yöneticiliğini yaptı. 1941'de, ilk kitabı Aritmetik*'i Feliks Anadam takma adıyla yayımladı. Ondan sonraki kitaplarını kendi adıyla çıkardı. İlk kitabı, kişisel bir anarşizmle tanımlanır, ki bu kişisel anarşizm, kendini içtenlikle ifade yolunu, şaşırtmamakta, açıkça göstermekte bulur, ama aslında gerçek özü, yaralı bir duygusallıkta, bastırılmış bir hüzünde yatar. 1963'te yayımladığı* Şiirsel Maceralar*'da çağdaş sosyalist gerçekçiliğin ayrıntılarını inceler ve bunu daha çok düzyazıya benzeyen bir üslupla yapar ve hiçbir zaman herhangi bir şeyi yüceltme yanılgısına düşmez. Öbür şiir kitapları:* Tabanca ile Ateş Etme Özgürlüğü *(1946),* Çemberlerin Gereksinmesi *(1966),* Savaş Anıları *(1974).*

PORTRE

Bir kocaman resim yapmadayım şu sıra.
Çok özel: Kendi portrem.
Kalbimi çiziyorum şuraya: Bir toplu iğne başı.
Şuraya beyni: Bir kutsal araç.

Gözsüz ne anlamı var: İki soru işareti.
Burundan da, ağızdan da vazgeçmek olmaz.
Şu köşede düşüncelerimi açığa vurmam gerek–
Kirli çamaşırların ipucu.
Çizik bir ayna –göğüs,
kolayca görülebilir içerisi
(bana göre hiç önemi yok ya, neyse!).
Yukarlarda bir yerde işte kaşlar, uçmaya hazırlar.

Kulaklarımdan iki kanat yapacağım, bu kesin.
Sonsuza uzanan bir köprü –kırışmış alın.
Ve kırmızı dudaklar, kusursuz bir yay,
eski mitsel öpücüğü simgelesin.

Ve en son, bir keskin bakış,
keşfedecek alındaki bir deliğin yara izini.
Ve bu yararsız ve bu gerekli bi sürü şey ortasında
bir şey daha:
Siz buna ister bir ülkü deyin, ister bir dağ.

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

ROMANTİZM

Akıllı insanlarız biz, yadsıyamaz kimse bunu!
Dizeler zehirli, dostum, ekmekse pahalı ve kötü,
konuşup tükürüp ne güzel vakit geçirirdik eskiden,
akıp giden zamanı hoş görmüştük.

Yazıhanemiz bugün buz gibi, insanlar sarı ve kuru,
hepsi duygusal, hepsinin düşüncesi kıt;
geceler ölü gözleri gibi donuk,
sarhoş olmak için şarap değil, benzin gerek.

Eskiden vaktimiz vardı, paramız, yaşamak hırsımız,
her şey iyiydi. Yani demem şu ki, çocuklar kadar aptaldık.
Ampuller sadece Japonya'da ucuzdu, biliyorduk,
ve günlerimiz korkunç kısaydı ve sayılıydı, biliyorduk.

Akıllı insanlarız biz, yadsıyamaz kimse bunu!
Şarkı bile söyleyebiliyorduk,
bir savaş üstündeydiler –çok güzel, destansı yaygın ve rezil–,
ve tekrar evlerimize nasıl döndüğümüz üstüneydiler!

Dizeler zehirli, dostum, ekmekse pahalı ve kötü,
ama gene de beş yıl içinde soracağım sana, uysal, alçakgönüllü
(tekrar aptal olunca, tekrar olunca vaktimiz):
Büyük savaştan sonra mı?"

Ne çok gereksiz çiçeklerle bahar geliyor,
ama zehirler saçılmış ayın üstüne ve kızlar daktilo yazıyorlar.
Geceler ölü gözleri gibi donuk.
Ve sarhoş olman için benzin alman gerek.

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

Nina Cassian

1924 yılında doğdu. Konservatuvara ve akademinin resim bölümüne devam etti. İlk şiir kitabından sonra (1927), kendisine simgeci şair dendi. Duygusal görüntüleri ince bir izlenimcilikle ortaya koyar. Onun şiir sanatı, neşeli duygulara yer vermeyen açıkgörürlülük duygusuyla belirlenir. Çevresinde bulunanlarda insancıl bir iz arar. Şairliği yanı sıra müzik parçaları vardır. Heine ve Brecht'ten çeviriler de yapmıştır. Başlıca şiir kitapları: Canlı Yıl 1917 *(1949),* Seçme Dizeler *(1955),* Rüzgârın Denizle Söyleşisi *(1957),* Yılın Yaşları *(1957),* Günlük Bayramlar *(1961),* Açık Havada Seyir *(1961),* Hediyeleri Yapalım *(1963),* Ölüm İlahisi *(1971).*

SAĞDUYUYA AĞIT

Seni yitirmektense, sağduyu,
elsiz ayaksız kalayım, daha iyi!
Gerçeğin incelenmesinde sen
pilâtin bir keskisin.
Kim sana kuru diyen,
sana soğuk diyen kim?
Senin boyutlarındır, bilirim,
gerçek bir kavrama yeteneği veren,
hani öğleden sonraları, arada bir,
günün pırıltıları silinirken,
ve hâlâ uzaklardayken belirsiz karanlık,
nasıl her şey birden şaşırtırsa bizi,
nasıl her şey arı duru görünürse,
nasıl yoğun ve yepyeni,
tıpkı onun gibi.
Sanki denize girmişsin kapalı gözle,
bilmediğin dudakları öpmüşsün sanki,
anlaşılmayan, ama yarı duyulan bir neşe.
Bilinçsiz güç kum gibi kaygan...

Yabancı kalırım kendime yaşamım boyunca,
yaralarımı saramam,
çünkü bilemem nerem kanar,
sağduyu, sen olmasan.
Bilmesem dengenin
diyalektik sürecini,
kendimi hareketsiz sansam,
çökerim.
Kim seni yadsıyan, sağduyu,
kim sana, meyveyi saklayan kar, diyen,
kim, ayaklanan yaratığa saplanmış bıçak, diyen.
sana, duyguyu boğan burun, diyen kim?

Marx değil mi
sağduyu ile tarihi araştırarak
devrimin ışığını yakan?

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

İNSAN

Savaşırken yurdu için, yitirdi bir kolunu
ve birden bir korku düştü içine:
"Ne yaparsam yarım olacak.
Yarısını toplayabileceğim ürünün,
piyanoda yalnız hafif ezgiler çalabilirim,
ya da eşlik ederim piyanoda ancak.
Hiçbir zaman ikisi birden olmayacak.
Vurabileceğim yalnız tek yumrukla
direnen eski kapılara.
Hiç yapamayacağım şeyler de var:
Örneğin, alkışlamak
alkış koparılan şölenlerde."

Der demez, her işi yapmaya koyuldu
iki kat bir güçle.
Ve kopmuş kol yerine
bir kanat çıktı.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

VASILE NICOLESCU

1929 yılında doğdu. İlk şiirleri 1946'da yayımlandı. Karanlık Ayinler, Şiirler, Ateşin Eğrisi Karla Kaplı Çan *(Yazarlar Birliği Armağanı),* Altın Bölüm *gibi şiir kitapları vardır. Rumen şiiri antolojileri hazırlamış, Robert Desnos'dan, Henri Michaux'dan, Max Jacob'dan şiirler çevirmiştir. Turner ve Claud Monet'in resimlerini inceleyen* Lirik Evren *adlı bir de deneme kitabı vardır.*

V A T A N

Vatan, sen, benim kanadım,
üstünde uyuyakaldığı kaya yıldızların,
anlatılmaz, incecik kar.

Sonsuz eylem: Var olmak,
görmek onun kıvrılışını gökyüzü gibi
gizlediği ilk ve son yıldıza doğru.

Vatan, sen, benim kanadım.

Çev. A. Kadir Eray Canberk

VATANIN ADI

Kelebekler senin adını yazdılar yukarlara havaya,
çünkü bir toprağın taşıyacağı en güzel ad bu.

Gemiler senin adını gezdirdiler okyanuslar boyu,
çünkü başaklardan ve ışınlardan bir ad bu.

Akçıl alüminyum kanatlar dünyanın dört bir ucuna
taşırken onu, o hep güler, hep güler, hep güler.

Mavimsi kirpikleriyle hindibağ çiçekleri
onu göklere, yıldızlara asarlar, ve taşlara ve kayalara.

En tatlı onu çığırır ta çocukluğumdan beri yüreğim,
onu mırıldanır, yaşam için sallar kucağında onu.

Çev. A. Kadir - Eray Canberk

Tiberiu Utan

1930 yılında Valeni'de doğdu. 1954'te Moskova'da Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsünü bitirdi. Bazı gazetelerde çalıştı. 1969'dan beri bir yayınevinin yöneticisidir. İlkin, nostalji duyguları ağır basan bir şairdi. Ara sıra doğa ortasındaki saf yaşamı özlediği olur. Son şiirlerinde bazı belirsizlikler göze çarpar. Derin bir düşünceye giden yolu bulmaya çalışmaktadır. Şiir kitapları: Çağrılar *(1955), Şiirler (1961), Düşlerin Kitabı (1965),* Anlar *(1968),* Yalnızlık Yıldızı *(1968),* Rüzgârın Peşinden Koşmak *(1973).*

YENEN VE YENİLEN

Yenilen gladyatör
kolunu kaldırdı.

Seyirciler kükrediler.

Yenenin locaya dönük
işaret bekleyen
gururlu bakışı...

İkisinden hangisiyim ben,
anlamadım bi türlü.

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

AĞLAMA VADİSİ

Ağlama Vadisinden
tüm azizler kaçıyor, tüm melekler kovuldular.
Neden?
Binlerce madenciden bir tekine bile
el uzatacak güçleri yoktu da ondan.

Artık inanmıyor öbür dünyaya hiç kimse,
o gelecekteki dünyaya,
hani şu, tanrının bağışladığı,
daha çok da, burada, nehrin kıyısında, sersefil yaşayanlara.

Son günlerde meyhaneler de boş, kiliseler de,
işsizlerin, madencilerin para kazanması çok zor,
herkes bu son günlerde
ekmeğini ne kadar sakına sakına yiyor,
büyütemediği ekmeğini.
Açlık bir işkence, çocukların açlığı hele.
Madenciler bağırıyor: "Daha büyük ekmek! Daha büyük!"
Anladı papaz efendi bile,
meğer işkence ne kadar ağırmış, ne kadar acı.
Ve fırtırdı bir gün, geçti mihrabın önüne,
ve kollarında tombul çocuğu tutan
şişko bakirenin suratına tükürdü.
Ama korkmuştu bu yaptığından,
gitti astı kendini
ve günahını ödedi.

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

NICHITA STANESCU

1933 yılında doğdu. Genç yaşında şiire başladı. Hemen hemen her tür şiiri denedi. Duyguların Bir Görünümü *adlı şiir kitabı Yazarlar Birliği Ödülünü,* Olmayan Sözcükler *ise 69 Ödülünü aldı. 1972'de* Soğuğun Büyüklüğü *kitabını yayımladı. Onun sözcüklerle ve dille hem araç hem de amaç olarak ilişkisi, şiire karşı şiirle verdiği savaşım, metafizik uzaydaki hareketleri ve biyolojik zamandan çekilerek felsefi kavramlara girmesi birleşerek hiçbir unsurun gereksiz olmadığı "kavramsal barok" tarzı şiirini oluşturdu.*

İKİNCİ AĞIT

Her boşluğa bir tanrı.

Bir taş yarılsa, osaat
içine bir tanrı.

Bir köprü ikiye ayrılsın yeter,
osaat boşluğa bir tanrı.

Asfalt yollarda bir gedik mi açıldı,
hop içine bir tanrı.

Bir yerinizi kesmeyin sakın
bilerek ya da kazara,
osaat bir tanrı korlar yaranın içine,
her yerde, her zaman olduğu gibi
korlar bir tanrı,
önünde eğilelim diye,
her şeyi korur çünkü o tanrı,
her şeyi, kendinden kopup ayrılan.

Gözünü seveyim, savaşçı,
yitirme gözünü, aman,
osaat getirir korlar
göz çukuruna bir tanrı,
taşlaşır kalır orda.
Ve biz,
yücelterek onu
oluştururuz içimizi...
Sen bile,
yücelterek onu,
yücelttiğin gibi bilinmeyenleri tüm,
kalırsın ruhunun içinde kapalı.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

NICOLAE LABIŞ

1935 yılında Poiana Marului'de doğdu. Bir öğretmenin oğludur. Liseye Falticeni'de gitti. On üç yaşında kendine edebi bir çevre kurdu. On beş yaşında Moldavya'dan gelen genç yazarların toplantısına katıldı. Okulu bitirince iki edebiyat dergisinde çalıştı. 1955'te Bükreş'te filoloji çalışmaya başladı ama bitiremedi, çünkü 1956 yılının bir kış sabahı bir tramvay kazasına kurban gitti. Yaşamı boyunca hiç kitap yayımlamadı. Devrimci romantikliğin tipik bir örneğidir. Çağının özüne girme gibi ender rastlanan bir özelliğe sahip olmuş ve çağını yaşamıyla özümlemiştir. Ustaları Eminescu, Arghezi, Barbu, Beniuc ve Essenin'dir. Ölümünden sonra eserleri dört kitap halinde toplandı:
Durağanlığa Karşı Savaşım *(1958)*, İlk Aşklar *(1962)*, Ceylanın Ölümü *(1964)*, Öldürülen Albatros *(1966)*.

GELECEK

Daha çok yolumuz var varmak için sana,
daha çok engel var seninle aramızda.
Varabilecek miyiz sana hepimiz, bilmem,
senin en parlak, en iyi zamanında.

Bana sorarsanız, ben varacağım,
yuvarlansa da dağlar yol uğrağıma,
dağları delip bir bir aşacağım dağları
varabilmem için senin ovalarına.

Seni hep düşümde görürüm apak,
öyle arı duru, öyle dumansız, öyle külsüz!
Hâlâ mayalanan cerahatler bir gün
yerini mutlaka arınmış bir kokuya bırakacak.

Hâlâ engeller var sana giden yolda–
biliyoruz, ama kırılacak onlar yarın,
ve seni zaptedeceğiz, olduğun gibi, tümünü,
barışçı savaşlarında çağımızın.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı W. Söllner

BİZ DEĞİLİZ

Kimimiz yanılgılarımızı yendik,
yalanları, korkuları yendik kimimiz;
ama ufukta asılı duran o
çöle varmak için daha
epey yolumuz var gidecek.
Kurumuş kuşaklar göçer gider,
taze kuşaklar güler yıldızlara.
Şu dolambaçlı yollarda ilkin
bakalım kim yitirecek
inanç ateşini yüreğinin.

Kim ölecek içimizden, vücudu ölmeden?
Önce kim düşürecek tozun toprağın içine
yüreğini, o taşınamaz ağır yükü?
Bu sorular yükselir saflardan
pis bir rüzgâr ya da küfür gibi.
"Dinleyin, dinleyin, dinleyin!..
Biz değil! Biz değil! Biz değil!"

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

SAVAŞ TEHLİKESİ

Anımsıyorum o kan dolu yılları.
Projektörler arasında çatlarken gece,
yarılırken bombalar altında yapılar,
kan pis sokaklara sel gibi aktı.
Fabrikaların sirenleri bağırıyordu,
ve korku çığlıklara döndü birden,
işte o sıra gökler düşmanımızdı–
bakardık mavi parıltılara tiksinerek.

Bunlar geçti gitti. Bir kez daha eritiyoruz çeliği.
Varıyoruz çiçeklerin, baharın tadına.
Ama nedense arada bir diyenler var hâlâ:
Ne olur, gökler yeniden düşmanımız olsa!
İnsanlığın geleceği tehlikededir, bilesiniz,
gelecek bizden, çelik işçilerinden,
çeliği yalnız bizim eritmemizi istiyor,
nükleer silâhlar için eritilmesini değil.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı - W. Söllner

Marin Sorescu

1936 yılında Bulzeşti'de doğdu. Köylü bir ailedendir. Askeri okula gitti ve 1954'te orayı bitirdi. Iaşi'de Rus dili ve edebiyatı öğrenimi yaptı. Daha sonra Bükreş'e geldi. Sanat hayatına parodiler yazarak başladı. İlkin Yazarlar Birliğinin gazetesinde, daha sonra bir resim stüdyosunda çalıştı. Çağdaş Rumen şairlerinin en önemlilerindendir. Büyük bir duyarlılıkla, genel önyargıları ve gelenekleri yadsır. Şiirlerinde espri ve alay ağır basar. Ama düşgücü bazen trajik bir gülümsemeyi saklar. Şair, miti değersizleştirir. Kendi sınırlı koşullarının umutsuz bilinci ile alay eder. İlk şiirleri Romanya'da şaireneliğe başkaldırışın öncülüğünü yapmıştır. Halkın çok sevdiği bir şairdir. 1966'da ve 1968'de Yazarlar Birliği Ödülü'nü kazandı. Boris Pasternak'tan çevirileri vardır. Şiirleri bütün önemli dillere çevrilmiştir. Şimdi Bükreş'te Anima film stüdyolarında başyapımcı olarak çalışmaktadır. Şiir kitapları: Şairler Arasında Yapayalnız *(1963),* Şiirler *(1966),* Bir Saatin Ölümü *(1967),* Donkişot'un Gençliği *(1968),* Öksürün *(1970),* Açı *(1970),* Satılık Ruh *(1972),* İşte Böyle *(1973),* Bulutlar *(1975).*

Y O L

Ellerim arkamda,
yürürüm düşünceli düşünceli,
şu en kısa yolda,
raylar üstünde.

Bir tren gelir
arkamdan hızla,
duymamış daha ayak sesimi.

Bu tren
bana hiç yetişemeyecek,
yaşlı Zenon tanığım,
çünkü ben her zaman
ondan önce yola çıkacağım.

Ezip geçse beni bu tren,
kosa beni kan revan içinde,
bir adam olacak önünde her zaman,
elleri arkasında,
düşünceli düşünceli
yürüyen,
arkamdan korkunç bir hızla yaklaşan
ve beni hiçbir zaman yakalayamayacak olan
bu kara canavarın
gidecek önünde
tıpkı benim gibi
bir adam.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

BOŞ İNANÇ

Kedim sol pençesiyle
sırtını kaşır,
gene savaş mı çıkacak ne?

Dikkat ettim,
o ne vakit
sol pençesiyle sırtını kaşısa,
uluslararası gerginlik
bir hayli artar.

Beş kıtayı birden
o nasıl görebilir ki?
Yoksa, olaylardan önce,
nokta, virgül kullanmadan
tüm tarihi
haber veren Fitis
gözlerine mi girdi?

Ben ve arkama aldığım
gökteki ruhlar
bir kedinin kaprislerinin
son çözümlemesine mi bağlı yoksa?
Doğrusu,
ağlayasım gelir
bunu düşündükçe.

Sen git de fare yakala.
Vazgeç artık
dünya savaşı çıkartmaktan,
kanlı orospu!

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

HEPSİNİN TEK BİR ADI OLMALIYDI

Eminescu hiç yaşamadı.

Çok güzel bir ülke yaşadı sadece,
ak ak köpürürdü dalgalar
deniz kıyısı boyunca,
bir kralın taranmamış sakalı gibi,
ve sadece akan ağaçlar misali nehirler yaşadı,
içinde ayın dönen yuvalar yaptığı.

Ve sonra, sokaklarda halk yaşadı,
ki bunların adı yaşlı Mircea, koca Stefan'dı,
ya da, daha aşağı tabakadan: Çobanlar ve tarım işçileri,
şiir söylemesini seven
ateşin çevresinde geceleri–
"Morita", "Üçüncü Mektup", "Akşam Yıldızı"

Ama bunlar hiç durmadan,
ateşlerin çevresinde havladıklarını duydular köpeklerin,
ve gittiler savaşmaya
Tatarlara, Avarlara, Hunlara, Lehlere karşı.

Arta kalan günlerinde,
iki tehlike arasında bu insanlar,
kavallarını çaldılar kışkırtmak için
oynatılan taşların gözyaşlarını,
aşağı doğru aksın diye toz,
Moldavya ve Vallaçya dağları aşağı doğru aksın diye.
Birsa ülkesi, Vrancea ülkesi
ve öbür Rumen ülkeleri aksın diye aşağı doğru.

Derin ormanlar yaşadı bir de,
ve bir delikanlı yaşadı onlarla konuşan,
soran onlara:
Neden sallanırsınız rüzgâr yokken bile?

Gözleri vardı bu delikanlının
tarihimiz kadar derin,
ve bu delikanlı,
Kiril kitabıdan Yaşam kitabına dek
bütün kitaplardan
edindiği
tekin olmayan düşüncelerle yürür giderdi,
hep bambaşka biçimlerde ortaya çıkan
ışık, adalet, sevgi kavaklarını saya saya.

Bir de ıhlamur ağaçları yaşadı,
ve iki sevgili,
tüm çiçekleri karlar altında donduran
bir öpücükle.

Ve kuşlar ve bulutlar,
uçsuz bucaksız, capcanlı ovalar gibi
hiç durmadan tepelerinde dolanan.

Ve bütün bunların
tek bir adı olmalıydı,
ve bu yüzden anıldılar
tek bir adla:
EMİNESCU.

Çev. A. Kadır - Gülen Fındıklı

ŞİKÂYET

Biri vaktimi öldürdü,
sayın yargıç.

Döndükten sonra
savaştan, gönüllü olarak,
dedim ki,
biri vaktimin
yüreğini, ağzını, alnını
budadı.

Ama şimdi de vaktimi rahat komadılar,
yaşaması gerekliydi o işkence günlerini,
o gözyaşı günlerini, makine günlerini, öküz günlerini,
daha çok şeyler yapması gerekliydi bi sürü,
ilgisini hiç çekmeyen.

Bu yetmezmiş gibi,
yeni yeni zehirler denemeye başladı
biri, vaktimin üzerinde,
acılar, kederler–
bu adlar konur konsa konsa!

Sonunda, kaderin keskin nişancı atışıyla
bitirdi işini.

Üzgünüm, sayın yargıç,
yaşamak denmezdi buna!
Ama gelin görün ki,
sunabilmem için şikâyetimi,
harcadım ölümümün de yarısını,
burda, ahrette,
Mahkemei Kübrâ önünde
bekleye bekleye
kuyrukta.

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

DEVRİ DAİM MAKİNESİ

İnsanoğlunun kafasındaki ülküler başka,
gerçekleşen ülküleri başka,
bir fark olacaktır
her zaman
bu ikisi arasında,
daha büyük bir fark
en büyük çağlayandan.

Ama kullanabilir insanoğlu
bu umut çağlayanını
kafasını işleterek,
kuruverir üstüne bir çeşit
güç istasyonu.

Bundan çıkan enerji
bir cıgarayı yakacak kadar olsa bile
büyük bir kazanç sayın onu,
cıgaramızı tüttürürken düşünebiliriz hiç olmazsa
ve osaat buluveririz
büyük ülküleri.

Çev. A. Kadir G. Fındıklı W. Söllner

Ilie Constantin

1939 yılında Bükreş'te doğdu. Şair, çevirmen, gazeteci ve eleştirmen. İlk şiir kitabı Rüzgâr Suların Üstünde Esiyor, *yirmi bir yaşındayken yayımlandı. En ünlü eseri, 1970'te yayımlanan* Şeytanlı Tepeler*'dir. Constantin, güçlü görüntülerle ve usta benzetilerle sonsuzda ve belirsizde edindiği deneyleri somutlaştırmaya çalışır. Çoğu şiirlerinde o, köy yaşantısının, halk öğelerinin ve günlük deneylerinin özelliklerini ele alır.* Eski Efsane *şiirinde Miorita efsanesine bir başka açıdan yaklaşır. Bu şiir belki, kıskançlık, cinayetle sonuçlanmadan öncesini anlatır, belki de kötülerin yüreklerindeki bir değişimi gösterir. Böylece, bin yıldır ağlanan kurban için düşünde bir değişik son yaratmıştır.*

ESKİ EFSANE

Bin yıldan bu yana
tırmanır durur
yamaçta üç çoban.

Gelir arkalarından bir ana,
çınarlarla kaplı ovalardan,
ağaçlar arasında ağlayarak,
vura vura kapılara,
tırmanır bir başka yamaçta,
umutlana umutlana,
yün önlüğü
süpüre süpüre toprağı,
yaşlı bir ana,
ufacık tefecik.

Hiç görmediniz mi,
hiç duymadınız mı,
karşılaşmadınız mı hiç,
geçmediniz mi hiç önünden
yürüyen üç sürünün,
başlarında iki adam var;
bir üçüncü adam
arar sürüsünü,
yürür iz bırakmadan,
gözleri buğulu bir adam,
yüzünden ölüm okunan.

Az önce burdaydı
o üç delikanlı,
üçü de boylu boslu,
üçü de geniş omuzlu,
kardeş kardeş giderdiler,
güle güle gözlerinin içi.

Gördük onların üçünü de,
geçmişten gelirdiler soluk soluğa.
Üçünü de tanıdık,
üçünü de karşıladık,
hoş geldin, dedik,
üçüne de
ayrı ayrı.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Ioan Alexandru

1941 yılında Topa Mica'da doğdu. Köylü bir ailedendır. İlkokula kendi köyünde gitti. Liseyi Cluj'da okudu. 1968'de Bükreş'te Edebiyat Fakültesini bitirdi. Bu üniversitedeki Eminescu Çalışmaları Merkezi'nde asistanlık yaptı. 1968'den 1972'ye kadar Batı Almanya'da burslu yaşadı ve burada Yunanca, İbrani dili ve felsefesiyle uğraştı. Şu anda hiçbir yerde çalışmıyor. Çağdaş Rumen şiirinde felsefi şiirin en önemli temsilcilerinden biridir. Şiiri daha çok benzetmelerle örülüdür ve bu benzetmeleri o, hayatın en önemli bağlarını açığa çıkarmak için kullanır. Şiir kitapları: Sana Nasıl Anlatabilirim *(1964)*, Yaşam ile Başlamak *(1965)*, Kuşkulu Cehennem *(1966)*, Çölün Gümrük Kapıları *(1969)*, Neşe İlahileri *(1973)*, Transilvanya İlahileri *(1976)*.

SAVAŞIN SONU

Ben dünyaya geldiğim zaman, savaş son demlerini yaşıyordu.
Son buyruklara ateş edilmişti.
Son toplar kendilerini gölgelerine astılar.
Bizim evde armağanlar dağıtılıyordu.
Önce sen, Yoane, dedi savaş masanın köşesinden babama–
çünkü sen bana canla başla hizmet ettin,
veriyorum sana bu tahta bacağı,
eski dostunu hatırlayasın diye her zaman,
sağlamdır, yaşlı bir meşenin gövdesinden yapılmıştır,
güle güle kullan;

sen de ölünce ormanlar saklayacak seni
bakışlarının doruklarında,
sen onların kardeşlerinden biriymişsin gibi.
Sağ kolunu koparıp aldım omuzundan,
kitap tutmuyordu nasıl olsa,
ve onu toprağa armağan ettim,
yazmasını öğrensin toprakta.
Ve bak, Maria, dedi savaş anama–
gözyaşlarında suladığın için atlarımı,
iki oğlan yitirdiğin için savaş alanında
kanlarıyla çizmelerimi parlatsınlar diye,

ve gecelerimi geçirdiğim iki körpe kız yetiştirdiğin için,
sana, Maria, veriyorum bu avuç dolusu ak saçı,
bir güzel süslesinler diye şakaklarını.
Ve bir de, daha büyük avuç dolusu bu uykusuzluğu veriyorum,
ve de bu çatısız harap evi.
Ve sana, dağlı Petre'nin oğlu George–
bir çift kahverengi göz için işte,
tüm karanlık ülkeleri veriyorum,
karınla meyvelerini toplayasınız diye,
ta sonuna dek.

Köylülere sadece kırk yetim emanet ediyorum,
altı aylıktan küçük kırk yetim,
on boş ev ve bi sürü yıkık ev emanet ediyorum,
ve bir de, güneşin battığı yönde
yarı yanmış göğü emanet ediyorum,
bir de çansız kuleyi,
kilise avlusuna başaşağı asılmış yedi kadını,
komşunun evindeki yirmi atı.

Ve sana, yeni doğan, iyi tanımadığımıza göre birbirimizi,
ineklerin boş memelerini bırakıyorum,
bahçede yaşarken yanan erik ağaçlarını,
ve çeşmenin ölü gözünü,
ve göklerdeki yıldızları, onlar beslesinler seni.
Bir de vaftiz ediyorum seni tanrı adına.

Çev. A. Kadir - G. Fındıklı - W. Söllner

Ana Blandina

1942 yılında doğdu. Cluj'da filoloji öğrenimi yaptı. Bir süre Bükreş'teki dergilerde editör olarak çalıştı. Şimdi, haftalık önemli bir sanat dergisi olan Kontemparonul'*da özel bir köşesi vardır. İlk şiir kitabı* Birinci Çoğul Şahıs, *yirmi dört yaşındayken yayımlandı. Bundan sonra dört şiir kitabı daha yayımlandı. En son ve güçlü kitabı* Ekim Kasım Aralık, *1972'de yayımlandı. Şiirlerinin açıklığı ve güçlülüğü yüzünden kimi eleştirmenlerce "saldırgan" bir şair olarak nitelendirildi. En çok etkilendiği şair, Blaga'dır.*

SINIR

Ararım kötülüğün başladığı yeri
aradığım gibi yağmurun sınırını çocukluğumda,
koşardım vargücümle,
yağmur bir yanımda, kuraklık bir yanımda,
bir yer bulabilirsem, derdim,
oturup düşünceye bir dalabilsem orda.
Ama yağmur hep dururdu
ben onun sınırını bulamadan,
ve yeniden başlardı yağmur
bilemeden nereye dek uzandığını gökyüzünün.
Büyüdüm umutsuzluk içinde.
Vargücümle koşarım bugün de
bulmak için o yeri,
iyilikle kötülüğü ayıran çizginin
oturup üstünde
düşünebileceğim o yeri.
Ama kötülük her daim erer sona
bulamadan ben onun sınırını,
ve başlar yeniden
nereye dek uzandığını öğrenemeden iyiliğin.
Ararım kötülüğün başladığı yeri
bir bulutlu, bir güneşli olan
bu dünyada.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

BÖYLE OLMALIYDI

Yaşlı doğmalıydık,
buraya aklı başında varabilmek için,
çizebilmek için kendi kaderimizi kendimiz,
bulabilmek için hangi yolların başladığını ilk kavşaklardan,
sorumsuzca olmalıydı yürüme isteğimiz.

Sonra, yürürken giderek gençleşmeliydik,
olgun ve güçlü olmalıydık varırken yaradılış kapısına,
o kapıdan geçmeli, ergenleşmeli, sevgi ile tanışmalıydık,
ve çocuklaşmalıydık çocuklarımız doğduğu zaman.
Onlar bizden yaşlı olacaklardı nasıl olsa,
bize konuşmayı öğretecekler, sallayarak uyutacaklardı bizi,
ve biz giderek, gözlerden ırak, ufalacak, ufalacak, ufalacaktık,
üzümler, bezelyeler, buğday taneleri gibi.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

SABAH AĞIDI

İlkin susmaya söz vermiştim, ama sonra, sabahleyin,
baktım ki küllerle kapılara çıkmışsınız,
ekiyordunuz külleri, buğday eker gibi,
dayanamadım, bağırdım: Ne yaparsınız? Ne yaparsınız?
Ben sizin için bütün gece kentin üzerine kar yağdırdım,
tüm geceyi sizin için boyadım beyaza;
ah bilseniz kar yağdırmak ne kadar zor!
Dün gece ben göğe çıktım siz yataklarınıza girer girmez.
Gökyüzü karanlıktı ve soğuktu,
güneşleri kendi çevresinde döndüren ve söndüren boşluk.
Uçmak zorunda kaldım ben oraya,
varır varmaz o açıda bir an çırpındım
aranıza dönüp kar yağdırayım diye.
Düşündüm taşındım, her kar tanesini denedim,
görüşümle cilaladım, biçim verdim her kar tanesine.
Bitkinim, gözlerim kapandı kapanacak.

Şimdi seyrederim ölü ateşin küllerini ekişinizi
ak yapıtımın üzerine, ve gülümserim ve söylemeden
edemem–
kar fırtınaları gelecek benden sonra daha büyük,
yeryüzünün tüm beyazlığı yağacak üzerinize,
onun yasalarını bulmaya çalışın şimdiden,
kocaman kar fırtınaları gelecek bizden sonra,
ve o zaman külünüz olmayacak sizin yeterince,
ve çocuklar kar yağdırmasını öğrenecekler küçük yaştan,
ve sizin ölü karanlığınızı beyazlar kaplayacak,
ve dünya, katılacak yıldızların kasırgasına,
bir gezegen gibi,
karla yana yana.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

ARNAVUT

ŞİİRİ

Migjeni

Fatoş Arapi

Drittero Agolli

İsmail Kadare

MIGJENI

Asıl adı Miloş Gjergj Nikolla'dır. 1911 yılında doğdu. Şiirleri genellikle, yaşadığı dönemde Arnavutluk'ta gördüğü korkunç olaylar üzerinedir. Bugün Arnavutluk'ta çok sevilen bir şairdir. 1938'de öldü.

BİZ, BU YENİ ÇAĞIN ÇOCUKLARI

Biz, bu yeni çağın çocukları,
kopuyoruz babalarımızın boyunduruğundan,
savaşmak ve kazanmak için kaldırdık yumruklarımızı,
başlatmak için özgürce yaşamı.

Biz, bu yeni çağın çocukları,
bu öfkeli topraklarda yetişenler,
kırbaç ve boyunduruk altında çalışanlar,
bize artık zincirlerle boğulmak yok.

Biz, bu yeni çağın çocukları,
acılar içinde doğmuş kardeşler,
yöneldik haklı, doğru bir amaca,
babalarımızın yasalarından daha soylu.

Bu kanlı dünya savaşında
zafer ezilenlerden yana,
güçlü, sımsıcak zafer,
özgür yürek, özgür kafa.

Gençlik kızgın, güçlü, atılgan,
köle gibi yaşayamaz bundan böyle,
hıçkırığa, gözyaşına, didinmeye paydos,
paydos bu toprağın çocuklarına.

Biz bu yeni çağın çocukları,
atılacağız yeni kavgalara,
sevgiyle yeşeren yaşamımızla
ödeyeceğiz bedelini özgürlüğün.

Çev. A. Kadir - Gülen Fındıklı

Fatoş Arapi

1930 yılında Vlora'da doğdu. Ortaöğrenimini ticari bir bölümde yaptı. Daha sonra Sofya'da Karl Marx Enstitüsü'ne girdi ve burada yüksek bir bilimsel oluşum kazandı. Ülkesine döndüğünde birçok kurumda görev aldı. Tiran Üniversitesi'nde ekonomi politik okuttu. Yazı yazmaya 1953'te başladı. 1970'ten beri Filoloji Fakültesinde "Bağımsızlık Dönemi Arnavutçası" dersleri vermektedir. Ulusal Kurtuluş Savaşına çok genç yaşında katılmış, devrimin ülküsüne bağlanmış, Arnavut şiirinin gelişmesinde önayak olmuştur. Şiirlerinde işin güzelliğini işler, işçinin kişiliğini yüceltir. Bürokrasiye karşı da savaşmıştır. Şiir kitapları:
Şiirsel Yollar *(1962)*,
Dizeler ve Şiirler *(1966)*,
Demir Türküleri *(1968)*,
Bana Bir Ad Verin *(1973)*.

Ö Z G Ü R L Ü Ğ E

Hatırlar mısın,
seni arardık nasıl,
ey özgürlük,
geçerken saldırıya?
Seni arar mıydık ki?
Yok yok!
Yaratırdık seni
her kan damlasında,
her yürekte,
çalışkan ellerde,
ter damlalarında,
acılarımızda,
sevinçlerimizde,
düşüncelerimizde
ve türkülerimizde.
İsterdik kavuşmak sana
gülen mavi gözbebeklerinde
bacılarımızın,
güneşli yollarda,
cıvıl cıvıl caddelerde,
ılık gecelerde,
yankılanan parklarda,
dizelerinde ozanların,
her yazılı sözcükte.
Çünkü tüm yaşam boyu
biz sana vurgunduk
ey özgürlük!

Çev. A. Kadir - Asım Tanış

TELİ NDİNİ *

Cesedini gördün mü Teli Ndini'nin?
Başı kiremitler üstünde,
kıvrılmış göğsünde dizleri.
Sıkılı yumruklarını gördüm
iki yarım küre gibi.

Karışmış birbirine tüm savaş cepheleri,
yeraltı ırmağı gibi
tüm ulusların kanı.

Sıkılmış iki yumruk.
Şu yerküremiz küçücük.

Gelmiş oracığa durmuş
fırtınadan doğma bir kuş,
yoksulların özgürlüğü.

Bizim Teli'yse,
başı kiremitlerin üstünde,
bakakalmış özgürlüğe.

Çev. A. Kadir - Asım Tanış

* Yurdunun bağımsızlığı için yiğitçe çarpışmış Vloralı öğrenci. Yabancı saldırganların elinde oyuncak olmuş vatan haini bir asker tarafından alçakça öldürülmüştür.

İŞÇİLER

Dur durak bilmeden,
gece gündüz demeden
girerler şiire.
Beklemezler
aydın sevgisi,
ince düşünce,
açsın diye ağır kapılarını
onlara.

Girer şiire kendileri
işyerine girer gibi,
girer gibi fabrikaya,
gürül gürül.

Coşkun bir ırmak gibi
öttürürler düdükleri,
işletirler motorları,
başlarlar çalışmaya.
Gümbürder yapısı şiirin
delgilerde, açkılarda.

Titreşimlerle sarsılır
boz madenimsi bir hava.
Kaynak makineleri ellerde,
çıkarlar iskelelere,
kaynatırlar dizelere demiri,
uyumu kaynatırlar dizelere
ve taze uyakları.
Denerler çaplarını
düşüncelerimizin,
düşlerimizin,
sevgilerimizin,
denerler direncini

Çev. A. Kadir - Asım Tanış

Drittero Agolli

1931 yılında Güney Arnavutluk'un Devoll bölgesinde küçük bir köyde doğdu. Genç yaşta partizanlarla ilişki kurdu. Ortaöğrenimini Gjirokaster'de yaptı, yükseköğrenimini de 1957'de Leningrad Üniversitesinde bitirdi. Uzun süre, gazetecilik yaptı. Mesleğinde çok etkin ve yetenekliydi, hatta ülkesinin en ünlü gazetecisiydi denebilir. Tiran Üniversitesi gazetecilik bölümünde üslup dersleri verdi. Arnavutluk içinde çok yolculuk etti. Yurtdışına da çıktı, birçok kez Afrika'ya gitti. Şiir kitapları: Yolumu Tuttum *(1958)*, Asfalttaki Adımlarım *(1961)*, Ben ve Babam İçin Şiirler *(1953)*, Dağ Patikaları ve Kaldırımlar *(1965)*, Öğle *(1967)*, Pire *(1971)*.

PARTİZAN MEKE

Altı kauçuk ağır postalları vardı partizan Meke'nin.
Ağır postalları vardı ve ağır bir tüfeği.
Kütüklükler asılıydı kemerinde. Belçika mermisi dolu,
ve eski bir piştov asılıydı, dokuz patlarlı.
Karnı açtı o gün girdiğinde saraya,
hem karnı açtı, hem ölüyordu uykusuzluktan.
Amma yaptın ha, partizan Meke,
sırası mı zilliği kırmanın şimdi, bi kıyımcık kestirmenin sırası mı?
Açtı kapısını bir odanın, baktı içerde şahane bir yatak,
ömründe böyle bir yatak görmemişti, inanın,
yepyeni bir metelik gibi gıcır gıcırdı,
tarlalara düşen çiy tanesi gibi parlak.
Üçüncü Viktor-Emanuel uyumuştu o yatakta
Vasil'in* kurşunundan kurtulmadan bir gün önce.
Gıcırdattı dişlerini pembe yatağın karşısında partizan Meke:
"Boynu kırılsın senin gibi tabancanın,
uğursuz namlu nasıl da titremişti!"
Gitti oturdu, yatağa, açtı antika tabakasını,
düştü örtünün üstüne iri tütün taneleri,
çakmaktan fışkıran kıvılcımlar düştü,
soğuk taştan çakan kıvılcımlar.
Bir anda yayıldı imparatorun odasına
kav ve tütün kokusu.
Tomor dağlarının kavı bu,
Mezhgoran soyaklarının tütünü.
Bir duman kapladı duvara asılı resmini imparatorun.

* Vasil Laçi, bir Arnavut işçisi. Arnavutluk işgali altındayken, 1940 Mayısı'nda Tiran'ı ziyarete gelen İtalya Kralı Üçüncü Viktor Emanuel'i tabancayla öldürmek istemiş, ama başaramamıştı.

Dumandan bir ufacık çerçevede çöküverdi bıyıkları.
Bu odada taramıştı bu bıyıkları o gün imparator,
kurşundan kurtulduğu gün. Tiran'ın bir sokağında,
Bağırdı partizan Meke: "Ucuz atlattın gene hadi!
Biz o gün imparator falan görmedikti.
Bir kılkuyruk gördüktü, bir zibidi,
tarardın bıyıklarını sedef bir tarakla,
metelik etmezsin ama sen kendin.
Tuh sana be!
Sen ne şu benim içtiğim tütünü içtin,
ne de benim gibi böyle, çakmağı çakıp kavı yaktın.
Bu örtünün altında, bu yatakta sen
haybeye yattın be, haybeye yattın!
İki oğlum vardı benim, bu Meke'nin iki oğlu,
boza pişireceklerdi senin tepende,
geldin ecel gibi, aldın onları benden,
aldın gönderdin İtalya adalarına.
Oğullarım öldü, sensin onları denize fırlatıp atan.
Bizim kocakarı tek başına kaldı dünyada senin yüzünden.
Tarlam senin yüzünden tam beş yıldır boş,
senin yüzünden kütüklerle ayrık otları sardı bağımı.
Öldüren sensin oğullarını Ali oğlu Kasım'ın
harman yerinde biz sap çektiğimiz gece,
sensin öldüren Gakiyo'nun oğlu Kiço'nun küçük kızını da
hamur teknesinde ekmek yoğururken kadınlar.
Benden söz edildiğini duymadın mı bir kez olsun, Meke'den?
Duymadın mı söz edildiğini benden, söyle ulan?
Benim adımı mutlaka yazmışsındır bir kenarına defterinin,
mutlaka biliyorsundur benim adımı.
Ben Meke'yim, işte na,
altı kauçuk deri postallarımla,
kavlı çakmağımla,

kemerim, kütüklüklerim ve piştovumla
Meke'yim ben!
Benim senin bütün kışlalarını yakan
Sicilya'dan ta Bradases'e kadar,
senin askerlerini esir alan benim.
Ben her yerde vardım, her yerde varım, her yerde olacağım.
Sense kaçacaksın benden bucak bucak.
Ama sonunda bir köşeye kıstıracağım seni bir gün,
ister uyanık ol, ister uykuda!
Tuh! Senin gibi imparatorun tüküreyim suratına,
kılkuyruk, zibidi seni,
seni pamuk elli,
sıçtığımının Viktor'u!"
Ve Partizan Meke'nin uyumak istiyordu canı hâlâ.
Ve partizan Meke imparatorun yatağına uzanıverdi.
Çıkarmadı postallarını ayağından
sökmedi kemerinden kütüklükleri.
Koyarak elini geniş göğsüne
mırıldandı partizan Meke:
"Bak sen şu işe,
ben de imparator oldum gitti!"
Birden kayboldu sisler içinde Üçüncü Viktor-Emanuel,
Birden kayboldu bir imparatorluk sisler içinde.
Altı kauçuk deri postallar durur şimdi
İtalya'dan getirilmiş örtünün orta yerinde,
kuştüyü beyaz yastığın altında da
partizan Meke'nin dokuz patlarlı piştovu durur,
ve sarkar yatağın başucunda tüfeği.

Haydi iyi geceler, Partizan Meke,
iyi geceler!

Çev. A. Kadir - Mehmet Günsür

O Ğ U L

Uzak bir hısmın değilim,
oğlunum ben senin,
Arnavutluk!
Köklerim senin doruklarındadır,
senin sütünü içmişim
senin kaynaklarından,
atalarım gibi.
Oralara çarpan karlar
eridi gitti,
üzerlerine yürüyen rüzgârlar
söndü gitti.
Arnavutluğum benim!

Çev. A. Kadir - Mehmet Günsür

Y Ü R E K

Dağlar, dağlar, Arnavutluk dağları,
demir yüklü, yiğit yüklü, başak yüklü!
Siz ki bir yerlere sığmazsınız,
bir bu yürek içine alır tümünüzü,
bir bu yürek!

Çev. A. Kadir - Mehmet Günsür

KÜÇÜK BURJUVA

Fazla düşünüp ne olacak?
Ne diye başımızı belaya sokalım?
Oturalım oturduğumuz yerde.
İşte mis gibi çorba.
Ne diye başımızı belaya sokalım?

Şarap hazırsa,
içelim;
tırnaklarımız uzamışsa,
keselim.
Fazla düşünüp ne olacak?
Ne diye başımızı belaya sokalım?

Çev. A. Kadir - Mehmet Günsür

B A B A L A R

1

Yokuşlara tırmanır, yokuşları eritirsiniz,
oraklar ve kılıçlar gibi eğiksiniz;
tabakalarınızı açar, cıgaralarınızı sarar, çubuklarınızı yakarsınız,
tüttüre tüttüre dinlendirirsiniz dizlerinizi,
ey babalarımız!
Tarlalara ve kentlere götürür
yolunuz sizi.
Ve siz, ne dur durak bilirsiniz,
ne de kavuşturursunuz kollarınızı,
sürekli bir çabadır yaşamınız, sürekli bir arayıştır;
çekici sallar, tohumları ekersiniz,
ve kitapları ve gazeteleri karıştırır, karıştırır, karıştırırsınız.
Eğersiniz başlarınızı, eğersiniz satırların üzerine,
çalışırsınız yüzyılların düşüncesini kavramaya, çalışırsınız
yüzyılların, zamanın düşüncesini kavramaya.
Ak kağıt üzerindeki kara harfler,
yaşıtlarınızın ve oğullarınızın ellerinden dökülmüş kara harfler,
dedelerinizin ve dedelerinizin dedelerinin ellerinden dökülmüş
[kara harfler,
çiçek demetleri gibi dizilmiş bu kara harfler,
belgeler sizi ve dünyayı.

2
Yarenlik ederken ırmak kıyılarındaki parklarda siz,
bizim girişimlerimizden kaygılanırsınız
çoğu kez.
Düşünürsünüz ak başlarınızı sallayarak,
dersiniz: "Bu çocukların hiç korkusu yok!"

Genişler düşünceleriniz, genişler, yayılır,
başlar buğday tohumundan,
gider ta hükümete dek;
düşünceleriniz aşar tepeleri,
ovaları, koyakları dolaşır,
çıkar çiftlik avlusundan,
gider, evrene ulaşır.

Kıyılarda otururşunuz, başlarınız ve sakallarınız ak,
okşar kıyıları
çok yaşlı
bir ırmak,
dünya kadar yaşlı,
bin kuşaktan daha yaşlı,
ak köpüklü ve azgın.
Bentlere dolduğunu görürsünüz terimizin,
sellere karıştığını görürsünüz.
O seller yüklenince bir zamanlar dokuz koldan,
saçardılar kulübelerinize korku ve ölüm.
Ve konuşursunuz yumuşak yumuşak, tatlı tatlı

"Bir vakitler, biz gençken,
ırmak bizim çobanımızdı,
oğullarımız bentler yaparlar şimdi,
uyutmak için ırmağı içinde, bir beşikte uyutur gibi.
Bizim zamanımızda, çamlardan alırdık biz ışığı,
bugün oğullarımız ışığı çekerler sudan!"
Ve tütünlerinizin koruyla otururusunuz kıyıda,
oraklar ve kılıçlar gibi eğik,
yaşlı gözlerinizi dikersiniz gökyüzüne,
görürsünüz orda izlerini tepkili uçakların,
dönüp dururlar o izler alevlenen ufukta,
ve Arap harflerini hatırlatırlar size.
Ve konuşursunuz yumuşak yumuşak, tatlı tatlı;
"Bir vakitler, biz gençken,
binerdik kağnılara, arabalara,
bugün oğullarımız ineklerin otlaklarını aşarak
tırmanırlar ta bulutların oralara!
Biz zavallıcıkların da kanatlarımız vardı, bir vakitler,
zaman yoldu kanatlarımızı!"

Çubuklarınızı kayalara vurursunuz,
tütünler taşlara dökülür.

3
Siz,
ey babalar,
fikirleri örer, örer, örersiniz.
Siz,
ey babalar,
geceleri uykunuz kaçar,
ülkeyi nasıl düzene koduğumuzu düşünürsünüz,
ve dersiniz:
"Dertleri başlarından aşkın
oğullarımızın!"
Ve osaat türbinlerin sesi gelir kulağınıza,
buldozerlerin demirden öksürüğü gelir
ve makinelerin ağır hıçkırığı.
Ve olmuş ekinlerin kokusunu çekersiniz osaat içinize.

4
Uyutmaz sizi bu gürültü, bu koku,
çünkü adım adım izlersiniz siz bizi
bir dakka ayrılmadan topuğumuzdan.
Ocak başında ak başlar onaylar:
"Oğullarımız önemli adamlar!"

Kuşku yok,
ey babalar,
bu ocaktır bizi doğuran,
bu kızıl korlardır sıcak tutan bizi,

bu örtülerin yünüdür satan bedenimizi,
bu eşiktir gösteren bize hayat yolunu.
Sizin kanınız akar damarlarımızda,
o sıcak,
o gençliğinizdeki kan,
karlı dağlarda ya da tarlalarda, gerçek adına,
birbirinizi tüfeklerle vurduğunuz günlerdeki kan.
Siz değil miydiniz, ey babalar,
Sellam'la* birlikte dağlardan inen,
Vlora'mız inlerken inim inim,
siz değil miydiniz? İtalyan toplarını dize getiren,
üç fişekle bir balonu düşüren siz değil miydiniz?
Bir destan yaratan siz değil miydiniz Dragobi'de
Bayram'la** omuz omuza?
Siz değil miydiniz kurşunlara ve kuzey yeline bağrınızı açan,
gençliği yollardan aşırtan siz değil miydiniz, yaralı yaralı?

5
Ara sıra,
sessiz bir top bulduğumuz olur
yamaçlarında dağların,
ısırganlar arasında bırakılmış yüzüstü,
tekerlekleri kırık,
bir kara top.
Düşünceli düşünceli deriz o zaman:

* Sellam Muraj: 11 Haziran 1920'de, İtalyan işgalindeki Vlora'nın kurtuluşu için savaşırken ölen yurtsever.
** Bayram Curi: Ünlü yurtsever.

"Babalarımızdır
Avrupa'nın en yetkin işçilerinin
döktükleri bu topları
susturan."
Bir gün düşmüş olur
müzelere yolumuz.
parlak vitrinler görürüz,
tabancaların,
kılıçların
ve eski tüfeklerin
sergilendiği.
Düşünceli düşünceli deriz o zaman:
"Bu silahları taşımışlar babalarımız
kemerlerinden hiç çıkarmadan,
ve sürünce düşmanı en son siperlerine dek,
ve mermileri tüketince,
başlamışlar taşlamaya!"

6
Ara sıra,
daldığımız olur düşüncelere,
anımsarız o eski günleri,
hani o günlerde siz,
devrimin askerlerini
kilimlerin ya da çam dallarının üzerinde
ekmek peynirle
beslemiştiniz.

Biz bu düş askerleriyiz işte,
duvarları isten kapkara,
soğan, nane, karabiber ve
sarmısak kokan odalarda
uyanan
düş askerleri.
Kavalın ve titreyen bir gırnatanın eşlik ettiği
o çok eski türkülerle gözlerini açanlarız,
eskilerin, direklerini güçbela çattıkları
samandan bir dam altında.
Döşeklerde uyumadık biz şimdikiler gibi,
bebekler sunmadı analarımız
beşiklerimizin başında bize,
onlar yalnız kolyeler verdiler bize, gözyaşından.
Ormanın odunundan yapardınız beşiklerimizi,
ne çok mermi çıkardı odunların içinden,
bizler, ağlamıştık,
dilimizin altında mermilerle!
Bizler,
çocuklarınız sizin,
uyumuştuk
üzerinde mermilerin!

7
İşte siz,
böyle adam ettiniz bizi,
ey babalarımız!
Dur durak bilmediniz.
Ve bir bahçıvan sabrıyla
ve yılmadan
bizi doyurdunuz,
bizi,
devrimin bu askerlerini.
Siz o zaman şöyle derdiniz:
"Yollar açacak bizim çocuklar,
git git bitmez,
babalarının gittikleri yollardan
çok başka."
Ve biz, evimizi bırakıp dağlara çıktık.
Ve biz, yıllar boyu önderlerimizin ardından gittik.

8
Ve biz alıp sizin en güzel düşlerinizi,
yüzyılların o en güzel düşlerini
özgürlük düşlerini, özgür topraklar düşlerini,
o insanca düşleri, o tatlı ocakbaşı düşlerini
alıp birleştirdik onların hepsini kendi yüce düşüncemizle.
Siz tartışır dururdunuz bizimle tarlalarda ve kırlarda
toprağı sürmekten daha yorucu gelirdi bizim düşümüz size, daha ağır.
Ama ne zaman ki başladı düşmanlar ileri geri konuşmaya,

ne zaman ki bizim sevgili düşümüze sövüp saymaya başladılar,
çelik bir kalkan gibi gerdiniz göğüslerinizi düşmanla aramıza,
durdunuz kutsal bir kurban sunağı önünde durur gibi.

9
Bize arada bir kızdığınız olur,
uymadığımız vakit eski törelerinize;
ağzınızda pipo, sessiz soluksuz oturup ocak başında,
usulca eğersiniz tütün dumanları arasında başınızı;
kızararak eve döndüklerinde kızlarınız gece geç vakit,
zayıf parmaklarınız kıpırdaşır sinirli sinirli:
"delikanlılarla gezmişlerdir mutlaka!" diye düşünürsünüz,
ama çok sürmez kızgınlığınız.
Ve toplanırsınız yeniden
hepiniz kapı önünde, taş sıra üzerinde,
uzanır uzaklara düşünceleriniz
saban izleri gibi,
patikalar, keçi yolları gibi uzanır
düşünceleriniz uzaklara.
"Oysa hiç de fena değildi eski töreler,
bize yüzyıllar boyu arkadaşlık ettilerdi
yumuşak tütün dolu şu tabaka gibi,
elimizdeki şu pipo gibi
arkadaşlık ettilerdi!"
Çok zordu doğrusu sizin için,
babalarımız,
çok zordu.

yeni yasaların düzenine uymak,
kurum karası törelere karşın
elektrik santralı kurmak
ya da gübre fabrikası!
O eski töreler kalmadı artık,
o eski töreler yaşamıyorlar.
Siz değil misiniz yok eden kan davası yasasını
biz partizan olup çıktığımızda dağlara,
siz değil misiniz kan davası yasasını kıran
o haydudu, o düşmanı hep birlikte kovaladığımızdan bu yana?
Patlarken intikam tüfekleri,
ne Paskalyadan söz ediyordu kimse,
ne de Ramazandan,
çünkü yıkanmıştı sokaklarımız ışıklarla,
çünkü babalar ve oğullar tek bir yürek taşımadaydılar artık.

10
Genişler düşünceleriniz, genişler, yayılır.
başlar buğday tohumundan,
gider ta hükümete dek,
düşünceleriniz aşar tepeleri,
ovaları, koyakları dolaşır,
çıkar çiftlik avlusundan,
gider evrene ulaşır.
Ve siz düşünürsünüz radyoların başında kara kara:
Kim bilir babalarla oğullar arasında neler olur
tanyerinin gölgeli olduğu ülkelerde?

Buz gibi bir soğuk babalarla oğulları ayırır.
Şöyle yazarlar uyutmak için halkı:
"Yaşlılar bir işe yaramazlar,
birlikte yaşamamız olanaksız
bizim onlarla,
bizim,
modern insanların.
Onlarda yaşlılık bir yara.
Çağın dışında debelensinler bırakın!"
Pazar şairleri,
hani şu,
kabarelerde "izm" modalarını gargara edenler yok mu,
dikerler bir kadeh üstüne bir kadeh,
bir kadeh üstüne bir kadeh daha,
ve atarlar ihtiyarları rüzgârların önüne
hurda eşyalar gibi.
Bilirsiniz kimdir onlar
ey babalarımız
onlar tvist yapanlardır,
suratları ter içinde, kıpkırmızı,
kurşunlayanlardır onlar
Vietnamlıları
çeltik tarlalarında!

11
İyi çocuklarınız var sizin,
ey babalarımız;
çünkü biz birleştirdik bütün düşleri tek bir düşte,
çünkü biz dövdük buğdayı sizinle yan yana,
çünkü biz birer biblo gibi görmeyiz sizi.
Birkaç küçük burjuva fırlaması,
birkaç sözde ilerici,
aldıkları vakit bizi çevrelerine,
fitne sokmaya çalışırlar aramıza,
bir kez değil, iki kez suya götürür
susuz getiririz biz onları ya, neyse,
ya da birkaç toy delikanlı,
paçaları bol pantolonlu birkaç zibidi,
kalkışırlar sizin kafanızı ağrıtmaya
sokak ortasında rumba yaparmış gibi,
osaat ifrit oluruz, kan sıçrar tepemize!
Sizi maytaba almalarına hiçbir vakit izin vermeyiz,
arada bir de olsa
izin vermeyiz gene de.
Örneğin, kahvede, kulüpte ya da lokantada
gelip masanıza damlasa yılışık herfin biri,
onu bir bakışta yeriz.
Hiçbir vakit izin vermeyiz sizi maytaba almalarına,
ey babalarımız,
çünkü tüm değişiklikleri sizin omuzlarınız taşıdı,
Arnavutluğu siz sırtladınız kılıçlara karşı,

sizin demirden omuzlarınız üzerinde kuruluyor
güzel ve soylu ne varsa,
yılların ağırlığıyla bükülen ve çöken
ve yeniden güçlenen omuzlarınızda.

12
Ama gençlik geri gelmiyor bir daha,
babalarımız,
gençlik bir daha geri gelmiyor!
İçinizden biri,
bırakıp ateşin, korun, alevin yanma
piposunu ve içilmemiş tütününü,
gözlerini yumuveriyor bir sabah.
Ve biz okuyoruz ölmüş büyükler köşesinin kırmızı manşetleri altında
kara çerçeve içindeki adınızı.
Duruyoruz bir an sessiz ve kederli
kulenin önünde,
baraj,
kitap,
ekin demeti...
Biz iyi tanırız o iki bilge gözü,
gazetemizin bir kenarında
ölmüş büyükler köşesinde
dört kara çizgi arasından bakan.
İyi tanırız o iki gözü!
Partizan evlerinde gördüydük, ocak başında,
kırk parçaya böldüğümüz gün bir ekmeği,

yediğimiz gün yirmi kişi üç tabaktan.
Ferah olsun diye, aydınlık olsun diye odalar,
iyice bakasınız diye gözlerimizin içine,
domuz yağlarını yakardınız, bebelerin besinini,
eski konserve kutularında.
O Kasım ayında, siz değil miydiniz
evi açıp anahtarları bize veren?
Ve biz sizin parti ocağında yatmadık mıydı
sedirde ve hasır üzerinde?
Çökünce üzerimize uzun gece,
siz değil miydiniz Enver Hoca'yı konuk edip
dağda ıslanmış rubalarını kurutan,
yamayan siz değil miydiniz
fundalıklarda yırtılan postallarını onun?
Dağlar gümbürderken zaferle, fırtınayla,
Roma ve Berlin haydutları vahşi miğferleri altında gizlenirlerken,
akarsularda parıldarken silâhların alevleri,
dar boğazlarda, dik yamaçlarda silâhların alevleri parıldarken
siz değil miydiniz karın altında, patikalarda,
rüzgâra karşı, düşe kalka,
kılavuzluk eden işçilere?
Siz değil miydiniz hapisanelere gelen,
vermek için bize,
biz oğullarınıza, yüreğinizi?
Gönlünüz kırık, geri dönerdiniz,
eğerek başınızı, bize usulca,
"Sakın boyun eğmeyin, çocuklar!"
derdiniz.

Siz değil miydiniz, çocuklarınız vurulunca,
sabanı ve her şeyinizi bir kenara atıp,
partizan yıldızları dikip feslerinize,
dededen kalma tüfekleri omuzlayan?
Çok iyi tanıyoruz biz sizi,
sizi gördüydük,
sevgili ihtiyarlar,
koyaklara indiğimizde,
sarılıp öpmüştünüz hani bizi,
ey babalarımız,
yaban elmaları doldurmuştunuz ceplerimize...

13
Artık biz de baba olduk,
ey babalarımız!
Sizin bize geçirdiğiniz kan
akar damarlarında çocuklarımızın.
Ve toprak çekiç gibi vurduğunu duyar nabzın!
Ve böylece sürer gider yaşam:
Bu çok eski topraklarda babalar gelirler birbiri ardından,
ak bir anıta benzeyen kafalarında evirirler çevirirler
gelecek kuşakları kuşkuyla.
Ve bizim çocuklarımız da meraklandırırlar bizi.
Sık sık onları düşünür, yeriz kendi kendimizi,
çünkü çağımız güneş ve rüzgâr çağı,
ve hiç de kolay yutulur lokma değil
bu çağ.

Kulaklarımızda kurşunlar vızıldar.
Barut kokusu
ve parıltılar ortasında
algılamayı biliyoruz ve duygulanmayı
üç yüz kilometre uzaktan
Alp dağlarının tepelerinde
örtülerini hiç kaldırmayan
koyak içindeki Kosnipola kadar.
Orda buğdayların üzerinde sallar
dallarını
portakal ağaçları.
Ve biz, çocuklarımızı gözetmeden, deriz onlara:
"Arayın
çocuklar
kelle koltukta.
Ulu yollar açın
içinizin aydınlığıyla
bir vakitler yaptığı gibi
belleri bükülmüş babalarınızın.
Unutmayın onları hiçbir zaman,
onlar ki, çorak dağları bırakmıştılar,
onlar ki, gelmiştiler Tiran'da zafer adımlarıyla yürümeye..."

14
Ama gençlik geri gelmiyor bir daha,
babalarımız,
gençlik bir daha geri gelmiyor!
Ceplerinizi doldurdunuz tıkış tıkış, ve yıllık dağarcığınızı,
keçi derilerini alevle tütsülediniz,
deldiniz süngülerle koyun derilerini,
ince, duygulu kaldınız her zaman,
fırtına gibi soylu, dürüst.
Kederle kırışmış alınlar.
Çalışmaktan aşınmış eller.
Ve yıllır geçer gider,
zaman yaratır eserini:
Buruşturdu ve eğdi sizi bir bağ bıçağı gibi.
Bize göre siz bir çağsınız oysa,
soylu,
görkemli
bir çağ.

Çev. A. Kadir - Mehmet Günsür

Ismail Kadare

1936 yılında Güney Arnavutlukta Gjirokastro'da doğdu. Doğduğu kentte liseyi bitirdikten sonra, Tiran Edebiyat Fakültesine yazıldı. Daha sonra öğrenimine Moskova'da Gorki Edebiyat Enstitüsünde devam etti. 1960'ta yurduna döndü. Kendisini büsbütün yazarlığa adamadan önce bir süre gazetecilik yaptı. Birçok yabancı ülkeyi gezdi. Evlidir ve eşi Helena, ilk Arnavut kadın romancıdır. Şiir kitapları: Gençlik Dizeleri *(1954),* Düşler *(1957),* Benim Yüzyılım *(1961),* Şu Yüce Dağlar Ne Düşünürler *(1964),* Güneşli İşlemeler *(1968). Öbür kitapları:* Ölü Ordunun Generali *(Roman, 1962),* Düğün *(Roman, 1967),* Güney Kent *(Denemeler, 1967),* Kale *(Roman, 1971),* Şiir Boyunca Halkın Biyografisi *(Eleştiri derlemesi, 1971),* Uzaklardaki Çizgiler *(Yolculuk izlenimleri, 1972),* Büyük Yanlızlığın Kışı *(1973).*

SANAYİ DÜŞÜ

1
Ovaya yağmur yağıyor.
Ağaçları iteliyor rüzgâr dirseğiyle.
Büyük yolun kıyısında komitenin bir cipi.
Lâtince bir tümce kadar soğuk bu ufukta
yeni sözcükler kusacak
Martin fırınları
yarın,
dumandan sözcükler,
demirden,
kıvılcımdan,
kızıl ve kara* sözcükler,
yarın.

Bir kent yükselecek, yepyeni,
ne eski kale duvarları olacak içinde,
ne kiliseleri, ne eski çağ müzeleri,
ne, kuleleri ihtiyarların dişleri gibi sallanan şatolar olacak,
ne de, kaçınılmaz bir koruyucu tanrıça.

* Arnavutluk bayrağının renkleri.

2
Bir kent olacak bu, demirden,
yapamayacak sokaklarında hiçbir zaman
düşman askerleri geçit töreni.
Hiçbir zaman eksik olmayacak kulelerinde
kızıl ve kara duman,
kızıl ve kara bayrak.

Kenti olacak bu Arnavutluk insanının,
Arnavutların kenti.
Ne "Güneş-Kent" gibi bir ad konacak ona,
ne de "Cennet-Kent", "Huzur-Kent" gibi cıvık adlar konacak
Yeni Arnavutluk Halk Cumhuriyetinin
Yeni Sanayi Kenti olacak
sadece adı.

3
Bu kent,
çayına limon sıkıp esnemeyecek
gömülerek pijamasına
akşamları.
Proleter ortak çalışma içinde yüzecek bu kent.
Kemerinde tabancalar asılı
ve kara bıyıkları ağzına dolan
eşkıyanın afişleri
asılmayacak duvara
kahvelerinde bu kentin.

Çürüyen her şeyi
yakıp kurutacak,
silecek her pası
elektrik akımı.
Yalnız proleter insan parlayacak bu kentte
pırıl pırıl.

4
Su birikintileriyle dolu ova.
Rüzgâr eser uğul uğul.
Durur komitenin cipi
kıyısında büyük yolun.
Bakarım ilk kazıklara kirli camdan,
beyaz kazıklar gömülür
ıslak toprağa tohum gibi.
Bunlar canavar düdüklerinin tohumları,
bunlar yapıların, ışığın tohumları,
gürültünün çeliğin
ve gelecek aşkların.
Hangi rüzgârın gücü yeterse
bu tohumları kurutsun gelsin!

5
Biliyorum, çok uzakta,
bir yerlerde, birisi,
ıssız bir yerlerde,
çekmiş bir savaş aracı
büyük bir yolun kıyısına.
Uzakta, çok uzakta,
korkunç, kara bir denklemde
korkunç bir x gibi,
bu yöne doğru takılacak,
bu yepyeni kente doğru,
yeni bir füze.
Sonsuza dek, bir ölüm parabolü,
bakacak birleştirmeye fırlatma rampasıyla
aşklarını, ışıklarını bu kentin ve çiçeklerini.
Vaktidir hesaplamanın şimdi, tam vakti,
fırlatma rampalarıyla kentlerin arasını.
Unutma ama, ey başkent,
unutma ey koca göbekli,
cazlar, şamatalar, reklamlar içine batmış başkentlerinin
uzaklığını hesapladık
biz de senin.

6
Yıkamaz bu kazıkları hiçbir fırtına,
bu alçakgönüllü beyaz kazıkları, bu incecik kazıkları.
Ve rahatlıkla vazgeçebilir
hiç korkmadan bu kent
koruyucu tanrıça Athena'dan.
Bu kent çiçek gibi açacak,
bu ölümsüz kent,
paslanmayacak hiçbir zaman
demirden hücreleri bu kentin.
Sahte şairler öremeyecekler
bu kent için
sırf hurda demirden
kilometrelerce yakınmalar.
Hiçbir şair,
kahvelerde, gece kulüplerinde,
batakhanelerde sürünmeyecek
cilveleşerek orospularla,
saf aşk şiirinin namusunu ederek iki paralık.

Başka şairler gelirseler
çağını doldurmuş şairler çetesinden,
koltuklarının altında bir sürü yayımlanmamış şiirle,
şaşkın şaşkın soracaklar:
"ŞİİRLERİ TAMİR FABRİKASI,
bilir misin, kardeş, nerde?"

7
Biz geleceğiz asıl,
biz, sosyalist gerçekçi şairler,
geleceğiz ceplerimiz şiir dolu,
yöneleceğiz dosdoğru
çeliğe su verilen yere.
Ve dizelere diyeceğiz ki:
"Takın güneş gözlükleri
istemezseniz kör olmak."
Işıktan korkan dizelerin madene yaklaşması yasak.
Gelsin bizimle en güçlü, en dayanıklı dizeler,
gelsin gürül gürül ter dökmeye.
Bakar eriyen bir maden
dizelerin gözlerinin içine,
madenlerin dizeleri.

8
Maden akıtılacak,
ilk maden.
Arnavutluk verecek madenini çeliğe,
canlı çeliğe.
Eski kahramanlar,
ellerinde yabancı kılıçlarla,
yabancı demirlerle
fırtınalardan geçmiş eski kahramanlar,
titreyecekler soğuk mezarlarında.
Bir kılıç dökün, emekçiler,

ilk damladan,
Kastriyo'nun* anısına bir kılıç!
Yüzyılların ta dibinden,
mezarlıkların, türbelerin ta dibinden,
sırtlarında kızıl çantalar gibi yaralarla,
bu ulusun ölüleri gelebilirler,
Martin fırınlarının karşısına dizilip sıra sıra
girişte şu yazıyı okumaya:
"Arnavutluk için maden."

9
Saldırmayı göze alırsa bir gün bize düşman,
bu maden kıvılcımlar saçacak dört bir yana.
Korkunç silahlar dökeceğiz,
vuracağız düşmanı alnından.
O zaman, biliyorum, siz de geleceksiniz,
eski silahlarınız da olacak yanınızda,
olacak eski kılıçlarınız,
onları yüksek fırınlara atacaksınız,
onları, erimeleri için.
Füzeler yapacağız biz sonra onlarla.

* On dokuzuncu yüzyılda istilacılara karşı savaşmış ulusal kahraman.

10
Kilisesiz olacak bu kent,
çan kulesiz.
Ama şuracıkta,
kıyıcığında kentin,
yeni bir mezarlık açılacak,
parmaklıkla çevrili
iç karartan bir mezarlık.
Hayat bu,
bir gün gelir
götürmek gerekir ilk demirciyi son evine.
Olmayacak papaz falan,
çalmayacak ölüm çanı,
yalnız canavar düdükleri uğurlayacak çığlıklarla
mezarına ustamızı.
Sıcak yaşlar dökecek
Martin fırınları o gün
madenlerin bağrından
gürül gürül.

Ben de yeğlerim
kiralık ağlayıcıların hıçkırıklarına
canavar düdüklerinin çığlığını,
gözyaşlarını madenlerin.

11
Madenden bir kent.
Ama insanların içi sepserin
madenlerinin ortasında.
Bir yığın gereksiz şeyler de olacak belki,
gözleriyle adam çağıran kadınlar olacak sokaklarda,
kumarbazlar, berduşlar, pezevenkler,
çocuk düşürmeler falan gibi,
bütün bu pislikler bir yana,
proleter ahlakı parlayacak
her zaman pırıl pırıl.

12
Elveda, gelecek akşamlar, elveda!
Pergel gibi aça aça bacaklarını
yüksek dağlardan tek başına
bir dağlı kopup inecek
Alplerden bir parça gibi,
tepesinde kieleşesi*,
kentin ışıklarına doğru yönelecek karanlıkta.
Ufuklara bakacak,
uzakta, yüksek fırınların tutuşturduğu
kıpkızıl ufuklara.

Sessiz bir elveda
yüksek dağlara,
tüfek takırtılarına eşkıyaların,
ve zamanın uçurumları içinde can çekişen
geleneklere, törelere
elveda!

* Kieleşe: Arnavutların başlarına koydukları geleneksel takke.

13
Ama başka bir gece,
palavracı bir güz gecesi,
bir başka dağlı inecek,
yaşlı bir çam gibi kavruk bir ihtiyar,
bir eski revolver kemerinde, kafasında fırtınalar eser.

İnecek dağdan
vurmak için kızını,
kız demirci olmuş
"ne ırz komuş,
ne namus,
ne iman."

Orda, karşıda,
kara dumanlar kusacak fırınlar öfkeli öfkeli,
yankılanan sisler bulanacak kana.
Bakacak ihtiyar uzaktan
hınçla fırınlara.
Yüksek fırınlar, kandan
ve dumandan uzun saçlarını
sallayacaklar ihtiyara doğru.
Ve inecek ihtiyar,
geleneklerin tozlu bir parçası gibi,
korkunç,
kavruk,
inecek ağır ağır.

14
Tahta ayakkaplar takırdayacak
yeni yeni uyanan kentin
kaldırımlarında sabahleyin,
sarsılıp değişen yüzyıllar
çalıyormuş gibi
yeni dünyanın kapısını.
Kaldıracak ağarmış başını ihtiyar adam,
bir gökyüzü görecek karşısında birdenbire,
yüksek fırınlar görecek üzerinde bulutların,
kapkara,
içine dünyada girilemez,
demirden bir cehennem;
ve çatılmış mızrakları cehennemin,
ve canavar düdüklerinin çığlıkları,
ve yeniyi savunan
ve yenilmez
ve korkunç
binlerce kıvılcımdan ve buhardan gözler
"dur!" diyecekler,
"dur!"
O anda atacak yere
tabancasını ihtiyar adam.
Bu tabanca yarın
burda demirlerle bir arada
eritilecek yeniden,
pası gidecek yüzyılların,

bir yumruk çıkacak, yepyeni
ve pırıl pırıl bir yumruk
bu eski madenlerden.

15
Selam, yeni yapılar!
Çok az olmuş yazılalı
sokakların beyaz plakaları.
"Homeros sokağı",
"Demir alanı",
"Komün alanı"
Selam, yeni sokaklar, yeni mahalleler!
Selam, emekçi mahalleleri!
Sokak lambası, selam sana,
sabahın cilasını solduran dost lamba!
Sevenleri ayıran raylar,
soluk soluğa lokomotifler, selam!
Günaydın, yarık karınlı otomatik telefonlar,
akşama dek yaşlanacak temiz sabah havası,
geceyi ordan burdan bölen taksilerin ışıkları,
yağmurdan solmuş son afişler,
uyurgezerleri andıran anıtlar,
günaydın hepinize!
İyi akşamlar, yeni kentin körpe fidanı!
Gencecik bir kızın vücuduna benzersin,
üstünde kadınlığın ilk belirtileri.
Doğurgan bir kadınlıktır bu,
kim bilir ne heykeller üreyecek ondan!

16
Yağmur yağıyor ovaya.
Duruyor yeşil cip
kıyısında büyük yolun.
Kaldırdım rüzgâra karşı ceketimin yakasını.
Bir cigara yakıyorum,
sessiz soluksuz.

Arkeologlar hiç aramayacaklar
yıkıntılarını bu kentin,
ne toz yağdıracak zaman, ne kül
onun başına.
Çünkü o, yaşamın kendisidir;
her zaman soluk alacak o
kordan bir gülümsemeyle,
dolaşacak çelikten bir kan
damarlarında onun,
duman, buhar ve kıvılcım kusacak o
ta sonsuza dek,
zamanın, unutuluşun, müzelerin üzerine,
durmadan.

Çev. A. Kadir - Mehmet Günsür

VİETNAM

Hangi kahramanlık destanından çıkıp geldin,
pirinçten saçların napalmla yanık,
benzersin yeni tür
bir mitolojik varlığa, Vietnam,
yarı tutsak,
yarı özgür.

Bir asker gibi geçtin bir uçtan bir uca,
sürüne sürüne yerküreyi,
girdin evimize apansız.
Birden öyle geldi ki bize,
masadaki pirinç tabakları
doluverdi bombalarla.

Bir sevgi bekliyordu bizi yaşamın bir kenarında,
senin sevgindi bu, Vietnam, senin sevgin.
Ateşten ve napalmdan saçlarınla
hangi kahramanlık destanından çıkıp geldin?

Çev. A. Kadir - Mehmet Günsür

AFRİKA

Doğruldu Afrika
o kapkara göğsüyle gecenin içinden,
kızgın kum fırtınaları altında,
kandan ve kauçuktan bir yağmur altında,
tropikal kasırgalar altında,
sonsuz çöllerin içinden
doğruldu.

Avrupa'dakiler, şu uzaktakiler,
deve tüyüne ne kadar alışıktılar!
Ama artık develerin derileri yara dolu.
Yeni vahalardır bu yaralar,
kan vahaları.

Afrika,
kıvırcık saçlı Afrika!
Sanki zenciler gecenin derisini yırtmışlar,
kapkara bin parçaya bölmüşler,
her parçayı vücutlarına sarmışlar,
fırtınaların içine dalmışlar.

Radyolar vızıldar dokularında
senin, Afrika:
Patlayan çiçekler,
hükümetler,
cumhuriyetler.
Başkaldıran Afrika,
yiğit Afrika,
türkülerin vatanı!

Çev. A. Kadir - Mehmet Günsür

DÜNYA ÜZERİNDE GÜLÜMSEME

1
Gerinir durur aşağılarda bulut yıkıntıları.
Hava öbek öbek, hava parça parça, hava karman çorman.
İçimiz karardı.
Yaşar ışıklı ve cümbüşlü bir dünya, altında bulutların.
Ufukta bulut döküntüleri, kül rengi, iri iri.

Uçuyoruz üzerinde Avrupa'nın.
Kentler alabildiğine geniş.
Rüzgârda salınan kentler, yaşlanmış hepsi de.
Beyaz haçlar, kuleler, çan kuleleri,
hiç kesilmeyen
beyaz kıllar gibi.

Dünya kocamış.
Tıraşı uzamış dünyanın.
Çok şey var daha yapacak:
Eski pisliğinden dünyayı arındırmalı,
nur topu gibi yeniden doğmalı bu dünya.

2
Gömülmüşüz koltuğumuza,
bir kapitalistle ben,
ikimiz yan yana
yiyoruz yemeğimizi
bakarak gözlerinin içine birbirimizin.

Aşağılarda kentler tabaklara benziyor,
kocaman yapılarla, müzelerle, garlarla
dolu dolu tabaklara.
Çatalını alır almaz yanımdaki eline
hazırlanır sanırsınız
yapıları, müzeleri, garları
kaz ciğeri yer gibi yemeye.
Gömülmüşüz koltuğumuza,
yiyoruz yemeğimizi.
Dünyayı allak bullak ediyor
yanımdakinin çatalı.

3
Akşam bastırdı bastıracak.
Başladın sen yurdunu özlemeye.
Bulaşıyor üzerimize karanlık.
Nerdeyiz, nerde?
Aşağılarda bilinmeyen kentler
başladılar yanar döner olmaya,
ölgün korlar gibi başladılar
orda burda kızarmaya.

Gece soğuk, yabancı ve ıslak.
Hemen uzatmak istersin
bu kentlerin üzerine
ısıtmak için ellerini,
uzatır gibi üzerine uzaktaki bir maltızın.

4
İniyoruz karanlığın içine.
Gece yarısı.
Gözleri kör eden ışıklara boğulmuş
bir hava alanı çıktı
karşımıza birdenbire.
Işıklı reklamlar önümüze serdiler
insanları baştan çıkaran tabelalarını.
Gecenin gövdesinde mavi dövmeler gibiler.

Gel de anımsama ocağın ateşini,
uzaktaki o evde,
namuslu ateşini ocağın.
Gel de mırıldanma:
İnseydi uçaktan bu gece
gecenin yolcusu
Promete,
ne düşünürdü acaba
duvardaki reklamları görünce?
–Ben bu yılışık reklamlar için çalmadımdı
tanrılardan ateşi–

5
Haydi yeniden yola.
Hava berbat mı berbat.
Sallanıyor Karavelin kanatları kuşkulu kuşkulu.
Bağlıyoruz kendi kendimizi koltuğa,
kölelik çağındaki gibi.

"No smoking"* sözcükleri yanıyor.
Şu anda bana deseler ki;
"Hangisidir sence en korkuncu ölümlerin?"
Derim: "Sizi böyle memleketten, sizi böyle kavgadan,
sizi böyle dostlardan uzak,
sizi böyle koltuğa bağlıyken,
şu yabancı sözcüklerle,
şu 'no smoking'le,
şu mezar taşınızın yazıtıyla yani yakalayandır,
derim, ölümlerin en korkuncu."

6
Konuyoruz Kopenhag'a.
Yağmur yağıyor.
Akıyor hava alanının koskocaman camlarından sular.
Sen göründün gözüme
çizdiği çizgilerde yağmurun.
Saçların darmadağın.
Küt küt etti yüreğim.
Devam ediyor kötü hava.
İçerde bir aşağı bir yukarı.
Camların ardında pistler, ıslak ve göz alabildiğine.
Gecikmiş bir uçak indi alana.
Uçağın kapısında yolcular,
karanlığa karışıyorlar birbiri peşi sıra.

* Sigara içilmez.

Dayadım alnımı geniş bir pencereye.
Her yanım cam.
Hep cam sağım solum.
Hep seni görüyorum hep seni, ne yana baksam.
Döküyorsun dağınık saçlarını bir Danimarka yağmuru gibi.

7
Transit yolcular salonu.
Uluslararası bir hava alanının alışılagelen hali.
Çarşaflar içinde bir sürü zenci,
sanki çöllere sarınmışlar.
Küme halinde gördüydüm onları bir akşam dans ederlerken,
beyaz çarşaflar şişip şişip dönüyordu boyuna:
Bana öyle geldi ki o akşam.
fırtınanın tam-tam'ları altında
çöllerdi dönüp duran.
Ama bu konforlu salonda şimdi hepsi dupdurgun.
Güçlü bir zenci yapışmış koluna
dal gibi bir parisli genç kızın:
Hani sanki Nil nehri Sen nehrini
kolundan tutmuş da denebilir buna.
Parisli kız bir içim su.
Daha çok erken ama, kara derilim,
gömülmen için yumuşacık koltuğa.
Omuzlarında bak hâlâ çölün çarşafı.
Ve yeni-sömürgecilik
bir kaplan gibi pusuda.

8
Çobanlarımız ağıla nasıl
sırtlarında götürürlerse
körpecik bir kuzuyu,
tıpkı onun gibi ben de
bir resimli boyunbağı sarmışım boynuma:
Kentler ve köprüler
kuşatıyorlar boynumu,
dalları kıpır kıpır palmiyelerin,
çınlıyor kilise çanları Amsterdam'ın,
ve evler uzanıyorlar yığın yığın,
dünya sırtında
sanki bir beyaz kuzu.
Ve göğsümde
sevgili yüzü
Lenin'in.
Bütün bunlara ben bir kieleşe giydirdim,
piramitlerin üzerine bir kieleşe,
Notr Dam dö Pari'nin tepesine tam,
çeşitli ırkların tepesine
bir kieleşe.
Kondurmuş gibiyim
sanki dünyanın üzerine
bir gülümseme.

Çev. A. Kadir - Mehmet Günsür

a

Agolli, Drittero *442*
Alexandru, Ioan *424*
Andreev, Vesselin *143*
Angelov, Marko *178*
Arapi, Fatoş *437*

b

Bacovia, George *331*
Banuş, Maria 385
Banuta, Ion 388
Başev, Vladimir *288*
Beniuç, Mihai *351*
Blaga, Lucian *341, 427*
Blandina, Ana *427*
Blenika, (Penke Deneva-Zeneva) *82*
Bojilov, Bojidar *195*
Bolinteneanu, Dimitrie *311*
Bolliac, Cezar *306*
Botev, Hristo *19, 26, 35, 129, 131, 153, 224, 228*
Breslaşu, Marcel *348*
Burin, Ivan *129*

c

Cagarov, Georgi *214*
Cassian, Nina *395*

Constantin, Ilie *421*
Corbea, Dimitru *361*
Coşbuc, George *320, 335*
Cotruş, Aron *338*

d
Damyanov, Damyan *268, 291*
Daskalova, Liana *226*
Dimitrova, Blaga *192*
Dumitrescu, Geo *391*

e
Elenkov, Ligezar *299*
Eminescu, Mihail *315, 408, 415, 424*
Evtimov, Evtim *271*

f
Furnaciyev, Nikolay *90*

g
Germanov, Andrey *268*
Gerov, Aleksandır *158*
Goga, Octavian *335*
Golev, Vladimir *184*

h
Hançev, Vesselin *149*
Hrelkov, Nikolay *76*
Hristozov, Nikolay *254*

i

Isaev, Mladen *98*

j

Jebeleanu, Eugen *372*

Jotev, Dobri *171*

k

Kadare, Ismail *466*

Karaangov, Peter *251*

Karagozov, Vasil *44*

Karaslavov, Slav H. *261, 268*

Karmançiyev, Todor *92*

Karpaçev, Hristo Ivanov *125*

Kozlev, Hristo *121*

l

Labiş, Nicolae *408*

Marinov-Lamar, Lalyu *79*

Levçev, Lubomir *268, 276*

m

Macarov, Kiril Nikolov *135*

Mançev, Atanas Ivan *176*

Matev, Pavel *274*

Metodiev, Dimitır *180*

Migjeni *434*

Milev, Geo *48, 76, 79*

n

Neculuta, Dimitru *329*
Nicolescu, Vasile *399*
Nivyanin, Ivan Nedkov *166*

o

Ovadiya, David *199*

p

Parashivescu, Miron Radu *363*
Pençeva, Stanka *239*
Penev, Penyu *242*
Petrov, Valeri *169*
Polyanov, Dimitir
Popov, Anton Nikolav *140.*

r

Radevski, Hristo *86*
Ralin, Radoy *204*
Rumyançev, Sergey *58*

s

Smirnenski, Hristo *63*
Sorescu, Marin *412*
Spasov, Zvetan *161*
Staevski, Tonko *209*
Stancu, Zaharia *345, 359*
Stanescu, Nichita *405*

Staykov, Nikolay *132*
Stefanov, Pırvan *258*
Svejin, Georgi *189*

Ş
Şeytanev, Georgi *61*
Şopkin, Matey *301*

t
Teodorescu, Virgil *359*
Theodorescu, Cicerone *354*
Todorov, Angel *96*
Topolov, Ivan Stayanov *137*

u
Utan, Tiberiu *402*

v
Vaptsarov, Nikolay *86, 98, 106, 107, 140, 242, 276*

y
Yasenov, Hristo *41, 76*
Yavorov, Peyo *35, 268*
Yovkov, Arseni *38*

Bulgaristan Hristo Botev, Dimitır Polyanov, Peyo Yavorov, Arseni Yovkov, Hristo Yasenov, Vasil Karagozov, Geo Milev, Sergey Rumyançev, Georgi Şeytanev, Hristo Smirnenski, Nikolay Hrelkov, L. Marinov Lamar, Blenika (Penke Deneva-Zeneva), Hristo Radevski, Nikolay Furnaciyev, Todor Karmançiyev, Angel Todorov, Mladen Isaev, Nikolay Vaptsarov, Hristo Kozlev, Hristo İvanov Karpaçev, İvan Burin, Nikolay Staykov, Kiril Nikolov Macarov, İvan Stayanov Topolov, Anton Nikolay Popov, Vesselin Andreev, Vesselin Hançev, Aleksandır Gerov, Zvetan Spasov, İvan Nedkov Nivyanin, Valeri Petrov, Dobri Jotev, Atanas İvan Mançev, Marko Angelov, Dimitır Metodiev, Vladimir Golev, Georgi Svejin, Blaga Dimitrova, Bojidar Bojilov, David Ovadiya, Radoy Ralin, Tonko Staevski , Georgi Cagarov, Liana Daskalova, Stanka Pençeva, Penyu Penev, Peter Karaangov, Nikolay Hristozov, Pırvan, Stefanov, Slav H. Karaslavov, Andrey Germanov, Evtim Evtimov, Pavel Matev, Lübomir Levçev, Vladimir Başev, Damyan Damyanov, Liçezar Elenkov, Matey Şopkin

Romanya Cezar Bolliac, Dimitrie Bolinteneanu, Mihail Eminescu, George Coşbuc, Dimitru Neculuta, George Bacovia, Octavian Goga, Aron Cotruş, Lucian Blaga, Zaharia Stancu, Marcel Breslaşu, Mihai Beniuç, Cicerone Theodorescu, Virgil Teodorescu, Dimitru Corbea, Miron Radu Parashivescu, Eugen Jebeleanu, Maria Banuş, Ion Banuta, Geo Dumitrescu, Nina Cassian, Vasile Nicolescu, Tiberiu Utan, Nichita Stanescu, Nicolae Labiş, Marin Sorescu, İlie Constantin, İoan Alexandru, Ana Blandina

Arnavutluk Migjeni, Fatoş Arapi, Drittero Agolli, İsmail Kadare

"İçinde yaşadığımız dünyayı nasıl görüyoruz? Bize gösterildiği gibi mi, yoksa gerçek yüzüyle mi? Elbet emeğin, emekçinin yoğurduğu bir maya var ve bu belirliyor dünyanın gerçek yüzünü. Her alanda olduğu gibi sanatta da bu böyle. Şiir, sanatın en köklü dalı olarak, bu yüzün ortaya çıkmasında, görülür kılınmasında önemli bir yer tutuyor.

A. Kadir'in büyük bir emekle, titiz bir çalışmayla başlattığı Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri antolojisi, işte bu işlevi yansıtan ürünlerden. Onu okuduğumuzda, şiirin yalnız belli ülkelerle, belli başlı ozanlarla değil, bütün kara parçalarını çağlar boyunca kapsayan ana damarıyla buluşuyoruz.

Antolojinin her cildi, biraz daha belirlilik kazanan bir yüzü çıkarıyor karşımıza. Mayasında emeğin, emekçinin yer aldığı bir dünyanın gerçek yüzünü."

Kemal Özer

EVRENSEL BASIM YAYIN

ISBN 975-6865-37-7

9 789756 865378